HET MIDDELBAAR SCHOOL-ONDERWIJS

TE BATAVIA

GEDURENDE

de eerste helft van de 19e eeuw

volgens officieele bescheiden

DOOR

MR. J. A. VAN DER CHIJS.

BATAVIA
G. KOLFF & Co.
1902.

HET MIDDELBAAR SCHOOL-ONDERWIJS

TE BATAVIA

GEDURENDE

de eerste helft van de 19e eeuw

volgens officieele bescheiden

DOOR

MR. J. A. VAN DER CHIJS.

BATAVIA
G. KOLFF & Co.
1902.

Bij het aanbreken van de vorige eeuw was de toestand van het school-onderwijs in Nederlandsch-Indië allertreurigst.

In haren bloeitijd had de Oost-Indische Compagnie eenigzins, maar nimmer op afdoende wijze voor dat onderwijs gezorgd; en hoe meer dit eenmaal zoo machtige handelslichaam ten val neigde, des te gebrekkiger werd de staat, waarin het schoolonderwijs binnen zijn gebied verkeerde.

Behalve in de Marine-school te Samarang 1) bestond omstreeks het jaar 1800 in geheel Nederlandsch-Indië nergens eenige gelegenheid tot het erlangen van middelbaar, zelfs niet van meer uitgebreid lager onderwijs; en het gehalte van het lager onderwijs, hetgeen hier en daar zeer spaarzaam, ook te Batavia, in scholen werd gegeven, was zeer laag.

Verbetering hierin aan te brengen — zij 't ook op uiterst bescheidene wijze en ten eenenmale onvoldoende — was voor het Engelsche Tusschenbestuur weggelegd.

De eerste, die het waagde in de nabijheid van Batavia eene kostschool voor jongens en meisjes op te richten, was een Zwitser, A. D. F. Pahud, afkomstig van Lausanne.

Na in Europa en aan de Kaap de Goede Hoop geruimen tijd onderwijs te hebben gegeven kwam deze heer met zijne vrouw omstreeks het begin van 1814 te Batavia, omdat bij vernomen had, dat verscheidene Europeesche familiën, op Java woonachtig, ten zeerste verlangden naar

---

1) Gesticht omstreeks 1785, opgeheven den 1sten October 1812, naar het schijnt, voornamelijk, omdat deze inrichting in 1812 slechts 2 volbloed Europeesche, maar daarentegen een groot aantal »half cast" leerlingen — in Engelsche oogen weinig geachte individuen — telde.

een inrichting, waar kinderen zouden kunnen erlangen „a more suitable education, than could hitherto have been „obtained on the spot".

Hij werd door den Luitenant-Gouverneur, Sir Stamford Raffles, welwillend ontvangen en wachtte dan ook niet langer dan tot den 3den Februari 1814 met het indienen van een rekest aan de Regeering, waarin hij o. a. aanvoerde: „The institution is destined for children of both „sexes, who must be entirely intrusted by their Parents „or Guardians to the care of the subscriber and his wife, „and live at the house, that will be fitted up for the „purpose. 1) As much as localities permit, no endeavour „will be spared to give them an Education, calculated „to advance their individual happiness and render them „useful members of society. With a due regard to the „health of the children every opportunity will be given „to their natural endowments to display them selves; and „particular attention will be paid to advice their minds „and impress their hearts with sound principles; and ge„nerally, whatever may tend to improve their minds will „be taught, not only by precept, but also by exemple „and practice".

De vakken van onderwijs zouden zijn:

a. the elements of Christian Religion and morality;
b. in the first instance Dutch and afterwards English and French grammar;
c. geography and general history;
d. penmanship and arithmetica;
to which will be added for young ladies:
e. many elegant and useful specimens of needle work.

Zonder „active encouragement and assistance of Govern„ment" zag hij echter geene kans zijn doel te bereiken, weshalve hij vroeg om:

1) De heer Pahud had ongetwijfeld reeds waargenomen den fatalen invloed van het toenmalige, Indische huishouden op de jeugd, — een invloed, waarover nog vele jaren later veel is geklaagd.

1°. a house, adopted for the purpose at a sufficient distance from town;
2°. a provisional loan of money for the purchase of various necessities and to enable me to found the establishment;
3°. a fixed salary, sufficient to ensure me a decent subsistance.

De Regeering overwoog „the great inconvenience, under „which the colonists labor from the want of facilities to „acquire a competent education, and the great benefit to „be derived to the community of Batavia from an esta„blishment of this nature, which however, it appears, can „not be founded in an efficient manner without the sup„port of Government".

Zij was daarom van meening, „that it will be consis„tent with the liberal principles of the British admini„stration to afford such assistance and encouragement to „Mr. Pahud, as may enable him to conduct the proposed „academy without loss to himself and with benefit to „the Public".

Op grond hiervan stond zij hem den 29sten April 1814 toe „an advance not exceeding five thousand rupies from „the General Treasury without Interest, security being „taken for repayment of the same, whenever it may be „practicable".

Met behulp van dit geld richtte Pahud eene kostschool voor jongens en meisjes op in de nabijheid van Batavia en wel in het bekende landhuis, Laanhof geheeten, op den weg naar Djati, vroeger het verblijf van den Commissaris-Generaal, Mr. S. C. Nederburgh.

Aan leerlingen schijnt het hem niet ontbroken te hebben, — in November 1815 telde zijne school 30 leerlingen, voor elk waarvan maandelijks 30 Spaansche dollars schoolgeld betaald werd, — maar financieel ging hij niet vooruit. Zelfs was hij genoodzaakt van ouders zijner leerlingen gelden op te nemen ten einde de school in stand te kun-

nen houden, welke gelden hij met gratis onderwijs aan de leerlingen, wier ouders hem geldelijk geholpen hadden, terugbetaalde, zoodat hij slechts voor 19 leerlingen schoolgeld ontving en hoe langer hoe meer schulden maakte.

Aan delging zijner schuld aan de Regeering viel onder dergelijke omstandigheden niet te denken; en toch wilde de Regeering haar geld terug hebben, al had zij blijkens de bewoordingen van haar besluit van 29 April 1814 al dadelijk weinig hoop daarop. Zij benoemde dientengevolge eene commissie, bestaande uit de heeren J. G. Bauer, Accountant-General, James Dalgrins en James Du Puy, om te onderzoeken, op welke wijze de heer Pahud aan zijne geldelijke verplichtingen jegens de Regeering zoude kunnen voldoen.

Deze commissie trachtte den heer Pahud te overtuigen, dat verschillende wegen voor hem openstonden om zijn debet aan te zuiveren, maar kon van hem niet meer gedaan krijgen dan de belofte, dat hij, te beginnen met 31 Maart 1816, 100 ropijen per kwartaal zoude afdoen.

Hiermede niet tevreden, omdat volgens haar de school geen voordeel aan het Gouvernement, maar wel aan de ouders opleverde en derhalve de „claim" van het Gouvernement eerder moest voldaan worden dan die van de gelden voorgeschoten hebbende ouders, gaf de commissie aan de Regeering in overweging den heer Pahud maandelijks 200 ropijen te doen afbetalen, te beginnen met 15 December 1815 en eindigende in September 1816.

Met dit advies vereenigde zich de Regeering en liet aan den heer Pahud tevens weten, „that in failure thereof at „any one of the stated periods the Advocate-fiscal will „be directed to proceed against him according to law for „the recovery of the whole debt fortwith".

Vermoedelijk nam het Engelsche Tusschenbestuur zijn toevlucht tot zulken strengen maatregel, omdat het voorzag, — gelijk uit menigen, anderen maatregel, enz. blijkt, —

dat het eerlang Java aan Nederland zoude moeten teruggeven, en vreesde anders zijn geld kwijt te zijn.

Of en, zoo ja, hoe de heer Pahud zijne verplichtingen jegens de Regeering is nagekomen, blijkt niet; alleen is bekend, dat zijne school het Engelsche Tusschenbestuur heeft overleefd.

In die periode heeft ook zekere mevrouw Gronovius, geb. Chastelein, eene kost- en dagschool, uitsluitend voor meisjes bestemd, ergens op Molenvliet geopend, naar het schijnt, zonder hulp van het Gouvernement; altans nopens het verleenen van zoodanige hulp is niets aangetroffen; ook is het niet waarschijnlijk, dat zij dergelijke hulp heeft verkregen, omdat zij, afstammelinge van den stichter van Depok, in gespannen verhouding tot de Regeering verkeerde ten gevolge van eene op minder nette wijze beproefde poging om in het bezit van Depok te geraken, welke poging Raffles heeft verijdeld.

Bij Koninklijk besluit van 15 Juni 1815 werd aan de Commissarissen-Generaal, die de Indische bezittingen uit handen der Engelschen zouden overnemen, toegevoegd de bekende hoogleeraar, C. G. C. Reinwardt, aan wien bij datzelfde besluit, nevens vele, — te vele zelfs, — andere bezigheden, werd opgedragen „het toezigt op alle instel„lingen van algemeen of bijzonder onderwijs, in de ver„schillende steden van Java [*sic*] bereids bestaande of ver„der te maken".

Of er scholen op Java bestonden en, zoo ja, waar en hoeveel, hiervan wist men toenmaals in Nederland niets.

In eene soort van instructie werd dan ook nopens het onderwijs aan Reinwardt slechts deze vraag gesteld: „welke „is [in Indië] de toestand van de opvoeding en het schoolwezen"?

„Jammerlijk", was zijn antwoord.

Het school-onderwijs bepaalde er zich „tot bloot werktui-

„gelijk lezen, schrijven en van buiten-leeren van woor-
„den en klanken, voor de leerlingen geheel onverstaan-
„baar". 1)

In aanteekeningen, door hem voor eigen gebruik gehouden, stelde hij te boek: „over het algemeen was het „onderwijs bloot werktuigelijk, zoodat b. v. in eene der „scholen te Batavia de leerlingen het Nederduitsch goed „lezen konden en overschrijven, zonder daarvan nauwe„lijks een enkelen letter te verstaan, gelijk dan ook de „schoolmeester voornamelijk winst had door deze kinde„ren gedurende den schooltijd bezig te houden met het „afschrijven van notarieele en soortgelijke stukken, welke „hem tot dat einde door ingezetenen en voorzeker met „volle verzekering van geheimhouding konden worden toe„betrouwd". 2)

Voor zoo verre is kunnen worden nagegaan, bestonden omstreeks 1816 — Reinwardt is den 24sten April van dat jaar in Indië aangekomen — in en nabij Batavia niet meer dan drie particuliere en eene weeshuis-school, t. w. de reeds vermelde scholen van den heer Pahud en van mevr. Gronovius, eene school aan het Molenvliet, gehouden door zekeren Paulus (inlandsch kind?), en eene weeshuis-school in de oude stad, welke laatste uit den Compagnie's tijd dagteekende.

Reinwardt rekende de beide eerstgenoemde scholen tot het middelbaar onderwijs, maar erkende, dat het onderwijs, in die scholen gegeven, „voor een groot gedeelte zoodanig „[was], als in de lagere scholen wordt gegeven". Het omvatte, behalve onderricht in lezen, schrijven, rekenen en de Nederduitsche taal, ook onderwijs in de Fransche, Duitsche en Engelsche talen, alsmede in aardrijkskunde en geschiedenis. „Het is niet te ontveinzen", merkte hij in

---

1) Rapport van 10 Maart 1820, in extenso opgenomen in de (officieele) Bataviasche courant van den volgenden dag, no. 11.

2) De Vriese, Reinwardt's reis naar het oostelijk gedeelte van den Ind. Archipel, bladz. 249.

April 1817 op, „dat niet alle deze gedeeltens even gron-
„dig behandeld worden en dat zelfs in verscheidene kun-
„digheden, tot eene beschaafde opvoeding behoorende, in
„het geheel geen onderrigt gegeven wordt."

Weldra ontstond de volgens Reinwardt niet ongegronde vrees, dat de op 24 Februari 1817 aan den Schoolweg te Weltevreden geopende Gouvernements lagere school 1) aan beide kost-scholen veel nadeel toebrengen en haar bestaan in gevaar brengen zoude.

Zoowel om die reden, als omdat Reinwardt noodig achtte, dat de kost-scholen, welke zuiver particuliere, ten gevolge der ongunstige tijdsomstandigheden slechts met moeite in stand gehouden ondernemingen waren, „onder het onmid-
„delijk bestuur van het Gouvernement" werden gebracht,
„ten einde alzoo de invoering van een in alle opzigten wel
„geregeld [middelbaar] onderwijs mogelijk worde", vonden de Commissarissen-Generaal overeenkomstig zijn voorstel goed bij besluit van 11 April 1817, no. 26 tot het geven van middelbaar onderwijs te Batavia toe te laten den heer A. D. F. Pahud en mevrouw Gronovius, ieder op een maandelijksch tractement (eigenlijk toelage) van *f* 200.—.

Te gelijker tijd kreeg de heer Reinwardt in last tot regeling van het middelbaar onderwijs te Batavia de noodige concept-reglementen en school-orde in te dienen.

Eerst zorgde hij voor een reglement op het schoolwezen in het algemeen (Staatsblad 1818, no. 4), waarin uit den aard der zaak ook sprake is van middelbaar onderwijs, doch uitsluitend in art. 1, luidende: „het bijzondere opzicht
„over de scholen voor het lagere, alsmede over die van het
„middelbare onderwijs, zal, onder het algemeene toezigt van
„den Directeur tot de zaken van landbouw, kunsten en
„wetenschappen (ambtelijke titel van den heer Reinwardt),

1) Bataviasche courant van 8 Februari 1817, No. 6, waarin een uitvoerig bericht van Reinwardt ter aanbeveling van deze school voorkomt. — Een provisioneel reglement voor deze school is opgenomen in de courant van 15 Februari 1817, No. 7.

„aan personen onder den naam van School-opzieners wor-
„den opgedragen". 1)

Overigens bevat dit reglement bepalingen, welke zoowel op het lager, als op het middelbaar onderwijs betrekking hadden, zonder dat dit laatste uitdrukkelijk werd vermeld. Hoofdzakelijk gold dit reglement het lager school-onderwijs, blijkbaar ook uit de daaraan toegevoegde algemeene orde voor de lagere scholen.

Meermalen rezen moeijelijkheden ten gevolge van de onzekerheid nopens het beheer [*sic*] der middelbare scholen door de School-opzieners en ten gevolge van gemis van behoorlijke ondergeschiktheid van den kant der half particuliere, half gouvernementeele onderwijzers.

Om hierin te voorzien en gedachtig aan den bovenbedoelden last diende de heer Reinwardt in Mei 1819 het concept in voor eene algemeene orde voor de scholen van middelbaar onderwijs, welk concept de Regeering onveranderd bij resolutie van 3 Juni 1819, no. 11 goedkeurde en onder no. 49 in het Staatsblad van dat jaar opnam.

Deze, haren tijd allezins kenschetsende orde — men vergelijke haar daartoe b.v. met de reglementen voor het Gymnasium Willem III en voor de, helaas, ten doode veroordeelde Hoogere Burgerschool voor meisjes te Batavia — is als bijlage I hierachter opgenomen.

Intusschen was in Mei 1819 geene sprake meer van middelbare *scholen* te Batavia, doordien die van den naar elders vertrokken heer Pahud opgehouden had te bestaan. 2)

---

1) De betrekking van School-opziener, waaraan een maandelijksche bezoldiging van *f* 50.— werd verbonden, was slechts een zoogenaamd bij-baantje, hetgeen dan ook gewoonlijk als zoodanig, d. w. z. gebrekkig, werd waargenomen. Reeds in Febr. 1820 was Reinwardt verplicht te rapporteeren, dat hij eenige School-opzieners »aan eene meer ijverige »vervulling hunner pligten" had moeten herinneren.

2) Wat den heer Pahud bewogen heeft Batavia te verlaten, blijkt niet. Wellicht was hij, de particuliere onderwijzer, niet bestand tegen het officieele »beheer" van de School-opzieners. — Volgens de Almanakken voor 1825 t/m 1828 vertoefde hij in die jaren wederom te Batavia; in 1829 werd hij lid en in 1830 president van de Wees- en Boedel-kamer te Semarang, waar hij den 4den April 1830 is overleden.

Er bleef derhalve slechts over de middelbare school van mevrouw Gronovius, van welke school het voortbestaan meermalen bedreigd werd, deels door de zware onkosten, ter instandhouding van dit instituut noodig, deels door den hoogen huurprijs van eene geschikte woning, deels door het uitblijven van school- en kost-gelden, voor onderscheidene leerlingen verschuldigd.

Om het gevaar voor sluiting van deze, toenmaals in Nederlandsch-Indië eenige gelegenheid tot het verkrijgen van meer uitgebreid lager onderwijs — niet veel anders leverde die school op — te bezweren gaf de heer Reinwardt aan de Regeering in overweging de bezoldiging [*sic*] van mevrouw Gronovius met *f* 100.— 's maands te verhoogen en alzoo te brengen op *f* 300.— 's maands, welk voorstel de Regeering bij hare resolutie van 2 Juni 1819, no. 11 inwilligde.

Na gedurende ± 4 jaren met voorbeeldigen ijver en toewijding te midden van allerlei andere bezigheden, te-vele en te veelzijdige om hier op te noemen, de belangen van het onderwijs te hebben behartigd, mocht de heer Reinwardt in Februari 1820 aan de Regeering berichten, dat eenige verbetering in de scholen viel waar te nemen. Hij liet echter daarop volgen: „het is niet te ontveinzen, „dat bij menige ingezetenen zelve de oorzaken van een, „ook thans nog zeer onvolledig en gebrekkig onderwijs „moeten gezocht worden. Onkunde en onzedigheid hebben „eene in het oog loopende onverschilligheid en zorgeloos-„heid omtrent het toekomstig lot van het opkomend ge-„slacht doen ontstaan; eene goede, huisselijke opvoeding, „die noodzakelijk met het school-onderwijs behoort gepaard „te gaan, wordt nog in vele huisgezinnen zeer verwaar-„loosd en steeds blijft de algemeene klagte der school-„onderwijzeren voortduren over het traag, ongeregeld en „afgebroken ter school komen van vele kinderen; ik be-„hoef slechts dit laatste aan te halen om te doen zien, hoe „weinig nog vele ouders hunne pligten omtrent hunne kin-„deren en derzelver ware belangen beseffen en behartigen".

Hoe kon 't anders in eene maatschappij, welke de zorg voor de kinderen te huis — zelfs in aanzienlijke huizen — voornamelijk aan slaven en slavinnen overliet, van welke de kinderen meer kwaad dan goed leerden! 1)

In Juli 1822 was de toenmaals als „zeer geschikt" gekenschetste mevrouw Gronovius ziekelijk en gaf dientengevolge slechts les aan eenige externen. Hare school werd onder nadere approbatie van het Gouvernement, hetgeen nog in Januari 1824 daaraan een subsidie van *f* 300.— 's maands verleende, aan den gang gehouden door hare dochter, mevrouw Christin, die in November 1826 ± 30 leerlingen onder hare leiding had en te vergeefs naar eene secondante omzag.

Omstreeks 1827 was deze school eene concurrente van het nader te noemen instituut geworden, voornamelijk doordien het schoolgeld belangrijk lager was, hetgeen aan vele ouders en voogden convenieerde.

Later is, voor zoo verre bekend, van deze school geen gewag gemaakt.

„Eene wel ingerigte en in den eigenlijken zin zooge-„naamde school voor het middelbaar onderwijs blijft eene „wezenlijke behoefte der [Bataviasche] maatschappij", schreef Reinwardt in Februari 1820, na melding te hebben gemaakt van het sluiten der school op Laanhof en van den weinig voldoenden toestand der school van mevrouw Gronovius.

---

1) Ik kan niet nalaten hier in te lasschen de navolgende, aan het bovenbedoelde rapport van den heer Reinwardt ontleende, in menig opzicht hoogst interessante passage — men bedenke, dat zij het jaar 1820 geldt — hoezeer die passage niet in direct verband tot het hier behandelde staat.

»Het verdient opmerking", schreef Reinwardt, »dat de particuliere »scholen te Soerabaija, vooral die van den onderwijzer Broekhuizen, »behalven de kinderen, van Europesche ouders afkomstig, mede sommige »inlandsche, javaansche, maleitsche en chineesche kinderen tellen, van »welke eenigen de Nederduitsche taal reeds zeer goed verstaan en schrij-»ven en daarbij het rekenen en andere kundigheden zeer goed hebben »aangeleerd".

Ware men slechts op dat voetspoor onafgebroken blijven voortgaan, wat zoude de toestand thans een andere zijn!

Vermoedelijk zal hij dientengevolge met genoegen gezien hebben de aankomst te Batavia op 16 Jauuari 1820 van mevrouw de weduwe J. L. S. Bron, geb. de Luc, door de School-commissie van Noord-Braband geëxamineerde onderwijzeres, geboortig van Lausanne en, zooals zij zelve beweerde, 45 jaren oud.

Deze dame had te Delft eene kost-school gehad, welke zij „ten gevolge van verscheidene wederwaardigheden" in 1815 had moeten opgeven; daarna had zij te 's Hertogenbosch eene kost-school geopend, maar „steeds aan dezelfde wederwaar-„digheden blootgesteld," — het zijn hare eigen woorden — had zij ook deze moeten opgeven om eindelijk tot Mei 1819 als gouvernante bij eene familie in Vriesland op te treden.

Hier kreeg zij van vrienden te Batavia, die haar verscheidene jaren te Delft hadden gekend, den raad naar Indië over te komen, vermits aldaar, speciaal te Batavia, gebrek was aan instituten, waarin fatsoenlijke jonge-jufvrouwen eene behoorlijke opvoeding en onderwijs konden genieten en door hare ouders onder het vereischte toezicht worden geplaatst.

Zij besloot overeenkomstig dien raad naar Indië te vertrekken en riep daartoe de hulp in van den Minister voor het publieke onderwijs, de nationale nijverheid en de koloniën, A. W. Falk, die — wetende, dat het voornemen van mevr. Bron aan den Gouverneur-Generaal bekend was en deze de oprichting van een jonge-jufvrouwen instituut te Batavia allezins goedkeurde — niet aarzelde aan mevr. Bron en hare beide dochters te verleenen vrijen overtocht naar Java als passagieressen der 1e klasse, alsmede voor uitrusting eene gratificatie, aan de moeder van *f* 600.— en aan elk der dochters van *f* 300.— 1)

---

1) Ingevolge last van den Minister moesten zij zich met den kapitein of de reederij van het door haar uit te kiezen schip verstaan nopens de kosten van de extra-tafel aan boord, vermits ambtenaren, van Landswege uitgezonden, slechts recht hadden op de gewone scheepsvoeding. — Zij vertrokken den 10den September 1819 uit Hellevoetsluis met het schip de Jonge-Antonie, gevoerd door den kapitein Azon Jacometti, die later met eene der dochters trouwde.

Reeds den 28sten Januari 1820 wendde mevr. Bron zich bij rekest tot de Indische Regeering, houdende verzoek:

1°. dat haar mocht worden toegestaan het oprichten te Batavia eener kost-school voor jonge-jufvrouwen;

2°. dat haar hetzelfde maandelijksche tractement mocht worden toegekend, als aan mevr. Gronovius was toegekend; en

3°. dat zij mocht deelen in de gunstige dispositie van Commissarissen-Generaal, ten gevolge waarvan aan ambtenaren, tevens hoofden van huisgezinnen, bij eerste komst te Batavia eene gratificatie kon worden toegelegd.

Na inwinning van „onderscheidene informatiën" omtrent de rekestrante en in verband met door haar overgelegde stukken, o. a. een zeer gunstig attest van Burgemeesteren [*sic*] der stad Delft, ondersteunde Reinwardt haar verzoek, waarna de Regeering bij resolutie van 17 Maart 1820, no. 29:

1°. tot het geven van middelbaar onderwijs benoemde mevr. de wed. Bron op een maandelijksch tractement van *f* 250.— en overigens op den voet van het bepaalde bij het reglement voor het middelbaar onderwijs;

2°. aan haar toekende eene gratificatie, als aan de uit Nederland aangekomen ambtenaren der 2de klasse, hoofden van huisgezinnen, werd toegekend.

Het duurde tot de maand October 1820, eer mevr. Bron een prospectus harer op te richten school aan de Commissie van onderwijs ter goedkeuring aanbood.

Veel haast maakte zij alzoo niet met de opening der school, terwijl zij, die in den huize „Rust en Werk" op het Molenvliet logeerde, inmiddels haar tractement maandelijks genoot.

Te vergeefs is naar het bewuste prospectus gezocht, omtrent welks inhoud niet meer blijkt, dan dat het minimum leerlingen op 30 werd bepaald, t. w. 12 inwonende, 10 in de halve kost en 8 alleen voor het onderwijs; dat leerlingen, jonger dan 8 jaren, niet zouden worden toege-

laten; en dat het schoolgeld 40 Spaansche matten per maand moest bedragen. 1)

Aanvankelijk bewoonde mevr. Bron een klein huis aan het Koningsplein, daarna een grooter, waarvan de ligging onbekend is, om in Juni 1822 een bamboe huisje op den weg naar Tanah-Abang — toenmaals „een afgelegen oord" genoemd — te betrekken.

Wat in die schoolgebouwen voorviel, hierover zwijgt vrijwel de geschiedenis. Alleen blijkt, dat nagenoeg elke kost-leerling hare baboe medebracht en dat de kinderen weinig vorderingen maakten, o. a. ten gevolge van vele en langdurige vacantiën.

De verhuizing naar Tanah-Abang had klaarblijkelijk ten doel de school te doen verloopen, waartoe mevr. Bron niet weinig medewerkte door aan een aantal ouders harer leerlingen een briefje, gedagteekend 25 Juni 1822 en onderteekend door mevr. A. Azon Jacometti, geb. Bron, te richten van den volgenden inhoud:

„Maman étant obligée par le départ de ma soeur de „diminuer le nombre de ses élèves, la maison que nous „avons louée étant trop petite pour y placer toutes nos „jeunes demoiselles, je prend la liberté de vous remercier „pour la confiance, dont vous avez bien voulu nous honorer".

Ettelijke ouders betreurden zeer de handelwijze van mevr. Bron, maar hunnerzijds viel hiertegen niets te doen. Zij waren verplicht hunne kinderen de school te doen verlaten, welke, na in het begin van Juni 1822 nog 21 leerlingen geteld te hebben, in de volgende maand slechts door 3 leerlingen bezocht werd.

Mevr. Bron, die in Januari 1820 volgens hare eigene opgave 45 jaren telde, werd in Juli 1822 gezegd oud, afgeleefd en ongeschikt tot het geven van onderwijs geweest te zijn.

Ongetwijfeld heeft het verlies door huwelijk van hare

1) Later blijkt het schoolgeld in gevolge last van den Inspecteur van het onderwijs bepaald te zijn op 30 Sp. m. voor onderwijs en inwoning, 20 Sp. m. voor het eerste alleen.

twee secondantes, tevens hare dochters, mevr. Bron doen besluiten zóó eigendunkelijk te handelen, als zij deed, hoewel zij daarvoor andere redenen opgaf.

Want van allerlei kanten met klachten bestormd, verzocht de Inspecteur, J. van der Vinne, 1) mevr. Bron den 3den Juli 1822 schriftelijk onverwijld de leerlingen, aan wier ouders zij had te kennen gegeven haar niet langer als leerlingen toe te laten, weder in hare school op te nemen.

Weinige dagen later beantwoordde mevr. Bron dien brief o. a. met het volgende: „mijne uitgaven naar mijne mid„delen rigtende, moeste ik mij in den aanvang bepalen bij „een klein huis op het Koningsplein; zeer langzaam nam „het getal mijner élèves toe, zoodat, hoezeer nog gering, „eindelijk het door mij bewoonde huis te klein wierd om „aan de verpligting van een goed en gezond verblijf voor „de kinderen te voldoen; hoezeer toenmaals mijne inkom„sten nog niet tot zoodanige hoogte geklommen waren, „dat ik onbezorgd tot de grootere uitgaven, voor een meer „ruim huis te doen, konde overgaan, zoo besloot ik even„wel daartoe, mij vleiende, dat de ruimere woning ook „aanleiding tot het bekomen van meerdere pensionnaires „zoude geven; zoolang ik slechts eenigermate de groote „kosten door de zuinigste levenswijze kon blijven goed„maken, hield ik vol, tot eindelijk de ondervinding mij „bewees, dat het vermijden van schulden mij genoegzaam „ondoenlijk wierd; en hierin vermeen ik, dat eene billijke „en onbetwistbare reden te vinden is om een persoon in „mijne situatie ten dringenste aan te spooren om niet te „wachten, totdat de moeielijkheid der omstandigheden de „overhand had genomen, maar om mij onverwijld van een „minder kostbaar huis te voorzien; en hiertoe deed zich

1) Deze was den op 21 Juni 1822 naar Nederland teruggekeerden heer Reinwardt voor de zaken van het onderwijs als Inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs opgevolgd. Te gelijker tijd was hij Fiscaal bij den Raad van Justitie te Batavia en van 1813 tot 1822 Secretaris van de plaatselijke School-commissie.

„aan mij geen ander op dan het tegenwoordige, door mij „betrokkene, hetwelk naar mijn oordeel zeer gezond en „gelegen, en goed bewoonbaar is".

Tevens berichtte zij, dat zij slechts 6 harer leerlingen had weggezonden, deels omdat zij te jong waren, deels om bijzondere, aan de ouders medegedeelde redenen, ter wijl 11 leerlingen door hare ouders uit eigen beweging van de school waren genomen.

De Inspecteur van der Vinne rapporteerde den 22sten Juli 1822 aan de Regeering, dat de beweringen van mevr. Bron „den toets der waarheid niet konden weêrstaan". Hij berekende hare maandelijksche ontvangsten, met inbegrip van hare bezoldiging, op *f* 1.400.—, waarmede zij, volgens hem, den gewonen huurprijs eener geschikte woning zeer goed kon bestrijden; en een nader onderzoek bracht aan het licht, dat 7 leerlingen de school hadden verlaten ten gevolge der aanschrijving van mevr. Bron en 4 leerlingen wegens de afgelegenheid en ongeschiktheid harer woning. De heer van der Vinne was dientengevolge van oordeel, dat mevr. Bron zich „geheel en al onwaardig „(had) gemaakt de edelmoedige handelwijze van het Gouvt. „ten haren opzigte".

Na kennisname van dit advies, ondersteund bovendien (waarom blijkt niet) door een afzonderlijk schrijven, dd. 3 Augustus 1822 van het lid in den Raad van Indië, R. D'Ozy, kon 't moeilijk anders, of de Regeering moest bij hare resolutie van 24 September daaraan volgende, n°. 7, de leermeesteres voor het middelbaar onderwijs, J. S. L. Bron, geb. de Luc, uit hare betrekking ontslaan, met kennisgave, dat de Regeering de handelwijze, welke de ontslagene zich had veroorloofd, ten hoogste afkeurde. 1)

---

1) Mevr. Bron is daarop met hare dochter, mevr. Jacometti, naar Nederland vertrokken, doch, na aldaar haar geheele fortuin verloren te hebben, omstreeks het begin van 1832 in Indië teruggekeerd. Aan beide dames is op haar verzoek bij resolutie van 14 Maart 1832, no. 17 ver-

Zoo was Indië beroofd van de eenige, half gouvernementeele meisjes-school voor middelbaar onderwijs, welke het in 1822 bezat; en personeel ter vervanging van mevr. Bron was niet voorhanden, doordien de eenige onderwijzeres, die daarvoor in aanmerking zoude kunnen gebracht worden, — de van vroeger bekende mevr. Gronovius — ziekelijk was geworden en in kommervolle omstandigheden verkeerde.

Intusschen wenschte de Regeering het gestaakte onderwijs, zoo spoedig mogelijk, te doen hervatten, waarom zij bij dezelfde resolutie, welke het ontslag van mevr. Bron ten gevolge had, uithoofde van de groote behoefte te Batavia aan vrouwelijk onderwijs, den Minister van Koloniën verzocht iemand uit te zenden, die, behalve vreemde talen, de Nederduitsche taal volkomen machtig was en overigens de noodige geschiktheid had om, op denzelfden voet en wijze als mevr. Bron, bij het middelbaar onderwijs te worden gebruikt, welke persoon zich voor eenige jaren zoude moeten verbinden. Tevens werd de Minister verzocht te gelijker tijd, zoo mogelijk, eene of meer ondermeesteressen uit te zenden.

Tot de intieme vriendinnen van 's Ministers zusters behoorde mej. G. Severijn, die als zoodanig schier dagelijks bij den Minister aan huis kwam, — eene bijzonderheid, welke, gevoegd bij hare overigens zorgvolle omstandigheden, hoogstwaarschijnlijk niet zonder invloed is geweest op haar besluit om naar Indië te gaan.

Na raadpleging van den Hoofd-inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs in Nederland, van den Ende, die getuigde, dat mej. Severijn „tot de aangevaarde zaak „geheel en al geschikt en zelfs in vele opzigten buiten-„gewoon wel toebereid" was, vestigde de Minister Falck

---

gund het geven van middelbaar onderwijs aan jonge jufvrouwen te Batavia volgens de bepalingen, vervat in Staatsblad 1819, no. 49, van welke vergunning zij gebruik hebben gemaakt, echter, naar het schijnt, met weinig succes, aangezien hare school op ult. December 1833 slechts 8 leerlingen telde.

al spoedig zijne keuze op haar als hoofd-onderwijzeres en niet lang daarna, mede op advies van genoemden Hoofdinspecteur, als 1ste onder-meesteres op mej. A. G. W. de Bruin en als 2de dito op mej. P. C. M. van Coevenhoven, alle dames van zeer goeden huize. In zijn bericht ter zake aan de Indische Regeering laat de Minister zelfs invloeijen: „ik houd mij overtuigd, dat de dames zich van de gun-„stigste zijde zullen leeren kennen".

Behalve vrij transport als passagieressen der 1ste klasse, ontvingen zij voor uitrusting eene gratificatie, mej. Severijn van *f* 600.— en de dames de Bruin en van Coevenhoven ieder van *f* 300.—; ook kregen zij gezamelijk eene dienstbode mede, voor welke echter van Landswege niet meer dan de passage-kosten werden betaald, alsmede de verzekering, dat zij in Indië „rijkelijk" zouden kunnen bestaan. Hare tractementen moesten namelijk, volgens den Minister, door de Indische Regeering worden bepaald.

Tot aankoop van een voorraad „hulpmiddelen en nood-„wendigheden van onderwijs" stelde de Minister ten slotte beschikbaar eene som van *f* 300.—

Voorzien van eene ministerieele aanstelling, gedagteekend 14 September 1823, n°. 4, en na zich bij notarieele acte voor vijf jaren aan den Indischen dienst verbonden te hebben, verlieten de dames Nederland aan boord van het schip, Ida Aleida, kapitein I. K. Sipkes, om den 10den April 1824 te Batavia aan te komen, waar zij door de zorg van den Luitenant-Gouverneur, H. M. de Kock, — de Gouverneur-Generaal was op reis in de Molukken, — bij voorbaat van huisvesting, voeding, enz., enz. werden voorzien.

In weerwil van dit buitengewoon gunstig onthaal maakten de vreemde omgeving en levenswijze, gevoegd bij gemis van verplichte bezigheid, en niet het minst het vernemen van allerlei verdrietige en ter neder slaande geruchten omtrent haar toekomstig lot, de dames al ras mismoedig, welke stemming, volgens verklaring van den Stads-docter, „zoo spoedig mogelijk voor de gezondheid dezer nuttige

„voorwerpen" behoorde „afgesneden" te worden. De gemoedelijke en zorgzame heer van der Vinne gaf zich dan ook veel moeite de dames door „herhaalde vertoogen van „bemoediging en troost" en door allerlei „middelen om „hen genoegen en uitspanning te verschaffen" tot andere gedachten te brengen. Vooral spaarde hij moeite, noch tijd om haar, zoo spoedig mogelijk, aan het werk te krijgen.

Deze ijver van den heer van der Vinne had ten gevolge, dat reeds den 18den Mei 1824 de Luitenant-Gouverneur, na herhaalde conferentiën met den Inspecteur, in de vergadering van de Hooge Regeering ter tafel kon brengen al, wat voorloopig tot het stichten te Batavia van een instituut voor middelbaar onderwijs aan meisjes noodig was.

Zijne Excellentie noemde de uitzending der drie leeraressen eene „buitengewone uitzending", tot wier welslagen de Indische Regeering alle krachten moest inspannen, zooveel als de min gunstige staat van 's Lands kas slechts eenigermate toeliet 1).

Na deliberatie zich eenparig vereenigende met de zienswijze van den Luitenant-Gouverneur, bepaalde de Regeering bij resolutie van 18 Mei 1824, n°. 10:

1°. dat in de nabijheid van (de stad) Batavia en ter voorziening in de behoefte der vrouwelijke opvoeding, onder de onmiddelijke bescherming en zorg van het Gouvernement, een instituut voor de opvoeding van jonge-jufvrouwen zoude worden opgericht;

2°. dat ten dien einde voor rekening van den Lande zoude worden aangekocht het huis, erf en bijgebouwen,

---

1) Te recht noemde de Luitenant-Gouverneur de uitzending van drie vrouwelijke docenten eene »buitengewone uitzending", niet alleen, omdat zoodanige uitzending vroeger nooit had plaats gehad, als omdat in het algemeen de uitzending uit Nederland van onderwijzend personeel te dien tijde hoogst zelden gebeurde. Na lang wachten werden in 1825 *acht* en in 1827 *twee* onderwijzers voor het lager onderwijs uit Nederland uitgezonden, waarna jaren voorbijgingen, zonder dat één onderwijzer overkwam. Intusschen behielp men zich in Indië met in de scholen zoowat opgeleide kweekelingen, met particulieren, zelfs met militairen, als onderwijzers.

staande en gelegen op het Molenvliet, toebehoorende aan den heer D. J. Papet, en zulks voor eene som van *f* 45.000.— Indisch 1);

3°. dat benoemd werden:

a. tot directrice mej. G. Severijn, voorzien van eene acte van toelating voor het middelbaar onderwijs, op een tractement van *f* 300.— 's maands;

b. tot secondantes, onder de dadelijke bevelen van de directrice, de onderwijzeressen bij het middelbaar onderwijs, A. G. W. de Bruin en I. C. M. van Coevenhoven, de eerste op eene maandelijksche bezoldiging van *f* 200.— en de laatste van *f* 150.—;

alle drie onder een verband van vijf jaren;

wordende de tractementen gerekend ingegaan te zijn met 11 April 1824;

4°. dat voornoemde onderwijzeressen zouden deelen in het voorrecht, aan al de toenmaals in dienst zijnde onderwijzers toegestaan bij art. 5 der resolutie van 10 Februari 1824, n°. 12, met dien verstande, dat het eerste vijftal jaren, na ommekomst van welke de verhooging van tractement ten haren behoeve zoude plaats vinden, zoude gerekend worden te zijn ingegaan met 1 Januari 1824 2);

5°. dat voorloopig als aandeel in de schoolgelden zoude worden toegestaan, aan de directrice $^1/_{15}$ en aan ieder der secondantes $^1/_{20}$;

6°. dat als gratificatien werden toegestaan, aan de directrice *f* 900.—, aan de secondante de Bruin *f* 450.—, en aan de secondante van Coevenhoven *f* 300.—;

---

1) Te vergeefs was getracht op dien koopprijs af te dingen, maar gemis van een Gouvernements en van eenig ander, geschikt en verkrijgbaar gebouw deed over dit bezwaar heenstappen, te eêr, omdat eene hypotheek, groot *f* 26.000.—, op het gebouw gevestigd kon blijven. Ook was het gebouw volgens deskundigen den koopprijs ten volle waard en zoude bij eventueelen verkoop geen of weinig verlies opleveren. Het gebouw, dat thans bekend staat als het Hotel des Indes. bevatte slechts één, maar zeer ruim schoollokaal en ettelijke, luchtige slaap-zalen. Ook was een uitgestrekte tuin daaraan verbonden.

2) Derhalve ruim 3 maanden vóór hare komst te Batavia, — voorzeker eene bijzondere gunst.

7°. dat tot aankoop van meubilair en huisraad aan de directrice werd toegekend een voorschot, groot *f* 2000.— te verevenen met maandelijksche inhoudingen ad *f* 100.— op haar tractement;

8°. dat tot geneesheer bij het instituut werd benoemd de Stads-docter, E. Petit, op eene maandelijksche toelage van *f* 100.—;

9°. dat tot onderwijzer voor de Nederduitsche taal, het schrijven en rekenen aan het instituut werd benoemd de onderwijzer bij de lagere school in de stad Batavia, H. van Kraaijenoord, met dien verstande, dat hij bij de lagere school werkzaam zoude blijven en alleen des morgens van ½ 8 tot 9 uur in het instituut les geven; dat hij een bijgebouw van het instituut zoude betrekken; en dat hij voor zijne meerdere werkzaamheden zoude genieten 1/20 van de schoolgelden;

10°. dat voorloopig gearresteerd werden de bepalingen, vervat in het in druk alom verspreide „berigt omtrent het „instituut" (zie bijlage II);

11°. dat schrijf- en schoolbehoeften, schoolmeubelen en schoolborden kosteloos uit 's Lands voorraad aan het instituut zouden worden verstrekt;

12°. dat de kosten der huishouding van het instituut door den Lande zouden worden gedragen.

In weerwil van al den spoed, aangewend om bovenstaande bepalingen in het leven te roepen, is de school niet eerder dan op den 1sten Juli 1824 geopend, maar toen ook al dadelijk met het maximun aantal leerlingen, zegge 30. terwijl vele aanvragen om toelating voorloopig afgewezen moesten worden. 1)

Er bestond derhalve wel behoefte aan deze school, waarnaar, volgens den heer van der Vinne, vele ouders jaren

1) »Nauwelijks was de inschrijvings-lijst voor de admissie der leer»lingen geopend, of het bepaalde getal van dertig kweekelingen was »voltallig; en eene menigte ouders hadden reeds bij voorbaat voor hunne »kinderen ingeschreven ten einde bij de eerste vacature geplaatst te »worden." (Schoolverslag 1826).

achtereen reikhalzend hadden uitgezien. Algemeen was dan ook de tevredenheid der ingezetenen over dezen weldadigen maatregel der Regeering.

Tegelijk met de opening werd door den druk publiek gemaakt eene „aanwijzing van dag-verdeeling", hierachter als bijlage III opgenomen, waarin, vreemd genoeg, geene sprake is van klassen, hoezeer de leerlingen in drie klassen werden verdeeld. Waarschijnlijk zijn die klassen aanvankelijk paralel-klassen geweest en langzamerhand in werkelijke school-klassen overgegaan. 1)

Reeds op den 10^{den} Augustus 1824 mocht de heer van der Vinne getuigen van „den gunstigen, ja reeds bloeijen-„den toestand der inrichting, welke nauwelijks eene maand „uit het niet verrezen is en gedurende dien tijd nog met „ziekte van twee der institutrices te worstelen heeft gehad. „Niemand toch in waarheid zal bij de intrede van dit in-„stituut en de bijwoning der lessen gelooven willen of „kunnen. hetzelve ter nauwernood bestaat. De goede toon, „orde en regel, de zindelijkheid, bevallig aanzien, de har-„monie en algemeen goede stemming en tevredenheid, etc., „welke in hetzelve heerschen, zijn in der daad bewonde-„ringswaardig....... Immers is het mij bij herhaalde „bezoeken ten klaarste gebleken, hoe al de kweekelingen, „zonder onderscheid, — en dit is geene overdrevenheid, — „in leergierigheid en zucht om zich te bekwamen wedijveren. „Ik moet ronduit bekennen nimmer zoodanigen spoorslag „verwacht, ja zelfs maar zelden in andere, vrouwelijke in-„stituten in ons vaderland aangetroffen te hebben ..... „Onwil in het leeren heb ik bij niemand bespeurd; het „tegendeel is waar; men mag het instituut overvallen, op „welk uur men wil, een ieder is altijd bezig, ja, de hand-„werken worden zelfs geleerd met de boeken voor zich.....

1) Volgens het Schoolverslag over 1826 (manuscript) gaven onderwijs: in de hoogste klasse de directrice, in de middelste mej. de Bruin en in de laagste mej. v. Coevenhoven, terwijl de onderwijzer v. Kraaijenoord — naar het schijnt, in alle klassen — onderricht gaf in lezen, schrijven, Ned. taal, reken- en zangkunde.

„Wel verdiende en de onbepaaldste lof moet ik daarom „ook toezwaijen aan de verdienstelijke directrice, mejuf- „vrouw Severijn, die, niettegenstaande haar zwak en zenuw- „achtig lichaamsgestel en ondanks de zoo vermoeijende „en hoogst lastige zorg van zulk eene zware huishouding „en moeielijke administratie, reeds zoo veel heeft toege- „bracht en nog dagelijks doet tot daarstelling van dat „goede geheel".

Volgens den heer van der Vinne, die spoedig en gemakkelijk tevreden te stellen schijnt geweest, ging derhalve alles in het instituut aanvankelijk *pour le mieux dans le meilleur des mondes.* Het instituut was blijkbaar typisch eene meisjes-school met al de gewoonlijk daaraan verbonden goede eigenschappen.

Te gelijker tijd met zijn gunstig rapport bood de onvermoeibare van der Vinne aan de Regeering aan het concept van een reglement voor het instituut, welk concept, groot 150 artikelen, de Luitenant-Gouverneur, de Kock, zich de moeite getroostte eigenhandig tot 96 artikelen te besnoeijen. Deze omwerking van het reglement had ten gevolge, dat de Regeering eerst bij resolutie van 16 November 1824, n°. 7 zulks definitief kon vaststellen en door den druk wereldkundig maken. 1) Vier maanden achtereen had alzoo het instituut zonder reglement gewerkt.

Inmiddels had de eerste tegenspoed — er zouden meerdere volgen, — het instituut getroffen. In September 1824 was namelijk aan de voortdurend sukkelende secondante, van Coevenhoven, tot herstel harer gezondheid een tweejarig verlof naar Nederland moeten verleend worden. Gelukkig wilde het toeval, dat in deze vacature onmiddelijk voorzien kon worden door de benoeming van de kort te voren uit Europa aangekomen mejufvrouw, Th. M. ten Cate, zuster van de institutrice van dien naam te Kampong Makasser. 2) Zij had in Nederland als secondante in eene

1) Zie bijlage IV
2) Deze school, in 1823 met eene gouvernements subsidie van f 200.—

school gewerkt, maar bezat geene acte. Hare benoeming geschiedde dan ook bij resolutie van 21 September 1824, nº. 12 op eene maandelijksche bezoldiging van *f* 150.— 's maands en met genot van dezelfde voorrechten (uitgenomen die der gratificatie), als aan mej. van Coevenhoven bij hare benoeming waren verleend, onder een verband van drie jaren en met gehoudenis om zich, zoodra mogelijk, tot het doen van een examen en het bekomen eener acte van admissie bij den Inspecteur van het onderwijs aan te melden. — Tevens werd aan den Minister van koloniën de uitzending verzocht van eene ongehuwde onderwijzeres om als secondante bij het instituut te worden geplaatst, aangezien volgens advies van den geneesheer zonder huwelijk weinig te hopen viel op herstel van mej. van Coevenhoven en in het algemeen in Indië steeds een dubbeld stel van ambtenaren, zooals de Inspecteur van der Vinne zich uitdrukte, behoorde aanwezig te zijn. 1)

Al ras trad god Amor, die aan het instituut zooveel kwaad zoude doen, storend op. De directrice, mej. Severijn, wenschte mevr. Dröge te worden, verzocht en verkreeg als bijzondere gunst daartoe vergunning, echter onder voorwaarde, dat zij uit het hoofd-gebouw naar een bij-gebouw van het instituut zoude verhuizen.

Minder discreet handelde in dit opzicht de secondante, de Bruin, die onverwacht en wetende, dat geene bevoegde vervangster voor haar beschikbaar was, in weerwil van haar vijfjarig verband, waarvan nog geen vijfde gedeelte verstreken was, den 15[den] Februari 1825 bij rekest haar ontslag vroeg, als reden daarvoor aangevende, dat zich

---

's maands opgericht, is zeer bloeiend geweest en voldeed in vele opzichten, vooral voor meisjes van 8 à 10 jaren. In 1826 bestond zij niet meer tengevolge van huwelijk met den heer Bonn en vertrek naar Nederland van de institutrice.

1) Het is niet gebleken, dat aan die aanvrage voldaan is. — In de Almanakken voor 1824 en 1825 wordt als docente voor middelbaar onderwijs in de Engelsche taal te Batavia genoemd mevr. J. P. Slater, wier school geen opgang maakte en dientengevolge spoedig ophield te bestaan.

andere betrekkingen voor haar opgedaan hadden, waardoor zij begreep in onafhankelijkeren en gelukkigeren stand haar leven te kunnen slijten, — met andere woorden, dat zij voornemens was de echtgenoote van den Luitenant-Kolonel Tierlam te worden.

Stilzwijgend afstand doende van de rechten, uit het vijfjarige verband voortvloeiende, willigde de Regeering bij resolutie van 22 Februari 1825 het verzoek in, echter onder voorwaarde, dat de requestrante hare passage-kosten en de gelden, voor hare voeding aan boord betaald, aan den Lande zoude teruggeven.

De Inspecteur van der Vinne, van den nood eene deugd makende, droeg in hare plaats voor mevr. de wed. J. C. van Starkenborgh Jutting, geb. Wieling (vroeger weduwe van den heer J. Crawfurd), eene dame, die wel bij rekest om de vacante betrekking verzocht, maar geene wettelijke bevoegdheid bezat om haar te bekleeden. Hare eenige aanbeveling was, dat zij eene „uitgebreide, geacheveerde „opvoeding" had genoten. Want hare kommervolle omstandigheden, gevolg van „taedieuse procedures" met de mede-executeuren in den boedel van haren tweeden echtgenoot, waarop zij zich beriep, kunnen moeielijk als aanbeveling gegolden hebben.

Desniettemin benoemde haar de Regeering tot 1ste secondante bij het instituut op het daartoe staande tractement en eene gratificatie van ƒ 450. —, met vergunning provisioneel haar zoontje, oud vier jaren, bij zich te houden en in het onderwijs der laagste klasse te doen deel nemen.

Van het oorspronkelijke, vrouwelijke docenten personeel was derhalve, toen het instituut nauwelijks 8 maanden aan den gang was, niet meer dan éénе, de directrice en deze getrouwd, over; en hoe storend zulks op het onderwijs moet gewerkt hebben, laat zich begrijpen.

Te recht legde dan ook de Resident van Batavia, C. S. W. graaf van Hogendorp, den vinger op de wonde-plek dezer

inrichting door in zijn gewestelijk verslag over 1824 aan te teekenen: „waarschijnlijk zoude het doel nader zijn bereikt, indien de dames, welke de opvoeding van de jeugd „in dit instituut werd aanvertrouwd, niet zoo haastig en „eensklaps door de hevige neiging tot eene standverwisse-„ling waren overheerscht geworden".

Voor zooverre blijkt, vierde het instituut slechts éénmaal hoogtijd en wel op den 30sten Juni 1825 (juist een jaar na de opening) bij gelegenheid van een openbaar examen, bijgewoond o. a. door Z. Exc. den Gouverneur-Generaal, van welk examen een uitvoerig verslag is opgenomen in de officieele Bataviasche Courant van 6 Juli 1825, n°. 27, als bijlage V aan dit stuk toegevoegd.

Volgens dat, in menig opzicht merkwaardige verslag waren de resultaten van het examen allezins bevredigend; maar het is een officieel verslag, bestemd voor eene officieele courant en hoogstwaarschijnlijk opgesteld door den welwillenden Inspecteur van der Vinne 1).

De luister van dit examen verhinderde niet, dat alweder een huwelijk stoornis in het onderwijs bracht. Mej. ten Cate, die slechts sedert September 1824 als onderwijzeres der 3de of laagste klasse in het instituut werkzaam was geweest, deelde reeds den 28en Mei 1825 aan de Regeering bij rekest mede, dat, hoezeer zij volgaarne langer hare betrekking zoude hebben bekleed, echter omstandigheden haar een gelukkiger lot voorspelden, reden waarom zij, overtuigd van „de bekende zucht" van den Gouverneur-Generaal „om „menschen gelukkig te maken", verzocht als secondante ontslagen te worden.

---

1) Uit dat verslag blijkt ook, hoeveel huiselijker (*sit venia verbo*) dan tegenwoordig toenmaals de verhouding tot de hoogste autoriteiten in Indië was, — stellig het gevolg van het omstreeks dien tijd te Batavia veel kleinere personeel dan tegenwoordig. — Volgens het Schoolverslag 1826 had het examen o. a. ten gevolge, dat vele ouders, die uit gehechtheid aan het oude de nieuwe, verbeterde leerwijze in het instituut vroeger hadden afgekeurd, thans voor de plaatsing hunner kinderen inschreven.

Op verzoek van den Inspecteur van der Vinne, die „geen „enkele persoon bezat of wist uit te vinden" om deze „ver- „dienstelijke" secondante te vervangen, nam zij genoegen met de schikking tot het einde van het derde school-trimester (1 Augustus 1825) in het instituut werkzaam te blijven en haar huwelijk met den heer van Straten zoo lang uit te stellen.

Over haar driejarig verband werd ditmaal niet, zooals vroeger bij het ontslag van mej. de Bruin, stilzwijgend heengegleden, maar het mocht geen bezwaar tegen haar verzoek opleveren, omdat mej. ten Cate, hoezeer onder die voorwaarde benoemd, in September 1824 de betrekking van secondante op die voorwaarde niet had willen aanvaarden, — voorzeker een zeldzaam argument, alleen verklaarbaar uit overgroote welwillendheid van de Regeering.

Alweder diende het toeval om de aanstaande leemte betrekkelijk spoedig aan te vullen. In de eerste dagen van Juli 1825 kwam namelijk uit Nederland te Batavia aan mevr. de wed. M. L. Bekking, geb. de Serière, moeder van vijf kinderen, van welke de jongste 5 à 6 jaren oud en de oudste nagenoeg volwassen was. Zij had in 1811 voor de Commissie van onderwijs in de provintie Holland een examen afgelegd en eene acte van speciale admissie verkregen, zoodat zij, hoe lang ook haar examen achter den rug was, allezins bevoegd was om voor de betrekking van institutrice, gelijk zij zich in haar rekest uitdrukte, in aanmerking te komen. Bovendien getuigde de Inspecteur van der Vinne, dat hare „talenten en deugden hare komst „alhier reeds lang vooruit hadden geloopen".

Bij dezelfde resolutie van 12 Juli 1825, n°. 6, verleende de Regeering aan mej. ten Cate eervol ontslag, ingaande met 1 Augustus 1825, en benoemde mevr. Bekking in hare plaats op een tractement van *f* 150.— 's maands, $^1/_{20}$ aandeel in de schoolgelden, vrije woning in het bijgebouw van het instituut, tot dien tijd bewoond door den onderwijzer

Kraaijenoord 1), en met vergunning om, des verkiezende, hare twee dochters het onderwijs in het instituut gratis te doen genieten. Daarentegen werd, vreemd genoeg, zonder opgave van redenen „gedifficulteerd" in het voorstel van den Inspecteur van der Vinne met betrekking tot het gratis onderwijs van twee harer zonen in de gouvernements lagere school op Weltevreden.

Genoemde Inspecteur ging, zooals hij beweerde, geregeld minstens tweemalen 's maands den gang van zaken in het instituut na, maar in weerwil van al die zorg moest hij erkennen, dat de huisselijke beslommeringen der dames-docenten nadeelig op het onderwijs werkten. In Februari 1827 schreef hij ter zake: „het onderwijs gaat nog immer „geregeld voort, echter niet op de volmaakte, niets te wen„schen overlatende wijze, waarop zulks geschiedde, toen „al de institutrices ongehuwd waren". — De directrice beviel in 1826 van eene dochter, welke zij zelve zoogde.

Nog telde in het 3de kwartaal 1825 de school het maximum (30) leerlingen, maar op ultimo December 1826 waren deze, zooals vermeld wordt, ten gevolge van de ongunstige tijdsomstandigheden — er zullen vermoedelijk ook andere redenen bestaan hebben, — tot 19 en in Maart 1827 tot 15 verminderd.

Deze belangrijke vermindering, gevoegd bij de toenmaals meer en meer dringende noodzakelijkheid tot het invoeren van allerlei bezuinigingen, noopte den Commissaris-Generaal, L. P. J. burggraaf du Bus de Gisignies, bij besluit van 3 Februari 1827, n°. 3 eene commissie, bestaande uit den Resident van Batavia, den Kolonel A. W. Senn van Basel en het lid der Algemeene Rekenkamer, L. Lange, te benoemen tot het nagaan der uitgaven, welke van wege

1) Deze kreeg hiervoor de gewone maandelijksche toelage van f 100.— voor huishuur in de plaats. — Zijne verhuizing had ook ten doel »volle»diglijk af te snijden de dwaze gerugten en wellicht niet geheel en al »ongegronde, maar trouwens zeer geëxagereerde vertellingen, welke men »zoo dikwerf ten zijnen aanzien had uitgestrooid en den kwaden dunk, »waarin het instituut langen tijd had verkeerd, zoo bevorderlijk zijn »geweest".

den Lande ten behoeve van het instituut geschiedden, en de inkomsten, waarmede die uitgaven werden bestreden; tevens onderzoekende, welk nut het instituut stichtte en in hoe verre 't voor het Gouvernement, zoowel uit een financieel, als uit een zedelijk oogpunt raadzaam was het instituut langer aan te houden.

Reeds op den 2[den] Maart 1827 was deze Commissie, geholpen door den Inspecteur van der Vinne, met een rapport gereed, hetgeen echter volgens de Regeering de punten van onderzoek niet volledig behandelde, waarom de Commissie den 18[den] April daaraanvolgende een suppletoir rapport indiende. Uit die stukken blijkt o. a., dat het instituut van 1° Juli 1824 (dag der opening) tot ultimo December 1826 (derhalve juist $1\frac{1}{2}$ jaar) aan den Lande de niet onbelangrijke som van *f* 31.877.— *meer* had gekost, dan aan schoolgelden, enz. gedurende dat tijdsverloop was ontvangen 1), — een in 1827 afdoend argument, zooal niet voor de totale intrekking, dan toch voor aanzienlijke inkrimping van het instituut. Ook blijkt uit de rapporten der Commissie, dat het doceerend personeel niet alleen tractement en vrije woning, waarop het recht had, maar ook vrije kost had genoten, hoezeer van dit laatste, noch bij de benoemingen, noch in het reglement der school sprake is. Toch maakte, noch de commissie, noch iemand anders hierop eenige aanmerking. Wie weet, hoeveel andere monden dan die van de kostleerlingen van die vrije kost hebben geprofiteerd, — een vermoeden, hetgeen te waarschijnlijker wordt, omdat de huishoudelijke uitgaven (± *f* 4000.— per maand) nagenoeg dezelfde bleven, onverschillig of 30 dan wel 19 kost-leerlingen aanwezig waren, en de directrice pertinent verklaarde, dat die uitgaven „voor geene bedui„dende vermindering vatbaar waren."

Verschillende autoriteiten, die alle voor het behoud van eene meisjes-school pleitten, deelden vervolgens hun gevoelen mede, waardoor de Commissaris-Generaal eerst den

1) Zie bijlage VI.

27[sten] Juni 1827 bij resolutie van dien datum n°. 7 kon besluiten het instituut met 1 Juli 1827 in te trekken, maar daarentegen in het leven te roepen eene dagschool, waarin zonder kost uitsluitend aan jonge jufvrouwen onderwijs zoude worden gegeven volgens de vroeger toegepaste reglementen.

De directrice, mevr. Dröge, geb. Severijn, alsmede de secondante, mej. van Coevenhoven 1) werden als zoodanig bij de dagschool op hare vroegere bezoldigingen bevestigd, maar de institutrices, mevr. de wed. van Starkenborgh Jutting en mevr. de wed. Bekking, als mede de onderwijzer, H. van Kraaijenoord, kregen een eervol ontslag.

Aan de beide „uitgevallen dames" werd een wachtgeld van *f* 100.— 's maands toegekend en vergund in het gebouw van het instituut te blijven wonen, tot dat zulks verkocht zoude worden, — een verkoop, waartoe de Regeering gaarne dadelijk zoude zijn overgegaan, ware 't niet, dat de toenmalige „geldelooze tijden" zulks onraadzaam maakten, vermits de waarde van gebouwen dientengevolge tot een derde van hetgeen zij vroeger gegolden hadden, was gedaald. 2)

Wijders werd bepaald:

1°. dat de school dagelijks, uitgezonderd zon-, feest- en vacantie-dagen, zoude gehouden worden van 's morgens 7 tot des namiddags te 1 ure;

2°. dat de Hoofd-commissie van onderwijs, 3) in overeenstemming met de directrice, het onderwijs en de vacantiën zoude regelen;

---

1) Deze was in Mei 1827 te Batavia teruggekeerd, hoezeer haar verlof reeds in September 1826 een einde had genomen.

Zij schijnt zonder machtiging hare oude betrekking op nieuw aanvaard te hebben; altans gèen spoor van zoodanige machtiging is aangetroffen, — een nieuw bewijs voor de stelling, dat toenmaals Regeerings-zaken heel wat huisselijker dan tegenwoordig werden behandeld.

2) Bij besluit van 23 Januari 1828, no. 1 is aan mevr. v. Starkenborgh Jutting »bij wijze van uitkoop" toegekend eene som van *f* 1800 — en vergund met haar kind aan boord van het oorlogschip de Kortenaar voor rekening van den Lande naar Europa terug te keeren. — Eveneens is bij wijze van uitkoop aan mevr. Bekking bij besluit van 14 Maart 1829, no. 27 eene gelijke som toegekend.

3) Deze commissie was weinige dagen te voren in het leven geroepen. Zie Staatsblad 1827, no. 62.

3°. dat de schoolgelden zouden bedragen voor één kind *f* 25.— 's maands; voor twee kinderen uit hetzelfde huisgezin *f* 45.— 's maands en voor meer kinderen als voren naar evenredigheid;

4°. dat de betaling der schoolgelden telken drie maanden vooruit over het geheele ingegane kwartaal aan de directrice zoude geschieden op daartoe door haar af te geven kwitantiën en dat geene teruggave van betaalde gelden kon worden gevorderd;

5°. dat van de schoolgelden de directrice *f* 15.— per leerling ten behoeve van het gouvernement zoude verantwoorden ter goedmaking, zoowel van de tractementen van het doceerend personeel, als der kosten van het gebouw;

6°. dat de verdeeling tusschen de directrice en de secondante der alsdan nog overblijvende schoolgelden zoude geschieden met $^5/_8$ ten behoeve van eerstgemelde en $^3/_8$ voor de laatste.

Aan de directrice en de secondante werd vergund leerlingen in de heele of halve kost aan te nemen, de prijsbepaling daarvoor te regelen en de voordeelen daarvan naar evenredigheid te genieten, zonder eenige bemoeijenis, noch van de Regeering, noch van het school-bestuur.

Leerlingen, die in het op nieuw voor deze school afgestane gebouw logeerden, moesten voor het gebruik van dat gebouw maandelijks *f* 5.— extra in 's Lands- kas storten.

Het meubilair van het vroegere instituut, voor zoo verre zulks geen eigenlijk schoolmeubilair was (keuken-gereedschap, enz., enz.), konden de directrice en secondante tegen taxatie, des verkiezende, overnemen; des neen, moest zulks voor rekening van den Lande publiek verkocht worden.

Dank zij al deze regelingen — gevolgen van de benepen tijdsomstandigheden — werd alzoo de school eene hybridische inrichting, half gouvernementeel, half particulier. 1)

Een rustig bestaan gunde de Regeering niet lang aan

---

1) Volgens den Almanak voor 1827 gaf toenmaals zekere Sarah Woollett te Batavia onderwijs in de Engelsche taal, in hare particuliere school.

deze school. Want door geldgebrek gedwongen, besloot zij bij resolutie van 15 December 1827, n°. 21 tot den verkoop van verscheidene, haar toebehoorende perceelen te Batavia, naar aanleiding waarvan de Resident van dat gewest, Besier, in de Bataviasche courant van 1 Januari 1828, n°. 1 adverteerde, dat krachtens verkregene autorisatie ten zijnen overstaan door den Ingenieur der civiele gebouwen en werken op den 16[den] Januari 1828, ten dage, wáar alsdan publieke vendutie zoude worden gehouden 1), ten behoeve van den Lande publiek zouden worden verkocht de volgende Gouvernements vastigheden, te weten:

a. het gebouw enz.;

b. het gebouw, thans geoccupeerd door het instituut voor jonge jufvrouwen op Molenvliet;

c. de steenen loods enz., enz.

De verkoop van het instituutsgebouw gelukte echter niet, zoodat die inrichting vooreerst niet behoefde te verhuizen. 2) Maar het zwaard van Damocles bleef haar toch boven het hoofd hangen.

Intusschen had de directrice, opgeschrikt door boven bedoelde advertentie, bij rekest, dd. 5 Januari 1828, aan de Regeering verzocht eene andere woning en school-lokaal beschikbaar te stellen, dan wel, bij gebrek daaraan, haar eene indemniteit tot het inhuren van een huis toe te kennen, in welk huis zij de aan leerlingen gedurende de twee laatste trimesters zeer toegenomene school zoude kunnen voortzetten en tevens met hare familie, de secondante en de kost-leerlingen verblijven.

Eene beschikking op dit verzoek maakte de Commissaris-Generaal afhankelijk van ééne der vele bezuinigingen,

---

1) In de Javasche courant van 15 Januari 1828, no. 7 nader aangewezen als te zijn »het lokaal der beurs."

2) De verkoop heeft eerst in December 1828 plaats gehad en wel voor *f* 30,000.— aan de heeren Chaulan en Dodero. — De Regeering heeft alzoo *f* 15,000— op het gebouw verloren.

welke Z. Exc. op het oog had, en alleen denkbaar zijn in een tijd, als men toenmaals beleefde.

Zij was de volgende.

Krachtens eene in 1824 1) genomene bepaling, waarbij aan onderwijzers en onderwijzeressen, zoowel van het lager als van het middelbaar onderwijs, na ommekomst van hunne eerste vijf dienstjaren eene tractements-verhooging ad *f* 100.— 's maands werd toegekend, zouden mevr. Dröge en mej. van Coevenhoven met 1° Januari 1829 die verhooging deelachtig moeten worden.

Maar deze vermeerdering van uitgaven wenschte de Commissaris-Generaal te voorkomen en liet daarom aan de dames de vraag voorleggen, of zij genegen waren van haar recht op tractements-verhooging afstand te doen; des neen, dan zouden zij na ommekomst van haar vijfjarig verband (13 Mei 1829) beschouwd worden als niet meer tot het ambtelijke personeel te behooren.

De Hoofd-commissie van onderwijs werd aangewezen om dit netelige dilemma aan de dames mede te deelen en mocht omstreeks het begin van Juni 1828 het gunstige antwoord ontvangen, dat deze, niet alleen geene tractements-verhooging verlangden, maar ook niet voornemens waren het gouvernement ooit met eenige vermeerdering van inkomsten lastig te vallen.

Welke motieven de dames tot het geven van dit antwoord hebben geleid, blijkt niet. Misschien hebben zij iets toegegeven om niet alles te verliezen; want het kan haar niet ontgaan zijn, dat de Regeering er naar streefde de half gouvernementeele, half particuliere school eene zuiver particuliere onderneming te doen worden. Misschien waren de dames door al, wat met de school in den laatsten tijd was voorgevallen, moedeloos geworden, zooals uit hare latere handelwijze eenigermate valt af te leiden.

Doch hoe dit zij, bij besluit van den Commissaris-Ge-

---

1) Resolutie van 10 Februari, no. 12.

neraal van 14 Maart 1829, n°. 27 kreeg de directrice op haar rekest ten antwoord, dat zij en hare secondante hare primitieve tractementen zouden behouden, echter zonder recht op tractements-verhoogingen, in de plaats waarvan aan elk harer eene indemniteit voor huishuur ten bedrage van *f* 100 — 's maands werd toegekend.

Deze indemniteit behoefde vermoedelijk nimmer uitbetaald te worden, vermits alle bewijs ontbreekt, dat de directrice ooit eenig locaal voor de school heeft ingehuurd.

Gaarne zoude ik hier een overzicht inlasschen van de wijze, waarop in de dagschool onderricht is gegeven; van de boeken, welke daarbij gebruikt werden; van het aantal leerlingen en van zoo vele andere bijzonderheden, welke de waarde en beteekenis dezer school zouden kenschetsen en in hare geschiedenis niet mogen ontbreken. Maar men heeft indertijd verzuimd van deze, voor de kennis van de school onmisbare gegevens aanteekening te houden; en met raden en gissen komen wij niet verder.

Het eenige, wat ik ter zake heb kunnen vinden, is, dat gedurende de laatste helft van 1827 het aantal leerlingen niet onbelangrijk toenam en dat in den Almanak voor Ned. Indië voor het jaar 1829 zekere mevr. Batten, geb. Woollett, als docente voor de Engelsche taal bij deze school vermeld wordt, waaruit blijkt, dat de beoefening van die taal omstreeks het begin van genoemd jaar tot het programma der lessen behoorde. In Februari 1829 werd het aantal leerlingen gering genoemd.

Met dit weinige moeten wij ons, helaas, tevreden stellen.

Na ommekomst van haar vijfjarig verband (13 Mei 1829) liet mej. van Coevenhoven geen dag verloopen zonder bij een aan de Hoofd-commissie van onderwijs gericht rekest, op grond van voortdurende ziekelijkheid, een eervol ontslag uit hare betrekking te verzoeken, tevens zich aanbevelende voor eenig pensioen dan wel eene gratificatie ten einde, in afwachting van andere verdiensten, te kunnen bestaan. Beide verzoeken willigde de Commissaris-Generaal bij be-

sluit van 13 Juli 1829, n°. 25 in, onder mededeeling, dat de gratificatie *f* 600.— zoude bedragen.

Een weinig, maar niet veel langer toefde de directrice met het eveneens indienen van een verzoek om ontslag, in te gaan met 1° Juli 1829, alsmede om vrijen overtocht naar Nederland voor haar en haar dochtertje op zulk tijdstip, als haar zoude gelegen komen. Zij had inmiddels haren echtgenoot verloren, koesterde alweder trouw-plannen 1) en had haren verbonden tijd uitgediend.

Het eerste gedeelte van dit verzoek stond de Commissaris-Generaal toe bij besluit van 29 Juni 1829, n°. 25, maar het tweede moest Z. Exc. natuurlijk afwijzen.

Wegens gebrek aan docenten kon alzoo op 1 Juli 1829 geen onderwijs in deze school meer gegeven worden en werd zij dientengevolge gesloten.

Maar niet voor langen tijd.

Want, na eene mislukte poging om de school aan de vroeger reeds vermelde, particuliere onderwijzeres, mevr. Christin, over te doen ten einde op die wijze 's Lands schatkist te ontlasten, benoemde de Commissaris-Generaal bij besluit van 11 Augustus 1829, n°. 8 tot onderwijzeres bij de jonge-jufvrouwen-school te Batavia mevr. de wed. J. Bogaard, geb. Woollett (zuster van de bovengenoemde mevr. Batten, geb. Woollett), onder genot van het voor die betrekking bepaalde tractement en van de daaraan verbonden emolumenten.

Reeds den 20sten Maart 1829 had mevr. Bogaard bij rekest om die betrekking verzocht, omdat zij van ter zijde had vernomen, dat deze vacant zoude komen, — eene vingerwijzing, dat mevr. Dröge lang vóór het indienen van haar rekest om ontslag tot het doen van dien stap had besloten.

---

1) Zij verzocht en verkreeg dispensatie van art. 124 van het reglement op den burgerlijken stand (Staatsblad 1828, no. 124), luidende: »het huwelijk met eene vrouw, wier vorig huwelijk niet sedert volle »verloopene tien maanden ontbonden is, mag geen voortgang hebben dan »na verloop van dien tijd".

Alhoewel mevr. Bogaard, zoo wat haar karakter, als hare geschiktheid betrof, bij de Hoofd-commissie van onderwijs zeer goed stond aangeschreven en bij onderscheidene, aanzienlijke inwoners van Batavia eene wel verdiende achting genoot, liet de Hoofd-commissie haar toch, alvorens haar aan de Regeering voor eene benoeming tot directrice voor te dragen, een examen afnemen, welk examen zeer ten haren voordeele uitviel en ten gevolge had, dat haar eene acte van algemeene toelating als onderwijzeres van den 3den rang, tevens van onderwijzeres in de Engelsche taal, werd toegekend.

Na de benoeming van mevr. Bogaard werd de school zoo spoedig mogelijk, in de eerste helft van Augustus 1829, heropend. Maar alléén kon mevr. Bogaard de taak, welke op haar rustte, niet af. Zij had hulp, onmisbare hulp dringend noodig. Doch waar die te vinden, terwijl de Hoofd-commissie van onderwijs moest getuigen, dat „volslagen gebrek aan geschikte sujetten, die de betrekking „van secondante zouden verlangen te obtineeren", het voordragen van vrouwelijke hulp haar ten eenenmale onmogelijk maakte?

Mannelijke hulp moest dientengevolge ingeroepen worden, in welke schikking de Hoofd-commissie te minder bezwaar zag, omdat volgens haar in Nederland bij elke jonge-jufvrouwen-school een onderwijzer met het geven van onderricht in de Ned. taal, schrijven en rekenen belast was 1).

Zoodanig onderwijzer meende zij gevonden te hebben in den heer G. P. G. Vroom, die, na in October 1828 als fourier in Indië gekomen te zijn, reeds in Maart 1829 als privaat docent was opgetreden en bij de Hoofd-commissie als een braaf, solide en met meer dan gewone kundigheden begaafd man bekend stond. Hij werd dan ook bij besluit van den Commissaris-Generaal van 11 September 1829,

1) Ongeveer een jaar later was de Hoofd-commissie van oordeel, dat het geven van onderwijs door een man in eene meisjes-school minder gepast is.

n°. 20 provisioneel, in afwachting van de benoeming eener secondante, ter adsistentie van mevr. Bogaard, die daarmede volkomen genoegen nam, toegevoegd, onder genot van dezelfde inkomsten, als vroeger aan eene secondante waren toegekend.

Gelijk wij boven reeds zagen, werd bij de vervorming van het instituut in eene dagschool 1) het al dan niet aannemen van kost-leerlingen aan het goedvinden van de directrice en secondante overgelaten, welk systeem in December 1829 aan de Hoofd-commissie van onderwijs niet meer beviel. Deze wenschte zulks vervangen te zien door het aannemen van kost-leerlingen verplichtend te maken „ten einde aan ouders en voogden in en buiten Batavia „meer bepaaldelijk gelegenheid te geven om hunne dochters „en pupillen in een van gouvernementswege daargesteld „en onder het onmiddellijke toezicht der Hoofd-commissie „geplaatst kost-instituut eene doelmatige opvoeding te kun„nen doen genieten".

Zij diende ter zake een voorstel in aan den Luitenant-Gouverneur-Generaal, maar mocht daarop geene beschikking erlangen.

In Maart 1830 kwam zij op haar voorstel terug, tevens aanbiedende het concept van een reglement vóór de dag- en kost-school, welke tot dien tijd reglementloos was gebleven in weerwil van de toenmaals sterk heerschende reglementen-manie 2).

De Regeering had geene bezwaren tegen het concept, weshalve zij bij resolutie van 5 Juni 1830, n°. 29 de Hoofd-commissie machtigde zulks als reglement voor de dag- en kostschool uit te vaardigen 3).

Tevens kende zij aan den onderwijzer Vroom, tot tijd

1) Resolutie van 27 Juni 1827, no. 7.

2) Zoo werden o. a. zeer uitvoerige, afzonderlijke reglementen vastgesteld voor de school te Weltevreden, voor die te Samarang, te Soerabaja, te Makasar, enz., enz.

3) Zie bijlage VII.

en wijle hij door eene geschikte secondante zoude kunnen vervangen worden, toe eene personeele toelage ad *f* 50.— 's maands boven zijn tractement, alsmede eene indemniteit voor huishuur tot een gelijk bedrag. Zulks geschiedde om zijn inkomen meer gelijk te maken aan dat eener secondante en omdat hij ingevolge art. 93 van het reglement het schoolgebouw met der woon moest verlaten. Hij, die gehuwd was, had namelijk tot dat tijdstip tegen betaling aan de directrice in de school gewoond, hetgeen de Hoofdcommissie toen niet meer passend vond.

Merkwaardig is de opname in art. 117 van het reglement eener bepaling nopens vrouwelijk toezicht op de school, — eene bepaling, waarvan geen tweede voorbeeld mij bekend is. De Hoofd-commissie verklaarde openhartig van onderwijs in handwerken en huisselijke zaken geen verstand te hebben.

Niet veel langer dan een jaar wenschte mevr. Bogaard het beheer over de dag- en kostschool te voeren. Zij, voornemens naar Nederland terug te keeren, gaf in haar rekest om ontslag met ultimo December 1830 als reden op, dat zij de noodige zorg aan haar eigen kinderen wèl had kunnen besteden, zoolang de school eene dagschool was geweest, maar niet meer, sedert deze in eene dag- en kostschool veranderde. Hoewel zij daarvan met geen woord gewag maakte, zullen hoogstwaarschijnlijk de geringe, geldelijke voordeelen, welke de school afwierp, op haar verzoek invloed gehad hebben. Immers het aantal leerlingen kan moeilijk voldoende zijn geweest, aangezien mevr. Bogaard aan haar opvolgster slechts zooveel schoolbanken naliet, als noodig zijn voor 16 leerlingen.

De Hoofd-commissie van onderwijs ondersteunde het rekest van mevr. Bogaard, niet alleen, omdat noch deze, noch de heer Vroom, getoond hadden de talenten te bezitten, volstrekt onmisbaar voor het geven van doelmatig en behoorlijk onderwijs en voor eene goede, opvoedkundige leiding, als omdat bericht was ontvangen, dat mevr. G.

H. C. Bonn, geb. ten Cate, die, voorzien van eene acte voor middelbaar onderwijs, in 1824 bij dat onderwijs geplaatst was geweest 1), eerlang uit Nederland te Batavia terug verwacht werd. De Hoofd-commissie bepaalde zich dan ook niet alleen tot het aanvragen van ontslag voor mevr. Bogaard, maar ook voor den tijdelijken onderwijzer Vroom, die naar Soerabaia wenschte overgeplaatst te worden; en ter voorkoming van storing in het onderwijs droeg zij te gelijker tijd tot adjunct- of tweede directrice voor mej. A. Guex de Coudray.

Deze laatste, zeer ervaren in de Fransche en Engelsche talen, „wier stand in de maatschappij haar niet toegelaten „zoude hebben om zich bij eene kostschool te verbinden, „indien de tegenspoeden, haar en hare familie overkomen, „haar niet verplicht hadden van hare opvoeding alsnu de „meeste partij te trekken," — deze dame had als voorwaarden voor hare benoeming gesteld de toekenning van den titel adjunct- of tweede directrice en een tractement van minstens *f* 200.— 's maands.

Bij resolutie van 27 November 1830, n°. 3 willigde de Regeering al de voorstellen in, kende aan mej. Guex de Coudray, behalve een tractement van *f* 200.— 's maands, ook de verdere voordeelen, bij het reglement der school voor eene secondante bepaald, toe en liet aan de Hoofdcommissie over, bij terugkomst van mevr. Bonn, deze als directrice voor te dragen.

Inmiddels werd de Hoofd-commissie gemachtigd zoodanige huishoudelijke schikkingen te treffen, als met het belang der school het meest zouden overeenkomen, en aanbevolen zorg te dragen, dat geen stilstand in het onderwijs werd te weeg gebracht.

Ten gevolge van een en ander had derhalve de school alweder slechts ééne docente en nog wel eene van ondergeschikten rang. Bovendien was zij zóó slecht van meu-

1) Zie boven noot 2 op bladz. 24.

bilair voorzien, dat de president van de Hoofd-commissie van onderwijs, het lid in den Raad van Ned. Indië, Mr. J. Bousquet, met meubilair uit zijne woning moest te hulp komen.

Mevr. Bonn liet op zich wachten, want eerst den 9den April 1831 was zij te Batavia terug; maar toen duurde 't slechts tot den 23sten dier maand, voordat hare benoeming tot directrice bij resolutie van dien datum, n°. 2 volgde.

Aan de Hoofd-commissie werd overgelaten het onderwijs, door de beide dames te geven, zoodanig te regelen, als haar het meest geschikt zoude voorkomen.

Mevr. Bonn begon met een huis te huren voor *f* 200.— zilver, 's maands, aangezien voor hare huishuur-indemniteit ad *f* 100.—, half zilver, half koper, 's maands, geen voor de school geschikt huis verkrijgbaar was en de eigenaar van het wèl geschikte gebouw op het punt stond zulks af te breken. Zij deed dien stap na overleg met den president van de Hoofd-commissie, in de hoop op ondersteuning van de zijde der Regeering, welke hoop niet ijdel bleek te zijn. Want bij resolutie van 28 Mei 1831, n°. 12 erlangde zij eene suppletie van indemniteit voor huishuur ten bedrage van *f* 100.— koper geld, 's maands, zoo lang de in het instituut op te nemen kinderen voor de heele en halve kost het getal van 20 niet zouden te boven gaan, in welk geval de Regeering te kennen gaf bereid te zijn de suppletie hooger te maken.

De Hoofd-commissie getuigde, dat het huis in kwestie, staande aan het Molenvliet en laatstelijk bewoond door den Directeur-generaal van financiën, Baumhauer, niet het eenige, in de voorsteden van Batavia gelegen en voor de school geschikte huis was, maar wel het eenige, geschikte, tevens verkrijgbare. Wegens de tot 34 pct. gestegen agio op zilver geld zoude bij eene indemniteit ad *f* 200.— koper geld de directrice toch ruim *f* 50.— voor hare risico in de huishuur deelen.

Nog verzocht mevr. Bonn om een voorschot van ƒ 2000.—; zilver, vóór aankoop van meubelen en voor de huishouding, welk voorschot haar bij de laatst genoemde resolutie werd toegestaan, terug te betalen met kortingen ad ƒ 100.—, zilver, 's maands op haar tractement 1).

Het verzoek van mevr. Bonn om eene tweede secondante, vermits zij voorzag, dat het aantal leerlingen spoedig belangrijk zoude toenemen — kost-kinderen waren nog niet aanwezig, — werd in advies gehouden. Nochtans erlangde de Hoofd-commissie de machtiging om, bijaldien later blijken mocht, dat tot de uitoefening van het huishoudelijke gezach door de directrice werkelijk eenige meerdere hulp noodig zoude zijn, alsdan daarin met overleg van de directrice op de minst kostbare wijze uit het schoolfonds te voorzien.

Tafels, leerborden, banken of stoelen en wat verder tot het geven van onderwijs ontbrak, mocht de Hoofd-commissie, met inachtneming van de vereischte spaarzaamheid, ten laste van het schoolfonds doen aanmaken, onverminderd hare verantwoordelijkheid aan de Algemeene Rekenkamer. 2)

Het vermoeden van mevr. Bonn, dat het aantal leerlingen spoedig zoude toenemen, werd verwezenlijkt. Want ongeveer een half jaar na haar optreden, — in November 1831, — telde de school 37 leerlingen, onder welke 19 in de heele en halve kost, en werd verdere toename verwacht. Zoowel hierom, als omdat de adjunct-directrice met hare gezondheid sukkelde, achtte de Hoofd-commissie het tijdstip aangebroken om naar hulp voor mevr. Bonn om te zien. Zij was daartoe, gelijk wij zoo even zagen, gemachtigd,

1) "»Noch in de winkels," schreef de Hoofd-commissie, »noch op de »publieke vendutiën kunnen eenige emplettes anders dan in zilver worden »gedaan."

2) Volgens den Almanak voor 1831 waren toenmaals te Batavia drie particuliere docenten voor de Engelsche taal, t. w. de heeren W. H. Medhurst, W. Young en A. F. Jericho, die, behalve laatstgenoemde, ook als zoodanig in den Almanak voor 1832 voorkomen.

maar achtte zich desniettemin verplicht eene Regeeringsbeschikking ter zake uit te lokken, luidende, dat eene secondante op eene bezoldiging van *f* 100.— 's maands, te vinden uit het schoolfonds, aan de school mocht verbonden worden 1).

Als zoodanig stelde de Hoofd-commissie aan zekere juffrouw Vos, die echter van hare benoeming niet lang genot heeft gehad.

Want reeds op den 27sten Februari 1832 zag de Hoofdcommissie zich verplicht aan de Regeering te berichten, dat de school in een onhoudbaren toestand was geraakt.

Zelve schetste zij dien toestand, als volgt: „wij koester-„den de aangename hoop, dat dit vroeger eenigermate ver-„vallen instituut onder het bestuur der twee dames spoedig „in een meer bloeienden staat zoude geraken; en in deze „verwachting vonden wij ons dan ook in zoo verre niet „te leur gesteld, daar het getal der leerlingen binnen zeer „korten tijd aanzienlijk toenam.

„Zoo strelend als het nu voor ons was de vermeerderde „welvaart dezer school te bespeuren, even bedroevend was „het echter tevens te ontwaren, dat van het eerste oogen-„blik der vereeniging van de beide directrices, ja zelfs „reeds, vóór dat zij gezamelijk als zoodanig hare functiën „aanvaardden, tusschen haar zeer weinig goede verstand-„houding heerschte; dat de eene jegens de andere geene „de minste toegevendheid bezigde; en dat verschil van „gevoelens en opvoeding en geheel heterogeene karakters „weldra zulk een tweespalt tusschen die beide dames deed „geboren worden, dat onze tusschenkomst vereischt werd „om die te doen ophouden; en het mocht ons, trouwens „niet dan met de meeste moeite en door het bezigen van „zoodanige bedreigingen, als wij daartoe gepast oordeelden;

1) Resolutie van 13 December 1831, no. 19. — Eerst bij resolutie van 27 Febr. 1832, no. 12 is de Hfd.-commissie gemachtigd tot het benoemen en ontslaan buiten bemoeienis van de Regeering van onderwijzers, kweekelingen, enz., wier bezoldiging niet meer bedroeg dan *f* 150.— 's maands.

„gelukken de gerezene onaangenaamheden, altans voor „het uiterlijke, voor eenigen tijd te doen ophouden en „haar beide tot hare plichten en verplichtingen terug „te brengen.

„Blijkens de uitkomst zijn echter onze onvermoeide po„gingen om de goede verstandhouding tusschen deze dames „bij voortduring te bewaren vruchteloos geweest en is de „haat en tweedracht op die school daarentegen langzamer„hand zoodanig toegenomen, dat wij na rijpe overwegingen „geen ander middel weten aan te wenden om daaraan een „einde te maken dan door de suppressie van deze school „aan Uwe Excellentie voor te stellen, hetgeen ons zelfs „ook door de directrice is in overweging gegeven.

. . . .

„Het is ons al meer en meer gebleken, dat er geen ander „middel overschiet. Wij hebben, wel is waar, in beden„king genomen om deze zaak tot een gewenscht einde te „brengen door de beide dames van elkaar te scheiden en „aan ééne met behulp eener geschikte secondante het ver„der bestuur over de school op te dragen, doch er waren „niet de minste redenen aanwezig om liever de eene dan „de andere van dit instituut te verwijderen of tot een „ontslag voor te dragen.

„Ook hebben wij vermeend te bespeuren, dat het in de „gegeven omstandigheden in het belang van het onderwijs „wenschelijk zoude zijn eenige concurrentie daar te stellen „tusschen zoodanige dames, als zich met het onderwijs en „de opvoeding van meisjes onledig willen houden; en dit „doel zoude voorzeker niet beter kunnen bereikt worden „dan door aan ieder dezer directrices na de intrekking van „het instituut toe te staan afzonderlijke scholen te houden, „onder geene andere bepalingen dan die, welke reeds op „het mediair onderwijs bestaan en waaraan ook andere „onderwijzeressen, die tot het houden van mediaire scholen „vergunning hebben of nog mogen bekomen, onderworpen „zijn; en door welken maatregel wij alzoo vertrouwen,

„dat eene wedijvering zal ontstaan, welke niet anders dan „ten nutte van het vrouwelijk onderwijs kan strekken".

Dit laatste bevat ongetwijfeld de reden, waarom de Hoofdcommissie hoegenaamd geene pogingen deed om met ander docenten-personeel de school, zij 't ook na sluiting voor korteren of langeren tijd, te behouden. Haar middel is voorzeker radicaal, — al te radicaal zelfs. Want hare hoop op particuliere scholen kan niet op goede, door de ervaring gesteunde gronden gevestigd zijn geweest. Daartoe hadden de particuliere meisjes-scholen, welke nu en dan in of nabij Batavia bestonden, een te kort leven en te weinig resultaten opgeleverd.

In November 1831 kostte volgens de Hoofd-commissie de school aan den Lande *f* 700.—, waarvan aan schoolgelden *f* 481.— in 's Lands kas terugvloeiden, zoodat de eigenlijke uitgaaf slechts *f* 219.— bedroeg. In Februari 1832 beweerde zij echter, dat „de eene maand door de andere ge„rekend", niet meer dan *f* 400.— aan schoolgelden ontvangen werd, ten gevolge waarvan de kosten der school voor den Lande op eene maandelijksche uitgave van *f* 540 — kwam te staan, — voorzeker geene belangrijke uitgave, — t. w.:

voor de directrice aan tractement	*f*	300.—
„ „ „ „ huishuur	„	100.—
„ „ „ „ buitengewone huishuur.	„	100.—
„ „ adjunct-directrice aan tractement. .	„	200.—
„ „ secondante aan tractement. . . .	„	100.—
„ „ directrice en adjunct-directrice wegens aandeel in de schoolgelden (21 en 14 pCt.).	„	140.—
Totaal.	*f*	940.—
af: schoolgelden.	„	400.—
rest.	*f*	540.—

Na ontvangst van den boven medegedeelden brief der Hoofd-commissie bedacht de Regeering zich niet lang, maar sprak reeds op den 14den Maart 1832 *la mort sans phrase* over de school uit 1).

1) Resolutie van dien dag, no. 24.

Mevr. Bonn en mej. Guex de Coudray werden „honorabel" ontslagen, onder toekenning gedurende zes maanden eener toelage, respectievelijk van f 200.— en f 150.— 's maands, met vrijlating tot het oprichten van particuliere scholen voor middelbaar onderwijs, overeenkomstig de algemeene orde (Staatsblad 1819, n°. 49). — Mej. Vos kreeg eene gratificatie van f 300.— ten laste van het schoolfonds.

Alzoo verdween in 1832 de eenige gouvernementeele meisjes-school voor middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië om eerst vijftig jaren later te herleven in de op den 2den October 1882 geopende, thans weder ingetrokken hoogere burger-school voor meisjes te Batavia 1).

Dezelfde persoon, die in 1824 als Inspecteur van het middelbaar en lager onderwijs moeite, noch zorg ontzien had tot oprichting van het toenmaals gestichte instituut voor jongejufvrouwen, dezelfde persoon — de vroeger zoo dikwerf genoemde heer van der Vinne — was in 1832 als waarnemend President van de Hoofd-commissie van onderwijs verplicht het stuk, waarbij de opheffing der laatste gouvernementeele meisjes-school is voorgesteld, in de eerste plaats te onderteekenen. Met welke gevoelens hij, die steeds van ijver voor dat onderwijs blaakte, dat stuk moet onderteekend hebben, laat zich begrijpen. Al zijne verwachtingen, al zijne illusiën nopens gouvernementeel vrouwelijk middelbaar onderwijs verdwenen daarmede in het niet; al zijne plannen ter zake waren mislukt.

Mej. Guex de Coudray schijnt al spoedig gevolg te hebben gegeven aan den wenk tot het oprichten te Batavia eener particuliere meisjesschool voor middelbaar onderwijs, welke school tot het jaar 1840 bestond, waarna zij te Samarang eene school tot stand bracht.

Mevr. Bonn wachtte met de oprichting eener school tot het jaar 1836, maar sloot deze reeds in 1839.

Inmiddels hadden, ongeveer te gelijker tijd met mej. Guex de Coudray, eene middelbare school voor meisjes te

1) Staatsblad 1882, no. 68.

Batavia opgericht de dames J. S. I. Bron, geb. de Luc, en A. A. Azon Jacometti, geb. Bron 1), waaruit blijkt, dat de Hoofd-commissie van onderwijs juist had gezien met te vermoeden, dat op het terrein van middelbaar schoolonderwijs te Batavia concurrentie te verwachten was. De school van de dames Bronn en Azon Jacometti nam echter reeds in 1840 een einde.

Eene poging om met behulp van Schoolverslagen, Regeerings-almanakken, enz., enz. een tabellarisch overzicht zamen te stellen van de particuliere scholen, welke gedurende het tijdperk 1832 t/m 1850, zoowel voor jongens, als voor meisjes, te Batavia hebben bestaan, is mislukt, doordien de daartoe beschikbare gegevens te onvolledig, ja, zelfs in menig opzicht te tegenstrijdig zijn bevonden, dan dat daaruit in alle opzichten vertrouwbare conclusiën konden getrokken worden.

Intusschen is door die poging gebleken, dat in genoemd tijdperk een 30 tal particuliere scholen te Batavia heeft bestaan, welke scholen echter, behoudens enkele, zeldzame uitzonderingen, slechts een zeer kortstondig leven hebben gehad.

Ook zoude dat 30 tal niet bereikt zijn, bijaldien niet als scholen waren medegeteld de lessen, welke onderwijzers bij de 1e en 2de lagere scholen te Weltevreden gedurende de namiddag-uren voor eigen rekening gaven.

In vele dezer scholen wordt gezegd middelbaar onderwijs gegeven te zijn, maar het vermoeden is allezins gewettigd, dat eigenlijk meer uitgebreid lager onderwijs is bedoeld.

Van Gouvernements wege werd van 1832 t/m 1850 te Batavia in het geheel geen middelbaar onderwijs meer gegeven, hetgeen dan ook niet wel mogelijk was, zoolang de Hoofd-commissie van onderwijs de meening was toegedaan, „dat het gouvernement aan zijne roeping voldoet, wanneer „het zorgt, dat overal, waar de behoefte daar aan gevoeld „wordt, scholen aanwezig zijn voor lager onderwijs." An-

1) Zie hiervoren de noot op bladz. 17.

dere inrichtingen voor onderwijs moesten volgens de Hoofdcommissie „door bijzondere instellingen of personen of „algemeene medewerking van ingezetenen worden tot stand „gebragt." 1)

Het middelbaar school-onderwijs, te Batavia aan jongens verstrekt, bepaalde zich hoofdzakelijk tot de bovenbedoelde namiddag-lessen. Ook in de scholen van de heeren J. Nortier (geopend in 1839) en G. Verhulp (geopend in 1841) konden jongens iets meer dan gewoon lager onderwijs erlangen, maar overigens bestond voor hen geene gelegenheid om zich verder te bekwamen, tenzij door private lessen.

Eerst in 1851, in het verre van Batavia verwijderde Herwijnen, kwam de eerste, werkelijk middelbare school voor jongens tot stand, — in September 1860 gevolgd en vervangen door het Gymnasium Willem III 2).

Hoezeer de eerste helft der 19e eeuw, wat het schoolonderwijs te Batavia betreft, gunstig afsteekt bij den vroegeren toestand aldaar, liet toch dat tijdperk, speciaal in zake middelbaar school-onderwijs, veel te wenschen over.

De tweede helft dier eeuw was bestemd om goed te maken, wat zoo lang treurig was verwaarloosd.

---

1) Schoolverslag 1849, bl. 61. — Zie echter ook bl. 21, waar sprake is van de oprichting van Regeeringswege van een gymnasium. Tusschen beide zienswijzen ligt een tijdsverloop van ± 5 jaren en was Dr. C. A. Fritze, de ontwerper van het gymnasium-plan, als voorzitter van de Hoofd-commissie afgetreden.

2) M. von Faber, Herwijnen. Bijdrage tot de gesch. van het midd. ond. in N. I. (Tijdschr. Bat. Gen. XXX, bl. 519—557).

Bijlagen.
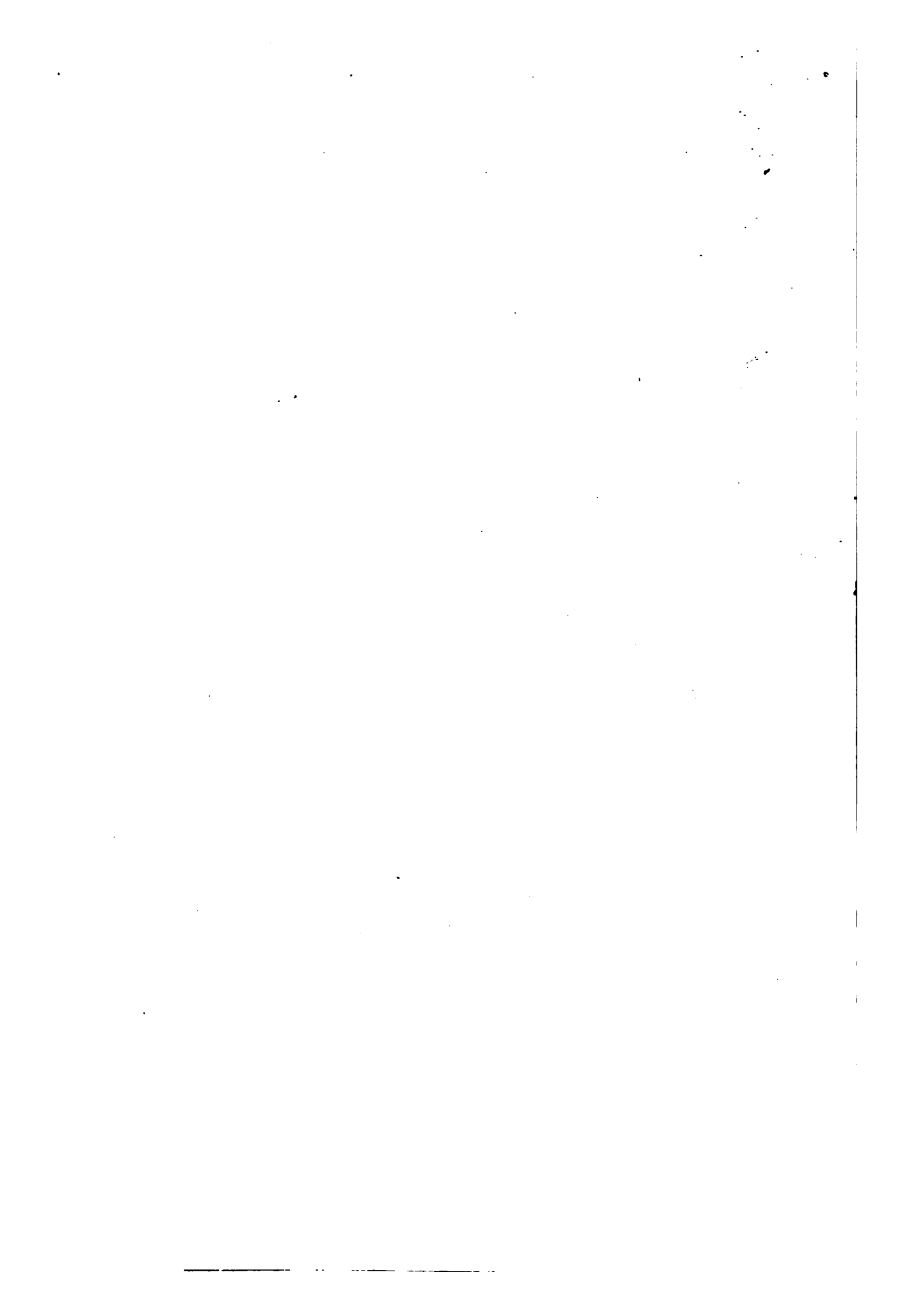
Bijlage I.

ALGEMEENE ORDE VOOR DE SCHOLEN VAN MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Art. 1. De scholen voor het middelbare onderwijs zullen voornamelijk dienen om aan de kinderen, behalve hetgeen in de lagere scholen geleerd wordt, tevens meer andere, voor verdere beschaving noodige kundigheden, als de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche talen, het teekenen, de muzijk enz. te doen onderwijzen.

Art. 2. Het algemeene Reglement van het Schoolwezen, bij besluit van Hunne Excellentiën de Commissarissen Generaal van den 16den Januarij 1818 gearresteerd, zal ook op deze scholen toepasselijk zijn.

Art. 3. Aangezien het meerdere aantal van onderscheidene kundigheden, die in de scholen voor het middelbare onderwijs worden geleerd, zullen, ter vermijding van verwarring of oppervlakkigheid in het onderwijs, de Onderwijzers, na raadpleging met de Schoolopzieners hunner plaats, zorgen, dat het onderwijs in hunne scholen behoorlijk geregeld en de leerlingen daartoe in een bepaald aantal van klassen verdeeld worden.

Art. 4. Het onderwijs in eenige vreemde taal zal aan geenen leerling worden gegeven, die niet vooraf de Nederduitsche taal spreken, lezen en schrijven kan.

Art. 5. De Onderwijzers in deze scholen zullen de Schoolopzieners, onder welker opzigt hunne school gesteld is, met den staat der school, het aantal, de namen der leerlingen, en derzelver ouders bekend maken en met dezelve, ten allen tijde, over de beste en meest doelmatige inrigtingen hunner school raadplegen.

Art. 6. Zij zullen door geene andere personen eenig onderwijs in hunne school doen geven, dan door dezulken, die vooraf door de Commissie van onderwijs of door Schoolopzieners geëxamineerd zijn en eene acte van toelating hebben verkregen.

Art. 7. Zij zullen tot het onderwijs van geene leerboeken zonder toestemming van den Schoolopziener mogen gebruik maken.

Art. 8. Uit den voorraad van schoolboeken, bij het Departement van landbouw, kunsten en wetenschappen voorhanden, zullen almede

aan de scholen voor het middelbare onderwijs, tegen de daarvoor vastgestelde prijzen, op aanvrage van den Schoolopziener, boeken mogen worden afgegeven.

Art. 9. De Onderwijzers zullen, zoo veel mogelijk, zorgen, dat, behalve de Nederduitsche taal en lezen, schrijven en rekenen, tevens, ten allen tijde, in hunne school de Fransche, Hoogduitsche en Engelsche talen, de Aardrijkskunde, Geschiedenis en het Teekenen, op verlangen der ouders of voogden, onderwezen worden.

Art. 10. De schoolgelden zullen niet dan met voorkennis en goedkeuring van den Schoolopziener bepaald worden.

Art. 11. Zij zullen vooral zorgen, dat geene ongeregeldheden in hunne scholen plaats hebben; dat de leerlingen wel gekleed en gereinigd ter school komen, gedurig onder een waakzaam opzigt blijven, zich in het spreken altijd van gepaste uitdrukkingen bedienen, zich altijd wel gedragen en in het bijzonder tot een goed, zedelijk gedrag en alzoo tot dien trap van beschaving worden opgeleid, waartoe de meest fatsoenlijke en meest beschaafde klasse der maatschappij onderscheiden en als door de instelling der scholen voor het middelbare onderwijs hoofdzakelijk bedoeld is.

Art. 12. De Onderwijzers zullen nauwkeurig aanteekening houden en vervolgens aan den Schoolopziener verslag doen van de onderscheidene vorderingen hunner leerlingen en aan denzelven dezulken doen kennen, die in het bijzonder boven anderen uitmunten.

Art. 13. Eens in het jaar zal in deze scholen een openlijk examen worden gehouden; zullende alsdan tevens de leerlingen, welke het meest in vorderingen uitmunten, tot eene hoogere klasse worden bevorderd en aan dezelve loffelijke getuigschriften of ook wel prijzen ter aanmoediging worden uitgedeeld.

Bijlage II.

BERIGT OMTRENT HET INSTITUUT VOOR JONGE JUFVROUWEN, VAN LANDSWEGE OPGERIGT EN TE BATAVIA GEVESTIGD.

Art. 1. Dit instituut, opgerigt ten behoeve der Europeesche bevolking in Nederlandsch Indië, staat onder de onmiddelijke bescherming en zorg van het Gouvernement en wordt grootendeels uit 's lands kas bekostigd. Hetzelve is gevestigd in een ruim en luchtig gebouw, daartoe expresselijk door den lande aangekocht, en gelegen in een gezond oord, in den omtrek van Batavia. Het bestier over hetzelve is opgedragen aan eene leermeesteres, onder den naam van *directrice*, bijgestaan door het noodige getal ondermeesteressen of *secondanten*.

Art. 2. Het algemeen reglement van het schoolwezen, bij besluit van Commissarissen-Generaal van den 16den Januari 1818 gearresteerd, alsmede de algemeene orde voor de scholen van middelbaar onderwijs, bij resolutie van den Gouverneur Generaal in Rade van den 3den Januari 1819 vastgesteld, zijn ook op dit instituut toepasselijk, voor zoover daarin door deze geene verandering wordt gemaakt.

Art. 3. Het getal jonge jufvrouwen, die in dit instituut opgevoed en onderwezen zullen worden, is vooreerst bepaald op *dertig*, welk getal echter vermeerderd zal kunnen worden, naar mate de ondervinding leeren zal, dat zulks wenschelijk en noodzakelijk zij.

Brt. 4. Jonge jufvrouwen beneden de *tien* of boven de *zestien* jaren worden in dit instituut niet toegelaten.

Art. 5. Om in dit instituut opgenomen te worden wordt tevens van de daartoe aangeboden jonge jufvrouwen vereischt, dat zij zich in het Nederduitsch kunnen uitdrukken, als zijnde ter verkrijging van de eerste gronden van het lager onderwijs de openbare lagere scholen in Nederlandsch Indië door het Gouvernement daargesteld. De beoordeeling van dit vereischte is aan den Inspecteur van het onderwijs of aan den School-opziener, daartoe door hem te magtigen, opgedragen.

Art. 6. Geene jonge jufvrouwen zullen vooreerst in dit instituut worden opgenomen dan in den geheelen kost.

Art. 7. De aanneming der kweekelingen zal gewoonlijk slechts viermaal in het jaar plaats hebben, namelijk op den 1sten van de maanden Januari, April, Juli en October.

Art. 8. Ten einde alle ouders en voogden, zooveel mogelijk, in staat te stellen om hunne dochters of pupillen in dit instituut te plaatsen zal worden betaald:

voor eene kweekeling, *zestig guldens* Indisch 's maands;

voor twee of meer tot hetzelfde huisgezin behoorende, ieder *vijftig guldens* 's maands;

zullende de kweekelingen daarvoor genieten de voeding, de huisvesting en het onderwijs.

Art. 9. De betaling dezer gelden zal telken drie maanden vooruit over het geheele ingegane trimester moeten geschieden aan de directrice van het instituut, op daartoe door haar aftegeven kwitantien.

Art. 10. Ouders of voogden, niet op Batavia woonachtig, zullen gehouden zijn te dezer hoofdplaats personen aantewijzen, bij welke de bovenstaande gelden zullen kunnen worden ontvangen.

Art. 11. Iemand, zijne dochter of pupil tusschentijds, namelijk op andere dan de bij art. 7 vastgestelde tijden, op het instituut verlangende te plaatsen, zal tot de volle betaling van het ingegane trimester gehouden zijn.

Art. 12. Zoo eene kweekeling het instituut verlaat voor het einde van het ingegane kwartaal, zal geene teruggave van de betaalde penningen kunnen worden gevorderd.

Art. 13. Elke kweekeling is verpligt bij hare intrede in het instituut mede te brengen:

eenen zilveren lepel en zilveren vork,

een mes,

twee tafel-lakens,

twaalf servetten,

een ledikant van eene behoorlijke lengte en breedte met deszelfs toebehooren,

een kastje tot berging van haar goed,

een waschtafeltje met deszelfs toebehooren en

twee stoelen;

met vrijlating om zoodanige andere, kleine meubelen, waaraan zij gewend mogt zijn en die tot haar gebruik of genoegen zouden

kunnen strekken, met overleg en goedkeuring van de directrice van het instituut, daarbij te voegen; en welke alle zij, het instituut verlatende, weder terug zal kunnen nemen.

Art. 14. Ouders of voogden zullen, des verkiezende, hunne dochters of pupillen mogen voorzien van eene vrouwelijke bediende voor hare bediening; zullende echter slechts ééne worden toegestaan voor twee of meer kweekelingen uit hetzelfde huis.

De ouders of voogden zullen voor den kost, het verder onderhoud en de behoeften dezer bedienden moeten zorgen, met vrijlating echter om deswege met de directrice schikkingen te maken. Overigens zullen deze bedienden geheel onder de bevelen staan der directrice en ook voor huisselijk dienstwerk gebezigd kunnen worden.

Art. 15. De kweekelingen zullen moeten zijn voorzien van eenen toereikenden en gepasten voorraad van kleederen en linnengoed; zullende de ouders of voogden voor het aanmaken en onderhouden daarvan behoorlijk zorg moeten dragen.

Art. 16. Het zal aan de keus der ouders of voogden staan om het linnengoed hunner dochters of pupillen zelve te laten bewasschen, dan wel de zorg daarvan aan de directrice overtelaten; in het eerste geval zal het goed weekelijks afgehaald en terug gebragt moeten worden; in het tweede geval zal voor het wasch- en strijkloon van de honderd stuks *tien* guldens Indisch aan de directrice worden betaald.

Art. 17. Aan het instituut zal van wege den lande een vast geneesheer worden toegevoegd, welke dagelijks den staat der gezondheid van de kweekelingen zal onderzoeken. Dezelve zal zich daarenboven met de directrice verstaan ten opzigte van de voeding der kweekelingen, van hare levenswijs, van de inrigting der slaapvertrekken en van al, wat verder op de gezondheid der kweekelingen betrekking heeft.

Art. 18. Ingeval van ongesteldheid der kweekelingen zullen de daarvoor benoodigde geneesmiddelen kosteloos uit 's lands voorraad aan het instituut worden verstrekt.

Art. 19. Het zal niet te min, ingeval van zware ongesteldheid, aan de ouders of voogden toegestaan worden hunne dochters of pupillen voor zoo lang tot zich te nemen, dan wel dezelve door eenen anderen geneesheer te doen bezoeken.

Art. 20. Het voedsel der kweekelingen zal in goede en gezonde spijzen en dranken bestaan.

Omtrent het gebruik derzelve zal de ouderdom der kweekelingen en haar bijzonder ligchaams gestel in aanmerking genomen worden.

Art. 21. De bedoeling van dit instituut is om de vrouwelijke kweekelingen, die in hetzelve worden opgevoed, tot nuttige leden der maatschappij en tot sieraden van hare kunne te vormen, en mitsdien om haar door een doelmatig onderwijs opteleiden tot de kennis en beoefening der deugd en van de pligten, welke zij in de verschillende betrekkingen, waartoe zij bestemd zijn, in eenen volgenden leeftijd moeten vervullen; voorts om haar verstand te verrijken met die kundigheden en wetenschappen, welke tot haar eigen nut en de vermeerdering van hare genoegens kunnen strekken; en eindelijk om haar die uiterlijke hoedanigheden te doen verkrijgen, welke tot eene beschaafde opvoeding behooren.

Art. 22. De directrice zal, met overleg van het school-bestuur, zorgen, dat de lessen behoorlijk geregeld en de leerlingen daartoe in een bepaald aantal van klassen verdeeld worden.

Art. 23. De grondslag van het wetenschappelijk onderwijs zal zijn eene grondige en volleedige kennis van de Nederduitsche taal en het goed en zuiver lezen, schrijven en spreken van dezelve; zullende zonder deze voorafgaande kennis tot geene vreemde taal worden overgegaan.

Art. 24. Het onderwijs in de Nederduitsche taal zal vergezeld gaan van een doelmatig en naauwkeurig onderrigt in de schrijf- en rekenkunst, tot mededeeling van welk een en ander op daartoe te bepalen uren een door het Gouvernement erkend en bezoldigd onderwijzer voor de lagere scholen van den eersten of tweeden rang aan het instituut toegevoegd zal worden.

Art. 25. De kweekelingen, welke de Nederduitsche taal naar vereischte kunnen spreken, lezen en schrijven, zullen tot het aanleeren van eene vreemde taal worden toegelaten, waarbij in dit instituut voornamelijk in aanmerking zal komen de kennis der Fransche en Engelsche talen.

Art. 26. De verdere takken van onderwijs zullen bestaan in:

eene algemeene kennis van de oude en latere geschiedenis.

eene meer bijzondere en naauwkeurige kennis van de Vaderlandsche en de Nederlandsch-Indische geschiedenissen,

de natuurlijke historie,

de beginselen der natuur- en aardrijks-kunde,

de fabelkunde, vooral voor zooveel dezelve tot het regt verstand der oude geschiedenis en tot de uitlegging van de gewrochten der schilder- en beeldhouw-kunst noodig en behulpzaam is.

Art. 27. De kweekelingen zullen almede worden onderrigt in allerlei vrouwelijke handwerken en in de verschillende bijzonderheden, welke tot eene goede huishoudkunde betrekking hebben.

Art. 28. Behalve de zedekundige opvoeding, waarin alle kweekelingen zonder onderscheid zullen deelen en waarvan het doel zal zijn om haar tot redelijke en verstandige wezens opteleiden en haar de kennis en beoefening van alle vrouwelijke deugden te doen verkrijgen, zullen de leeraars der onderscheidene christelijke gezindheden op deze hoofdplaats worden uitgenoodigd om haar het noodige onderwijs in den godsdienst te geven volgens den leer, bij het kerkgenootschap, waartoe ieder van haar behoort, aangenomen.

Art. 29. Tot regel en rigtsnoer voor de directrice van het instituut en van hare secondanten zal een reglement van onderwijs en een plan van huisselijke orde en inrigting, mitsgaders eene aanwijzing van dagverdeeling worden gearresteerd.

Art. 30. De benoodigde school-boeken en school-behoeften zullen uit 's lands voorraad kosteloos aan het instituut verstrekt worden.

Art. 31. Aan die kweekelingen, wier ouders of voogden dit mogten begeren, zal mede, voor zoover de middelen daartoe voorhanden zijn, in het instituut zelfs gelegenheid worden aangeboden om onderwijs te ontvangen in de teekenkunst, de muziek en het dansen, op zulke uren, als met de orde van het huis en der overige lessen het best overeen zal komen en in het evengenoemd reglement nader bepaald zullen worden.

Voor het onderrigt in de voornoemde kunsten zal afzonderlijk betaald moeten worden.

Art. 32. De ouders en voogden zullen de vrijheid hebben om, onder zekere in evengenoemd reglement vastgestelde bepalingen, hunne dochters en pupillen in het instituut te komen bezoeken. Ook zullen bij hetzelfde reglement vaste vacantie-tijden voor de kweekelingen worden bepaald, gedurende welke zij bij hunne ouders, voogden of vrienden zullen mogen verblijven; buiten deze vacantietijden zullen zij het instituut niet dan in buitengewone gevallen en met toestemming der directrice mogen verlaten.

Art. 33. De ouders en voogden, wier dochters of pupillen in dit instituut zullen worden opgenomen, zullen geacht worden hunne

volkomen toestemming te hebben gegeven en zich te zullen onderwerpen aan alle de bepalingen, die, zoowel in dit berigt, als in het evengenoemd reglement van onderwijs en plan van huisselijke orde en inrigting, zijn of nader zullen mogen worden vastgesteld.

De kweekelingen wier ouders of voogden zulks niet mogten verkiezen te doen, alsmede de zoodanigen, die onverhoopt zich onwaardig mogten maken om langer deelgenooten aan de weldaden van dit instituut te blijven, zullen onverwijld uit hetzelve verwijderd worden, zonder aanspraak op de gedeeltelijke teruggave der reeds betaalde gelden te mogen maken.

Aldus gearresteerd bij resolutie van den Luitenant-Gouverneur in Rade, bij afwezendheid van den Gouverneur-Generaal, van den 13den Mei 1824 no. 10.

De Algemeene Secretaris,
BOUSQUET.

Bijlage III.

AANWIJZING VAN DAG-VERDEELING

VAN HET

INSTITUUT VAN OPVOEDING VOOR JONGEJUFVROUWEN,

VAN LANDSWEGE TE BATAVIA OPGERIGT.

Verdeeling der uren.	ZONDAG.	MAANDAG.	DINSDAG.
's Morgens van half zes tot half zeven ure.	Alle de kweekelingen in het instituut staan te half zes ure in het opzigt eener secondante; de overigen kleeden zich in een den tuin; om zes ure zal aan haar koffij en beschuit toegediend		
Van half zeven tot half negen ure.	Onderzoek der kleederkasten der kweekelingen en betrachting van meer bijzondere reiniging des ligchaams.	Onderrigt der kweekelingen in de kunstmatig lezen en de zangkunst door	
Van half negen tot negen ure.	Ontbijten, begonnen met gebed en geëindigd met dankzegging; paste gesprekken over verschillende onderwerpen in de Neder		
Van negen tot tien ure.	Gepast gesprek met de kweekelingen over den Godsdienst of de zedeleer.	Onderwijs in de Fransche en Engelsche talen.	Katechisatie.
Van tien tot elf ure.	Bezigheid of lecture, naar gelegenheid van den dag.	Onderwijs in de algemeene geschiedenis.	Onderwijs in de aardrijkskunde.
Van elf tot één uur.	Eigene oefening in de muziek en teekenkunst.	UIT Bezoek van den geneesheer, om naar en teekenkunst voor die kweekelingen, het onderrigt in deze beide kunsten ge het aan de kweekelingen, wier beurt het lijke uitspanning te genieten dan wel	

WOENSDAG.	DONDERDAG.	VRIJDAG.	ZATERDAG.

den ochtend op; degenen, wier beurt het is zich te baden, verrigten zulks onder zindelijk en luchtig morgen-gewaad en nemen eene matige ligchaams-beweging in worden.

Nederduitsche taal, alsmede in de schrijf- en rekenkunst, het den daartoe benoemden onderwijzer voor het lager onderwijs.	Onderzoek naar de gemaakte vorderingen der kweekelingen in die kundigheden gedurende de verloopen week.

daarbij zal aan de kweekelingen gelegenheid en aanleiding tot het voeren van geduitsche en Fransche talen gegeven worden.

Onderwijs in de Fransche en Engelsche talen.	Onderwijs in de Fransche en Engelsche talen.	Onderwijs in de Fransche en Engelsche talen.	Onderzoek naar de gemaakte vorderingen in de kennis der Fransche en Engelsche talen gedurende de verloopen week.
	Onderwijs in de Vaderlandsche en Nederlandsch-Indische geschiedenissen.		Onderzoek naar de gemaakte vorderingen in de aardrijkskunde en geschiedenis gedurende de verloopen week.

SPANNING.
den staat der gezondheid der kweekelingen te vernemen. Onderwijs in de muziek wier ouders en voogden hun verlangen daartoe hebben te kennen gegeven, zijnde regeld overeenkomstig eene daarvan vervaardigde beurt-lijst, met deze bepaling, dat niet is onderwijs in eene of beide vakken te ontvangen, vergund is eene betameeigen oefening in genoemde kunsten te houden.

[Vervolg op bladz. 62 en 63.]

Na den middag één ure tot half drie ure.	De kweekelingen houden zich op hare kamers met eene voor den Zondag gepaste werkzaamheid bezig.	Onderwijs in zulke handwerken, welke des avonds niet dan met moeite kunnen geschieden.	Onderwijs in de fabelkunde.
Van half drie tot drie ure.	De kweekelingen begeven zich ordelijk en zonder geraas naar te kunnen verschijnen; zij reinigen daartoe aangezigt en handen, gebleven zijnde, in de eetzaal, aan tafel plaats nemende naar		
Van drie tot vier ure.	Middagmaal, even als het ontbijt, begonnen met gebed en van spijs en drank de grootste welvoegelijkheid en gepaste gesprekken der kweekelingen onderling en met de directrice en kundigheden te voeren. Een onbetamelijk gedrag aan tafel wordt		
Van vier tot vijf ure.	Tijd van rust. De kweekelingen begeven zich weder ordelijk eenen ligten slaap, hetzij door enkele rust. Het is haar ook schikken of eenige andere stille bezigheid, mits op hare kamers,		
Van vijf tot half zes ure.	De kweekelingen kleeden zich in een zindelijk en bevallig het haar behoorlijk in orde en verschijnen aldus met betame-		
Van half zes tot half zeven ure.	Ligchaams-beweging in den tuin achter het huis of op het		
Van half zeven tot half negen ure.	Nuttige en voor dien dag gepaste bezigheid en uitspanning.	Onderwijs in het dansen. Bij ontstentenis van het zelve, als dan onderwijs in de handwerken, even als op Dinsdag en Vrijdag-avond.	Onderwijs in handwerwelijke en huishoudezeld van nuttige geuit een goed boek, hetof eene secondante, kweekelingen
Van half negen tot negen ure.	Avond-eten. Men neme daarbij in acht, hetgeen bij het ontbijt en slaap-kamers.		
Van negen tot half tien ure.	Op hare slaap-kamers gekomen zijnde, ontkleeden zich de		

Onderwijs in de algemeene geschiedenis.	Onderwijs in zulke handwerken, welke des avonds niet dan met moeite kunnen geschieden.	Onderwijs in de natuurkunde en de natuurlijke historie.	Onderwijs in de aardrijkskunde.

hare kamers om zich gereed te maken om tegen drie ure behoorlijk aan tafel schikken het haar in orde en komen in hetzelfde morgengewaad, mits zindelijk de schikking en aanwijzing van de directrice en hare secondantes.

---

geëindigd met dankzegging. De kweekelingen nemen bij het toedienen en gebruiken matigheid in acht, zullende het middagmaal vervrolijkt worden door betamelijke hare secondantes, in de Nederduitsche en Fransche talen naar gelang harer verkregene met verwijdering daarvan gestraft.

---

en zonder geraas uit de eetzaal naar hare kamers en verpoozen zich, hetzij door geoorloofd om gedurende dien tijd hare kleeder-kasten natezien en in orde te te verrigten en zonder daarbij eenige luidruchtigheid aan den dag te mogen leggen.

---

gewaad, verschillend van en iets uitstekend boven de morgen-kleeding, schikken lijkheid aan de thee-tafel.

---

plein voor het huis, onder het opzigt der directrice of eener secondante.

ken en andere vroulijke bezigheden, versprekken of voorlezing zij door de directrice hetzij door eene der	Onderwijs in het dansen. Bij ontstentenis van hetzelve, als dan onderwijs in de handwerken, even als op Dinsdag en Vrijdag-avond.	Onderwijs in handwerken, verzeld van nuttige gesprekken of voorlezing.	Onderwijs in het dansen. Bij ontstentenis van hetzelve, als dan onderwijs in de handwerken, even als op Dingsdag en Vrijdag-avond.

middagmaal bepaald is; tegen negen ure begeven de kweekelingen zich naar hare

---

kweekelingen dadelijk en leggen zich oogenblikkelijk ter ruste.

Batavia, den 1sten Juli 1824.

Bijlage IV.

REGLEMENT VAN ONDERWIJS EN PLAN VAN HUISSELIJKE ORDE EN INRIGTING VOOR 'S LANDS INSTITUUT VAN OPVOEDING VOOR JONGE JUFVROUWEN.

HOOFDBEDOELING VAN DIT INSTITUUT.

Art. 1 Deze is, om de kweekelingen met zoodanige kundigheden en wetenschappen, mitsgaders met die uiterlijke hoedanigheden en begaafdheden te verrijken en te versieren, als welke, tot eene beschaafde opvoeding behoorende, dezelve kweekelingen tot nuttige leden der maatschappij en tot sieraden van haar geslacht vormen,

De ligchamelijke gesteldheid en gezondheid der kweekelingen daar mede in een onafscheidelijk verband staande, zullen deze met opmerkzaamheid en nauwkeurigheid moeten worden gadegeslagen; en zullen niet alleen de directrice en de overige, aan dit opvoedingsgesticht toegevoegde personen, maar ook ouders en voogden ijverig medewerken ter bereiking van deze hoofdbedoeling.

ZEDELIJKE OQVOEDING.

Art. 2. De zedelijke opvoeding der kweekelingen behoort aan de directrice en hare secondanten bijzonder ter harte te gaan; en zullen te dien einde de meeste zorg en de teederste oplettendheid worden aangewend.

Art 3. Mitsdien is het aan de directrice en hare secondanten niet geoorloofd de kweekelingen een enkel oogenblik aan zich zelve overtelaten, maar behoort ten minste ééne harer dezelve steeds gade te slaan en in het oog te houden.

Art. 4 Vooral behoort dit naauwe toevoorzigt in het oog gehouden te worden in de uren, welke niet aan het eigenlijk gezegd onderwijs zijn toegewijd, als bij het baden en het nemen van ligchaamsbeweging, in de uren van uitspanning, in de oogenblikken van eigene oefening, alsmede van rust en verpoozing na het middagmaal, mitsgaders bij het opstaan en ter ruste gaan, voor zooverre de inrigting der slaapkamers zulks toelaat, ten einde zorgvuldig te waken, dat er gedurende al die tijden niets onbehoorlijks plaats hebbe.

Art. 5. Het is aan de kweekelingen niet geoorloofd eenige briefwisseling te houden met personen buiten het instituut, tenzij met hare ouders en voogden of andere naauwe naastbestaanden, ter verzekering waarvan de brieven bij de afzending en ontvangst altijd door de handen der directrice zullen behooren te gaan, die desverkiezende daarvan lecture zal nemen.

Art. 6. De verkeering met de kweekelingen in het instituut wordt alleen aan ouders, voogden en bloedverwanten geoorloofd.

Art. 7. Alle geheime omgang en verstandhouding, van welken aard of onder welken naam, tusschen de kweekelingen en slaven, vrije bedienden of hoe zij ook heeten mogen, als afgezondenen van deze of gene personen, zelfs van de ouders en voogden, wordt ten eene male verboden, behoorende zulke zendelingen met hetgeen zij mogten te zeggen of te brengen hebben, zich regtstreeks te wenden tot de directrice, die, zulks noodig achtende, de kweekelingen, wie het aangaat, met de mededeeling of den inhoud daar van bekend zal maken.

Art. 8. Ten einde meer en meer in de jeugdige harten der kweekelingen godsdienstige gevoelens op te wekken en levendig te houden behooren de directrice en derzelver secondanten haar bij alle voegzame gelegenheden met de teederste zorgvuldigheid eerbied voor- en dankbaarheid aan het hoogste wezen in te boezemen.

Art. 9. Tot bevordering daarvan behooren de directrice en de secondanten te zorgen, dat het pligtmatig gebed bij het begin en einde van elken maaltijd nimmer verzuimd of door oneerbiedigheid en misbruik ontheiligd worde.

Art. 10. Het is tot datzelfde einde ook de pligt der directrice en der secondanten om bij alle voorkomende gelegenheden en aanleidingen, welke daartoe geschikt zijn, aan de kweekelingen de voorschriften der christelijke zedekunde voor te houden en op het hart te drukken.

Art. 11. De directrice zal ook zorg behooren te dragen, dat het onderwijs in den godsdienst, om het welk te genieten aan al de kweekelingen in het instituut zelve wekelijks gelegenheid zal worden gegeven, nimmer dan om voldoende redenen door haar verzuimd, maar steeds zooveel mogelijk regelmatig en ordelijk bijgewoond worde.

Art. 12. De directrice en hare secondanten behooren eindelijk zorgvuldiglijk te letten op de onderscheidene karakters der kweeke-

lingen en daar in op te merken, wat elk karakter bijzonders heeft, en het goede en kwade daarin steeds naauwkeurig in het oog te houden, ten einde deszelfs gebreken door gepaste middelen te verbeteren.

WETENSCHAPPELIJKE OPVOEDING.

Art. 13. In het bijzonder rust op de directrice de verpligting om zorgvuldig te waken, dat bij al het te geven wetenschappelijk onderwijs in het algemeen het bepaalde in het berigt, mitsgaders de aanwijzing der dag-verdeeling en het geen verder in dit reglement volgt, stiptelijk in acht genomen en door de secondanten en overige onderwijs gevende personen zonder eenige afwijking opgevolgd worde.

Art. 14. Ingeval echter van ziekte of andere wettige verhinderingen, waardoor in het een of ander vak, vermeld in de genoemde aanwijzing van dag-verdeeling, het bepaalde onderwijs niet kan gegeven worden, voorziet de directrice daarin op de best mogelijke wijze door zoodanig uur met ander doelmatig onderwijs aan te vullen.

Art. 15. De directrice zorgt, dat bij het door haar of hare secondanten te geven wetenschappelijk onderwijs in dit instituut de kweekelingen in drie klassen, naar gelang harer reeds verkregene of in het vervolg te verkrijgen kundigheden, met overleg van het schoolbestuur verdeeld worden.

Art. 16. De opklimming van eene lagere klasse tot eene hoogere geschiedt bij plegtige gelegenheden, bij voorbeeld, bij een openbaar examen of bij elk bijzonder onderzoek, door den inspecteur van het onderwijs of de plaatselijke kommissie van onderwijs daar te stellen.

Art. 17. Ter opwekking van de zoo hoog noodige eerzucht en naarstigheid der kweekelingen zal de directrice dagelijks kaartjes uitreiken, zoo wegens haar gehouden gedrag als meerder of minder betoonde vlijt in de beoefening der onderscheidene vakken van onderwijs, welke kaartjes elken Zaturdag ingewisseld zullen worden tegen één, door de directrice af te geven getuigschrift, waarvan een legger zal worden aangehouden (zoo niet de afzonderlijke kaartjes daartoe voldoende zijn) om daarnaar de plaats-orde in de klassen weekelijks te kunnen regelen en om tot grondslagen te dienen tot het uitreiken van belooningen aan de kweekelingen en tot het doen opklimmen tot hoogere klassen bij de gelegenheden, in art. 16 vermeld.

Art. 18. De overige in het instituut onderwijs gevende personen doen telkens, na het afloopen van iedere les, aan de directrice kennen, welke soort van kaartjes de kweekelingen daarin verdiend hebben, volgens welke aanwijzing de directrice dezelve aan haar uitreikt.

Art. 19. De inspecteur van het onderwijs zal zoo dikwijls, als hij zal verlangen, van de directrice zoodanige mondelinge of schriftelijke mededeelingen over de vorderingen en gedragingen der kweekelingen, mitsgaders den staat van het onderwijs in het algemeen kunnen verzoeken, als hij het noodig zou kunnen oordeelen, terwijl de leeraar, in art. 20 vermeld, insgelijks gehouden zal zijn zoodanige inlichtingen over het hem toevertrouwde onderwijs te geven, als het schoolbestuur van hem zou kunnen vorderen.

Art. 20. De door het Gouvernement aan het instituut toegevoegde onderwijzer ter mededeeling van het onderrigt in de Nederduitsche taal, als mede in de schrijf- en rekenkunde, het lezen en zingen, zal zijne beste pogingen en zorgen aanwenden om met overleg der directrice dit onderwijs doelmatig, geregeld en met vrucht, zonder eenig verzuim op den daartoe vastgestelden tijd te doen plaats vinden.

Art. 21. De directrice moet zorg dragen, dat het bij het vorig artikel bedoelde lager onderwijs door al de kweekelingen, zonder onderscheid, uitgenomen in geval van ziekte, bijgewoond worde en dat eene der secondanten daarbij steeds, zonder eenig verzuim, tegenwoordig zij.

Art. 22. Op de directrice rust de verpligting naauwkeurig te zorgen, dat de lessen voor het middelbaar onderwijs, bepaald bij art. 23 tot 27 van het berigt, behoorlijk, doelmatig en geregeld, zoowel door haar zelve, als door de secondanten, aan de kweekelingen gegeven worden en dat daarbij de mededeeling in de eene klasse die der anderen niet hindere.

Art. 23. De regeling, leiding en schikking van al de vakken en deelen van dit middelbaar onderwijs, mitsgaders van al het overige, blijft aan de directrice overgelaten, onder nadere goedkeuring nogtans van den inspecteur.

Art. 24. De directrice tracht, zooveel mogelijk, bij de lessen van het middelbaar onderwijs tegenwoordig te zijn en, wat de mededeelingen daarvan aan de kweekelingen der hoogste klasse aangaat, die persoonlijk op zich te nemen, immers voor zooverre het bestuur der huishouding of andere gewigtige bezigheden haar daarin niet

verhinderen, als wanneer die mededeeling op haren last door eene der secondanten geschiedt.

Art. 25. De secondanten mogen zich nimmer aan de mededeeling van het middelbaar onderwijs en het geven van andere lessen, haar door de directrice opgedragen, onttrekken, tenzij in geval van ziekte.

Art. 26. De talen der gezellige verkeering en van den omgang in het instituut, zoowel onderling als met de directrice en de secondanten, zijn de Nederduitsche en Fransche talen, en ofschoon in de aanwijzing van dag-verdeeling van 3 tot 4 ure het spreken dezer beide talen wordt vastgesteld, zoo kan evenwel in dit uur door dezulken, die genoegzame vorderingen hebben gemaakt, het Fransch uitsluitend gesproken worden.

Art. 27. Bij het onderwijs in de teekenkunst, de muziek en het dansen, hetwelk aan de kweekelingen, wier ouders of voogden dit begeeren, in het instituut zelve medegedeeld zal worden, behoort altijd eene der secondanten tegenwoordig te zijn.

Art. 28. De verschuldigde gelden voor het onderwijs in de teekenkunst, de muziek en het dansen zullen altijd drie maanden vooruit aan de directrice voldaan moeten worden; ouders of voogden, hieraan niet voldoende, zullen daardoor aangemerkt worden, als niet meer verlangende, dat hunne kinderen of pupillen in het instituut aan het onderwijs in die kunsten deelnemen.

Art. 29. Bij het begin van iedere maand voldoet de directrice aan de personen, die in het instituut onderwijs geven in de teekenkunst, de muziek en het dansen, de hun voor dat onderwijs gedurende de verloopen maand toekomende gelden, involge de deswege door hen met den inpecteur van het onderwijs gemaakte overeenkomsten.

Art. 30. De directrice zorgt, dat het onderwijs in allerlei vrouwelijke handwerken, zoowel die, welke tot genoegen en veraangenaming, als dezulke, welke bij meer gevorderde jaren tot bijzonder nut zouden kunnen dienen, volgens de aanwijzing der dagverdeeling en geregeld aan de kweekelingen gegeven en als een voornaam gedeelte der opvoeding in het instituut beschouwd worde.

Onderwijs in uiterlijke beschaving en goede manieren.

Art. 31. Na de zedelijke en wetenschappelijke opvoeding zal de directrice ook bijzonderlijk toezien om aan de kweekelingen die-

uiterlijke begaafdheden en hoedanigheden te doen verkrijgen, welke tot eene beschaafde opleiding behooren.

Art. 32. Door deze beschaving wordt voornamelijk bedoeld de zorg om zich op eene behoorlijke en welvoegelijke wijze voor te doen, het talent van zich sierlijk uit te drukken, het verkrijgen van eene goede houding, in het zitten, zoowel als in het gaan, op welke houding vooral de directrice en secondanten bij alle gelegenheden bijzonderlijk moeten acht geven, het aannemen van den ongedwongen en natuurlijken toon in de zamenleving, met zedigheid en ingetogenheid gepaard, met één woord, al het geen men onder den naam van welvoegelijkheid en goede manieren verstaat, verzeld van de zoo nuttige kunst van aan en met een ieder, van welken stand ook, zich behoorlijk te kunnen voordoen en omgaan.

Art. 33. Ten einde het onderwijs in de uiterlijke beschaving en goede manieren door voorbeelden te ondersteunen zorge de directrice, dat de oudere kweekelingen de jongeren in de regelen derzelve op eene bescheidene wijze voorgaan en haar bij misslagen daarvan in het minzame onderrigten.

Art. 34. Ten einde de jonge jufvrouwen van het instituut meer en meer tot orde en netheid aan te moedigen zal eenmaal des weeks door eene der institutrices de boeken en kleederkasten van al de kweekelingen nagezien en in orde geschikt, de geringe gebreken aan het linnengoed en de kleederen door haar hersteld en zindelijkheid ingeprent worden.

Ligchamelijke opvoeding.

Art. 35. Niet minder gewigtig dan de zedelijke, wetenschappelijke en beschaafde opvoeding der kweekelingen zal door de directrice en hare secondanten ter harte genomen worden de bewaring van hare ligchaamsgezondheid en de instandhouding van hare uitwendige welvaart.

Art. 36. De directrice en hare secondanten zullen dientengevolge de ligchamelijke gesteldheid, gezondheid en alles, wat de uitwendige welvaart der kweekelingen betreft, met de uiterste oplettendheid gadeslaan en die met alle zorgvuldigheid behandelen, moetende omtrent alle middelen, die dienen kunnen om dezelve te bewaren of te herstellen, de directrice met overleg van den geneesheer van het instituut handelen en deszelfs voorschriften nauwkeurig opvolgen.

Art. 37. De directrice dient vooral te letten op de zuiverheid der kweekelingen, zoowel ten aanzien van haar ligchaam als van hare kleeding, als een voornaam middel ter bewaring harer gezondheid.

Art. 38. De directrice dient vooral en in het bijzonder te waken, dat aan de kweekelingen geene andere spijzen of versnaperingen van buiten het instituut toekomen en dat door haar op geene andere tijden voedsel genuttigd worde dan zulks bepaald is in de aanwijzing der dag-verdeeling, gevallen van ziekten hiervan uitgezonderd.

Art. 39. Ter bevordering van de gezondheid der kweekelingen zorge de directrice, dat zij op den bepaalden tijd gepaste en doelmatige ligchaams-beweging nemen, hetzij in den tuin van het instituut, hetzij binnen het huis, naar gelang van den staat van het weder.

Art. 40. De directrice en de secondanten behooren ook met alle zorgvuldigheid te waken, dat de gezonde kweekelingen zoo weinig mogelijk in aanraking of gemeenschap komen met degenen, die zich ziek bevinden.

Art. 41. Indien eene of meer kweekelingen zich ongesteld mogten gevoelen en zulks ter kennisse van de directrice komt, is zij verpligt den voor het instituut benoemden geneesheer oogenblikkelijk te laten roepen, die in dat geval gehouden is, buiten en behalve zijn dagelijks gewone bezoek, in art. 17 van het berigt vermeld, zich zoodra mogelijk naar het instituut te begeven en zijn bezoek vervolgens zoo dikwijls bij de patient te herhalen, als hij het noodig mogt oordeelen.

Art. 42. De directrice is verpligt zorg te dragen, dat de zich onpasselijk gevoelende kweekeling, indien zulks noodig geoordeeld wordt, naar eene daartoe, met overleg van den geneesheer, ingerigte kamer gebragt en aldaar behoorlijk verpleegd worde.

Art. 43. Indien de geneesheer van het instituut verklaart, dat de ongesteldheid van eene of meer kweekelingen van eenen ernstigen aard is, geeft de directrice daarvan onverwijld kennis aan hare ouders of voogden, die voorts alsdan kunnen handelen ingevolge de vrijheid, hun bij art. 19 van het berigt toegestaan.

Art. 44. De directrice is verpligt de door den geneesheer van het instituut voorgeschrevene geneesmiddelen onverwijld uit het militaire hospitaal te doen afhalen en zorgvuldig te waken, dat dezelve op de bepaalde tijden en uren aan de zieke kweekelingen nauwkeurig en stiptelijk toegediend worden, daarbij op geene wijze, onder welk

voorwendsel ook, veroorlovende, dat eenige andere geneesmiddelen, spijzen of dranken buiten die, welke de geneesheer goedkeurt, aan de zieke kweekelingen worden toegevoegd.

Art. 45. De ouders of voogden, wier zieke kinderen of pupillen in het instituut zelve de geneeskundige behandeling ondergaan, mogen haar op ieder uur van den dag aldaar komen bezoeken, na zich vooraf bij de directrice tot dat einde te hebben aangemeld.

Art. 46. Indien de geneesheer van het instituut aan zieke of reconvalescente kweekelingen eenige kostbare spijs of dranken, welke in het instituut niet voorhanden zijn, voorschrijft, is de directrice verpligt dezelve dadelijk ten koste van den lande aantekoopen.

Belooningen en Straffen.

Art. 47. Indien eene der kweekelingen zich onverhoopt misdraagt, behoort zij, naar den aard der overtreding, door de directrice op eene liefderijke en zachtzinnige, maar tevens ernstige wijze daar over onderhouden en door gepaste middelen daarvoor gestraft te worden.

Art. 48. Alle min doelmatige straffen, als onthouding van voedsel, opsluiten in eene kamer, het van buiten leeren eener les, het maken van vertalingen, zoogenaamde conjugatiën of rekenkundige voorstellen in uren van rust en uitspanning, in één woord, alle die kastijdingen, waardoor hardnekkigheid en ongevoeligheid kunnen te weeg gebragt worden, waardoor de ligchaamsgezondheid der kweekelingen schade kan lijden en waaruit tegenzin of onwilligheid in het leeren geboren wordt, moeten allerzeldzaamst aangewend en als eene laatste toevlugt en proefmiddel tot verbetering, eer men tot verwijdering uit het instituut overgaat, dan alleen toegepast worden, nadat alle andere, geschiktere straffen bevonden zijn vruchteloos aangewend en zonder uitwerking te wezen.

Art. 49. Als doelmatige straffen worden aan de directrice opgegeven en aanbevolen vriendelijke, maar tevens nadrukkelijke vermaningen en berisping, eerst afzonderlijk, maar bij herhaling der overtreding in de tegenwoordigheid van al de kweekelingen; mitsgaders naar den aard van het bedreven kwaad of slecht gedrag, achteruit zetting in de plaats aan tafel en in de klassen, het leeren en voedsel gebruiken aan eene afzonderlijke tafel, berooving van uitspanning en vermaken, verwijdering zelfs van het wetenschappelijke onderwijs, verbod van te mogen gaan naar het huis harer

ouderen en voogden, met één woord, alle de zoodanige bestraffingen, welke de ziel der kinderen gevoelig treffen, zonder haar nadeel toe te brengen.

Art. 50. Indien onverhoopt na het aanwenden van al de middelen ter verbetering van deze of geene kweekelinge de pogingen des wege vruchteloos blijven, zal de directrice daarvan kennis geven aan den inspecteur van het onderwijs, die na voorafgehouden onderzoek de ouders of voogden zal doen kennen, dat hun kind of pupil van het instituut behoort verwijderd en hun terug gezonden te worden.

Examens en Vacantiën.

Art. 51. Elke maand zal er van wege het schoolbestuur een bijzonder examen van al de kweekelingen in het instituut gehouden worden.

Art. 52. Al mede zal er eenmaal in het jaar en wel in den loop der maand Junij in het instituut zelve een openbaar onderzoek aangaande de vorderingen der kweekelingen in de onderscheidene vakken van onderwijs plaats vinden volgens de klassen, waarin zij verdeeld zijn.

Art. 53. Bij het onderzoek der 1e of hoogste klasse moeten proeven vertoond worden van de vorderingen der kweekelingen in het schrijven, rekenen, lezen, de handwerken en het teekenen en worden zij ondervraagd over de gronden en regels der Nederduitsche, Fransche en Engelsche talen, over de oudere en latere geschiedenis, mitsgaders over de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische geschiedenis, over de natuurlijke historie, over de natuur- en aardrijkskunde en over de zede- en fabelkunde.

Art. 54. Het onderzoek der tweede of middelste klasse zal bestaan in het doen zien, welke vorderingen die kweekelingen gemaakt hebben in het kunstmatig lezen en de schrijf-, reken- en teekenkunde en in de kennis der handwerken, mitsgaders in de Nederduitsche en Fransche talen, in de beginselen der oudere en latere, der vaderlandsche en Nederlandsch-Indische geschiedenissen en in de aardrijkskunde.

Art. 55. Het onderzoek aangaande de vorderingen der kweekelingen in de 3e of laatste klasse zal loopen over het lezen, de schrijf-, reken- en teekenkunde, de handwerken, de Nederduitsche taal, mitsgaders de allereerste beginselen der Fransche taal, alsmede over de aardrijkskunde.

Art. 56. Na den afloop van dit examen zullen aan de kwee-

kelingen, die daarop door haar goed gedrag en gemaakte vorderingen in nuttige kundigheden en wetenschappen de meeste aanspraak hebben, doelmatige eer-prijzen of belooningen uitgereikt worden.

Art. 57. Twee malen in het jaar zal er eene vacantie zijn voor de kweekelingen in het instituut; de eerste neemt eenen aanvang na het openbaar examen in de maand Junij en duurt 15 dagen. De tweede zal beginnen in de maand December en duurt van den 15den dier maand tot den eersten Maandag in de maand Januarij daaraanvolgende.

Art. 58. Gedurende deze vacantietijden, zal geene kweekeling in het instituut mogen verblijven, tenzij zulks met toestemming van de directrice geschiede.

Uitspanningen.

Art. 59. Ouders of voogden, hunne dochters of pupillen des Zondags of op andere belangrijke feest- of familie-dagen bij zich aan huis wenschende te zien, mogen van tijd tot tijd, mits ten voordeele der kweekelingen en voor de goede orde in het instituut die aanvragen niet te dikwijls herhalende, het verzoek daartoe aan de directrice doen, aan welke laatste het vrijstaat en geheel wordt overgelaten aan dat verlangen al dan niet te voldoen, naar gelang van het gedrag en de betoonde vlijt der kweekelingen, met dien verstande, dat het genot van zoodanig een voorregt beschouwd worde als een bijzonder blijk van tevredenheid wegens betoonde gehoorzaamheid en gemaakte vorderingen der kweekelingen en de berooving daarvan als straf wegens pligtverzuim en wangedrag; en zijn de ouders en voogden verpligt zich aan deze bepalingen steeds zonder aanmerkingen te onderwerpen.

Art. 60. Ouders of voogden, die van de directrice verlof bekomen hebben om hunne kinderen of pupillen des Zondags bij zich te ontvangen, zijn gehouden om, ingeval de tijd van verlof zich uitstrekt van Zaterdag na den middag tot Maandag ochtend, zorg te dragen, dat de kweekelingen op Maandag ochtend voor half zeven ure in het instituut teruggekeerd zijn.

Algemeene, huishoudelijke bepalingen.

Art. 61. De voornaamste zorg voor den bloei en de welvaart van het instituut en voor het heil der kweekelingen in alle opzigten rust op de directrice.

Art. 62. De directrice is verantwoordelijk aan den inspecteur van het onderwijs, terwijl de secondanten in alles, wat den aard en de verdeeling van het onderwijs, mitsgaders de huisselijke orde en inrigting in het instituut betreft, dadelijk ondergeschikt zijn aan de directrice en zich behooren te onderwerpen aan hare bevelen.

Art. 63. De directrice regelt en bestiert, met overleg van den inspecteur van het onderwijs, alle zaken en aangelegenheden, welke tot het onderwijs, het beheer en de regeling der huishouding in het instituut betrekking hebben; maakt deswege de vereischte schikkingen en geeft de noodige bevelen, opdat alles eenen geregelden loop hebbe. Zij voorziet voorloopig in alle voorkomende gevallen, welke hieraan hindering of stremming zouden kunnen toebrengen.

Art. 64. De directrice is in het bijzonder aanbevolen om, bij het doen van alle inkoopen en bij het maken van de noodige voorziening in de huishouding, het meest mogelijk overleg en zuinigheid in acht te nemen, zonder echter in eenig opzigt in het nadeel der kweekelingen en van het belang van het instituut bekrompen te handelen.

Art. 65. Ter voldoening aan het bepaalde bij art. 17 der resolutie van den Luitenant-Gouverneur in Rade van den 18den Meij 1824, no. 10 is de directrice gehouden dagelijks nauwkeurige, wel omschrevene aanteekeningen te houden van alle de door haar ten behoeve van het instituut gedaan wordende uitgaven, zich daarbij zooveel mogelijk voorziende van algemeene of bijzondere kwitantien, ten einde die uitgaven te staven en de maandelijks door haar in te dienen rekening der huishouding met des te meer konnis van zaken en gemakkelijkheid te kunnen verevenen.

Art. 66. De tot het instituut niet in betrekking staande personen zullen noch in het schoolgebouw zelve, noch in de bijgebouwen nachtverblijf mogen houden.

Art. 67. Nadat de kweekelingen zich ter ruste hebben begeven. mogen geene vrouwelijke bedienden in de slaap-kamers verblijven en zullen zij in dezelve weder niet eer worden toegelaten, dan den volgenden morgen bij het ontwaken.

Art. 68. In de slaap-vertrekken, waar geene der institutrices aanwezig is, zal het toevoorzigt over de aldaar geplaatste kweekelingen en de bewaring der rust en orde onder haar toevertrouwd worden aan eene harer, welke door de directrice daartoe het meest

geschikt en waardig geoordeeld wordt zoodanig eene onderscheiding te verdienen, welke toezigt hebbende kweekelingen in die hoedanigheid door de anderen moeten erkend en in hare bevelen gehoorzaamd worden.

Art. 69. Iedere slaapkamer en zoomede de boven-galerijen van het hoofdgebouw van het instituut behooren gedurende den geheelen nacht met licht voorzien te zijn.

Algemeene voorschriften en verpligtingen voor de Directrice en hare Secondanten.

Art. 70. De directrice is verantwoordelijk voor de goede orde, rust en tucht in het instituut, zoowel in huis als buiten hetzelve, vóor zooverre het geheele erf van het lokaal betreft; ingeval de onder haar bereik staande middelen daartoe uiet genoegzaam zijn, roept zij de hulp van den inspecteur vau het onderwijs in.

Art. 71. Ter bevordering van deze goede orde, rust en tucht in het instituut waakt de directrice met ijver voor de eensgezindheid en goede verstandhouding, zoowel onder de kweekelingen zelve als onder de overige, tot het instituut behoorende personen, daarbij zorgvuldig in het oog houdende om alles, wat kwalijk geplaatsten ijver, twist en tweedragt zou kunnen doen ontstaan, voor te komen en tegen te gaan.

Art. 72. De directrice zal naauwkeurig waken voor de reinheid en zindelijkheid der gebouwen van het instituut, zoowel in- als uitwendig (behoorende vooral tot de inwendige zindelijkheid het luchten der slaapvertrekken, waartoe de vensters, bijzonderlijk 's morgens en 's avonds, ten tijde dat de kweekelingen zich niet in dezelve bevinden, opengezet zullen worden, het rein houden der bedden en het behoorlijk voorzien van schoon water der waschtafeltjes), voor zooverre de kleine, dagelijksche voorzieningen dit vereischen, welke niet tot de verpligtingen van het civiele bouwdepartement behooren, aan hetwelk het onderhoud van het geheele gebouw en in het bijzonder het witten der muren van binnen en van buiten, het schoon en zuiver houden van het terrein der tuinen, slooten, waterleidingen, riolen, putten, enz. is opgedragen.

Art. 73. De directrice zal ook toezien, dat het tafel- en keukengereedschap bijzonder rein, netjes en in orde gehouden worde; dat de tafel steeds behoorlijk en zindelijk gedekt en de spijzen met kieschheid en ordelijkheid opgedaan, opgebragt en op tafel geplaatst worden.

Art. 74. De directrice is verantwoordelijk voor alle de meubelen, schoolbehoeften, huis-, tafel- en keuken-gereedschappen, enz., voor zooverre dezelve aan het instituut behooren en Gouvernements eigendom zijn; zij behoort tot dat einde van een en ander nauwkeurige inventarissen op te maken, van dewelke zij afschriften aan den inspecteur van het onderwijs ter hand stelt.

Art. 75. De directrice behoort al verder te zorgen, dat al de bij het vorig artikel bedoelde meubels, enz. steeds in eenen netten en bruikbaren staat worden gehouden; zij voorziet in de herstelling of aanvulling van het geschondene, gebrokene, enz., brengende de uitgaven daartoe op hare maandelijksche huishoudelijke rekening, met in acht neming van overleg en spaarzaamheid.

Art. 76. De directrice zal al mede zorg dragen voor het rein en in orde houden der meubelen, welke aan de kweekelingen toebehooren, zullende de ouders en voogden in het onderhoud en de aanvulling van deze meubelen behooren te voorzien.

Art. 77. Aan de directrice en secondanten is noodzakelijk aanbevolen te waken voor vuur en licht.

Art. 78. De directrice zorgt des avonds naauwkeurig voor het sluiten van alle hekken, poorten, deuren en vensters, in het bijzonder van het beneden huis, kunnende echter de bewaring der sleutels van een en ander aan een vertrouwd persoon overlaten.

Art. 79. Het is aan de directrice en hare secondanten vergund zich des Zondags buiten het instituut te begeven, met dien verstande nogtans, dat eene harer steeds te huis blijve ten einde te zorgen voor de vervulling der bezigheden van dien dag, de bewaring der rust en orde en het bestuur der huishouding.

Des Zondags avonds echter, buiten de vacantie tijden, behooren zij op een betamelijk uur in het instituut terug te zijn.

Art. 80. Op gelijke wijze is het aan de institutrices geoorloofd om nu en dan op andere avonden der week familie-feesten of andere uitspanningen bij te wonen, mits altoos dienzelfden avond ter gepaster tijd in het instituut terug komende; zoowel in dit geval, als in het bij het vorig artikel bepaalde, zijn de secondanten gehouden het verzoek daartoe aan de directrice te doen, welke naar gelang der omstandigheden hetzelve kan toestaan of weigeren, met bepaling wijders, dat steeds ten minste eene van haar te huis blijve.

Art. 81. De directrice of hare secondanten, in geval van ziekte of andere buitengewone gelegenheden buiten de vacantie-tijden

zich voor twee of meerdere dagen verlangende te verwijderen, dan wel des nachts buiten het instituut wenschende te verblijven, zullen dit niet vermogen te doen dan met voorkennis en toestemming van den inspecteur van het onderwijs, die het verzoek daartoe altijd door de directrice zal moeten ontvangen.

Art. 82. Gedurende de vacantie-tijden hebben de directrice en hare secondanten vrijheid om zich uit het instituut te verwijderen en zich, hetzij voor eene uitspanning, hetzij tot bevordering harer gezondheid, naar elders te begeven, onder bepaling nogtans, dat daarvan behoorlijk kennis worde gegeven aan den inspecteur van het onderwijs en dat zij dezen tijd van verlof zoodanig onder elkander schikken en verdeelen, dat altijd eene der institutrices in het instituut verblijve voor de zorg van het huis en de bewaring der goede orde.

Art. 83. Aan den onderwijzer van het lager onderwijs, zoolang hij een der gebouwen van het instituut bewoont, is het niet vergund mannelijke kostgangers boven de twaalf jaren oud bij zich in huis te hebben.

Voor de Kweekelingen.

Art. 84. De kweekelingen behooren de onbeperktste gehoorzaamheid en eerbied te betoonen aan de directrice, de secondanten en de verder aan het instituut toegevoegde onderwijzers en onderwijzeressen, derzelven bevelen, vermaningen en berispingen in liefde en onderdanigheid aan te hooren, ter harte te nemen en na te komen en zich in alles als regtschapene, wellevende en beminnelijke kweekelingen en leerlingen te gedragen.

Art. 85. De kweekelingen behooren steeds naarstig en vlijtig de lessen in het instituut bij te wonen, zich onder geen voorwendsel daarvan zoeken te onttrekken, maar integendeel aandachtig en nauwkeurig naar de mededeeling van het onderwijs toe te luisteren, op eene bescheidene wijze de inlichting te vragen ten aanzien van datgene, wat zij minder begrepen hebben, het erlangde onderwijs zooveel mogelijk bij zich zelve te herhalen om het diep in het geheugen te prenten, nauwkeurig de haar opgedragen taak af te werken en met één woord dat geen te doen, wat van naarstige en verdienstelijke leerlingen gevorderd wordt.

Art. 86. Aan iedere kweekeling wordt in daarvoor geschikte en in de school-kamer tot dat einde zich bevindende kasten een vaste

plaats aangewezen, waarin zij hare schoolbehoeften, telken reize als het onderwijs geëindigd is, zullen behooren te bergen, zonder dezelve ooit of immer te laten slingeren, op de tafels te doen verblijven of met zich naar de slaapkamers te nemen.

Art. 87. Zoowel ten aanzien van deze bergplaatsen als van hare kleederkasten behooren de kweekelingen de grootste orde en zindelijkheid in acht te nemen.

Art. 88. De oudere kweekelingen behooren de jongere in naarstigheid, gehoorzaamheid, vriendelijkheid en goede manieren voor te gaan, haar in alles te regt te helpen en haar zoodanige dienstvaardigheden te bewijzen, als trouwe, eensgezinde en liefhebbende vriendinnen in eene wel geregelde huishouding van elkander verwachten kunnen.

Voor de Ouders en Voogden der Kweekelingen.

Art. 89. De ouders, voogden en naaste bloedverwanten der kweekelingen, haar in het instituut wenschende te ontmoeten, kunnen zulks doen in de uren van uitspanning en verpoozing, des voor- en namiddags, waartoe gelegenheid zal gegeven worden in de spreekkamer links bij den ingang van het schoolgebouw, na zich vooraf bij de directrice te hebben doen aanmelden.

Art. 90. Deze vergunning zal echter niet gegeven worden op andere uren van den dag en vooral niet gedurende het wetenschappelijk onderwijs, tenzij bij hooge noodzakelijkheid.

Art. 91. Aan geene particuliere personen, wie de zelve ook zijn mogen, zelfs niet aan de ouders, voogden en bloedverwanten der kweekelingen, is het vergund in de schoolkamer te komen en nog veel minder de mededeeling van eenig wetenschappelijk onderwijs bij te wonen, waaronder ook speciaal begrepen wordt het onderwijs in het dansen, de muziek en de teekenkunst, tenzij in bijzondere gevallen, door de directrice te bepalen.

Art. 92 Ouders en voogden zijn verpligt zorg te dragen, dat de bedienden, welke zij aan hunne dochters op pupillen in het instituut mede geven, betamelijk en rein gekleed te voorschijn komen en dat er geene moeijelijkheden ontstaan over derzelver voeding of de vervulling van andere behoeften.

Art. 93. De ouders en voogden, door toelating hunner dochters en pupillen op het instituut ingevolge artikel 38 van het berigt hunne volle toestemming hebbende gegeven aan alle de in dit

reglement voorkomende bepalingen en voorschriften, zijn dientengevolge gehouden en verpligt alles aan te wenden en geleidelijk mede te werken ter bereiking van de bedoelingen, beoogt bij de onderscheidene artikels van dit reglement, en wordt dientengevolge van hen verwacht, dat zij in het algemeen alles zullen betrachten, wat met het heilzame oogmerk der oprigting van het instituut en de opvoeding der kweekelingen in verband staat en dezelve bevorderlijk kan wezen.

VOOR DE BEDIENDEN.

Art. 94. Alle bedienden in het instituut, zoowel die van het huis zelve als die der kweekelingen, zijn aan de directrice ondergeschikt en gehouden hare bevelen stiptelijk na te komen.

Art. 95. Bedienden van kweekelingen, de bevelen der directrice weigerende op te volgen, kunnen door haar oogenblikelijk uit het instituut verwijderd worden.

Art. 96. Bedienden, hetzij van het instituut, hetzij van kweekelingen, welke op eene geheime wijze zonder voorkennis der directrice het een of ander aan de kweekelingen hebben gebragt of trachten te brengen (in het bijzonder zoogenaamde snoeperijen of versnaperingen, aan zieken zoowel als aan gezonden), alsmede die overbrengers zijn van geheime mondelinge boodschappen, kommissieen, brieven, enz., gelijk ook degenen, welke van de kweekelingen zelve ongepaste of ongeoorloofde lastgevingen ontvangen en ten uitvoer gebragt hebben, zullen onverwijld uit het instituut weggejaagd en naar gelang van zaken gestraft worden.

Aldus gearresteerd bij Resolutie van den Gouverneur-Generaal in Rade den 16den November 1824, no. 7.

Mij bekend.
De Algemeene Secretaris
(w.g.) BOUSQUET.

Bijlage V.

VERSLAG VAN HET EXAMEN.

Extract uit de Bataviasche Courant van 6 Juli 1825, nº. 27.

Wij zijn hier getuige geweest van eene belangrijke plegtigheid, hoedanige gewis te eenemale nieuw is onder de gebeurtenissen in *Nederlandsch-Indië*. Wij bedoelen een publiek examen der kweekelingen van het Instituut voor Jonge- jufvrouwen, in het jaar 1824 alhier van Gouvernementswege opgerigt onder de directie van mejufvrouw SEVERIJN (thans mevrouw DRÖGE).

Dit examen vond plaats op den 30sten Juni jl. in het fraaije gebouw van het instituut en was vereerd met de tegenwoordigheid van Zijne Excellentie den Gouverneur Generaal en Mevrouw de Baronesse VAN DER CAPELLEN, Zijne Excellentie den Luitenant Generaal, Luitenant Gouverneur en Mevrouw DE KOCK, benevens van eene aanzienlijke menigte der voornaamste personen van beide sexen en der ouders, bloedverwanten en vrienden van de kweekelingen, allen expresselijk tot het bijwonen van dit feest uitgenoodigd.

Zoodra Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal en Mevrouw de Baronesse VAN DER CAPELLEN door den Inspecteur van het onderwijs, den heer VAN DER VINNE, en mevrouw de directrice binnengeleid waren in de zaal, voor het examen bestemd, en aldaar plaats genomen hadden, opende de Inspecteur de plegtigheid met eene aanspraak, in welke hij, na herinnerd te hebben tot welken hoogen trap van volmaaktheid het onderwijs der jeugd in ons Vaderland is gestegen en welke groote moeite en opofferingen de tegenwoordige Regering dezer gewesten besteed heeft om die weldaad ook hier over te brengen, te kennen gaf, dat de pogingen des Bestuurs zich aanvankelijk slechts hadden kunnen uitstrekken tot het onderwijs van jongens en jongelingen, maar dat onderscheidene proeven om te voorzien in een behoorlijk onderwijs van meisjes waren mislukt, zoodat men mogt zeggen, dat tot nu zeer onlangs volslagen gebrek had bestaan aan zulk onderwijs, vooral voor meisjes

op die jaren, wanneer zij, de lessen van het lager onderwijs genoten hebbende, behooren onderwezen te worden in de vakken, welke in *Europa* onder het middelbaar onderwijs worden gerangschikt, hetwelk datgene moet voltooijen, wat met den naam van eene behoorlijke opvoeding van meisjes kan bestempeld worden. Dat echter, zoodra door de medewerking en bezorging van Zijne Excellentie den toenmaligen Minister voor het Publiek Onderwijs, de Nationale Nijverheid en de Koloniën iemand was opgespoord en herwaarts gezonden, geheel berekend voor de gewigtige taak van zoodanig onderwijs, de Hooge Regering geen oogenblik had geaarzeld aan dit onderwerp eene deelnemende beschouwing toe te wijden, waarvan de uitslag was geweest de daarstelling van het tegenwoordig instituut, grootendeels ten koste van den Lande en opgerigt op zoodanigen milden voet, als de spreker vermeende, dat zoo wel met het edele en verhevene doel der zaak, als met de waardigheid der Hooge Regering van dit aanzienlijk gedeelte van 's Konings Rijk ten volle strookte.

De heer *van der Vinne* ontwikkelde vervolgens de moeijelijkheheden, waarmede deze nieuwe instelling door verscheidene oorzaken aanvankelijk had te worstelen gehad, doch welke men thans geheel te boven was gekomen, zoo als grootendeels zoude blijken bij het aan te vangen onderzoek der kweekelingen.

Hij eindigde met de toegevendheid der tegenwoordige personen in te roepen, in zoo ver als de bedeesdheid der meisjes, die eensdeels nog slechts naauwelijks één jaar alhier onderricht hadden genoten en ten andere voor het eerst voor zulk eene aanzienlijke vergadering stonden te verschijnen, zulks welligt mogt noodig maken.

Met een lied, door alle de meisjes op vier stemmen gezongen, werd overgegaan tot het onderzoek naar de vorderingen, welke de kweekelingen hadden gemaakt, — in het Fransch en Hollandsch lezen en schrijven, in het analỳzeren der verschillende deelen der rede, de eerste regelen der spraakkunst en woordvoeging, het rekenen en de aardrijkskunde, terwijl in de eerste of meest gevorderde klasse ook bewijzen werden gegeven van het nut, waarmede deze meisjes onderricht hadden genoten in de Engelsche taal, de oude en nieuwe geschiedenis en de fabelkunde; wordende het examen nu en dan afgewisseld door koorgezang en door eenige muziekstukjes, door twee of drie der meisjes uitgevoerd onder begeleiding van het klavierspel van eene derzelve.

Proeven van geschrift en van vrouwelijke handwerken werden intusschen ter bezigtiging aangeboden.

De heer Inspecteur *van der Vinne* ging vervolgens over tot de uitdeeling der prijzen, welke met overleg van de Directrice en verdere onderwijzeressen waren toegewezen aan de meisjes, die wegens goed en zedig gedrag, vlijt en naarstigheid zich gedurende het afgeloopen jaar meest hadden onderscheiden. Deze prijzen, meest in fraaije boekgeschenken of vrouwelijke schrijf- en handwerktuigen bestaande, werden aan de kweekelingen onder gepaste toespraak uitgereikt. Het getal dergenen, die zich dezelve uit een of anderen hoofde waardig hadden gemaakt, was zoo groot, dat men ook in die belooningen niet karig had mogen zijn en al de leerlingen met eenig geschenk ter herinnering aan dezen voor haar zoo belangrijken dag begiftigd werden.

De twee meest gevorderde kweekelingen (en men mag het gerust zeggen, twee zeer verdienstelijke meisjes) betuigden, de eene in de Fransche en de andere in de Engelsche taal, in nette bewoordingen aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, uit naam van alle de scholieren, haren dank voor de weldaad, welke zij mogten genieten door thans hier te lande eene opvoeding te kunnen erlangen, welke vroeger alleen te beurt kon vallen aan diegenen, welke in *Europa* hare opvoeding mogten ontvangen. Eene derde sprak in denzelfden zin, in het Hollandsch.

Deze kinderlijke ontboezemingen werden door Zijne Excellentie minzaam beantwoord door te kennen te geven, hoe voldaan Zij was over de wijze, waarop door de kweekelingen aan de weldadige inzigten van het gouvernement is beantwoord.

De heer Inspecteur *van der Vinne* nam alstoen weder het woord op om de kweekelingen, maar vooral ook de directrice en den onderwijzer voor de Hollandsche taal (den heer *Kraaijenoord*), geluk te wenschen met het afgeloopen examen, hetwelk hij voor zich gaarne bekende, dat zijne hoogst gespannen verwachting nog was te boven gegaan, en van hetwelk hij, na de ongeveínsde blijken van goedkeuring, welke door alle aanwezige toehoorders waren gegeven, ook dorst te zeggen, dat het de verwachttng van een iegelijk had vervuld.

Hij vermaande de kweekelingen om alsnu met verdubbelden lust en ijver voort te gaan, betuigde zijnen dank aan de directrice, den onderwijzer en de onderwijzeressen voor de zorg, aan het

instituut besteed, en deed in de vleijendste bewoordingen hulde aan de verdiensten in het gewigtig vak van onderwijs, waarvan dit examen ook van hare zijde de meest doorslaande bewijzen had opgeleverd, en eindigde met zich te wenden tot H. H. E. E. den Gouverneur-Generaal en den Luitenant Gouverneur om in hunne personen aan de Regering, uit naam van alle ouders, wie het belangrijk stuk der opvoeding hunner dochters na aan het hart ligt, innerlijken en oprechten dank te betuigen voor het geschenk van deze opvoedings inrigting, waarvan door H. H. E. E. persoonlijk nu reeds een edel genoegen mogt worden gesmaakt, terwijl hij voorspelde, dat voor hunne nagedachtenis, nadat zij deze gewesten mogten hebben verlaten, de schoonste belooning zoude geboren worden, wanneer eens, uit de in het instituut opgebragte jeugd, brave en verstandige echtgenooten zouden zijn te voorschijn getreden, de eer harer familien en de sieraad der Indische Maatschappij.

Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal beantwoordde deze aanspraak met de betuiging, van niet alleen ten volle voldaan te zijn geweest over hetgeen Hij in de afgeloopen uren had mogen hooren, maar dat de vorderingen van de kweekelingen in een zoo kort tijdsbestek als dat, hetwelk sedert den aanvang van dit onderwijs is verstreken, de beste verwachting, welke hij had durven koesteren, verre had overtroffen.

Dat Hij naauwelijks wist waarover zich meer te verwonderen, of over de begaafdheid der onderwijzenden in de mededeeling der lessen of over den aanleg en de vatbaarheid der leerlingen, welke die lessen hadden ontvangen en zoo nuttig gebruikt.

Dat Hij zich erkentelijk gevoelde voor de onafgebroken moeite, door den Inspecteur, de directrice en de onderwijzers aan het instituut ten koste gelegd, hen allen aanbevelende om op dit loffelijk spoor voort te varen, wanneer gewis Deszelfs persoonlijke bescherming en die der Hooge Regering nimmer aan het instituut zouden ontbreken.

Eindelijk werd het examen besloten door een kort ballet tot een blijk der vorderingen, gemaakt onder de lessen der onderwijzeres in de danskunst.

De werkzaamheden van het examen, welke van 8 ure 's morgens tot ongeveer 2 ure geduurd hadden, alzoo afgeloopen zijnde, keerde een ieder huiswaarts, geheel voldaan over den aan dit schoolfeest toegewijden tijd en genoegelijk gesloten morgen.

Op het diner, dien dag bij Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal gehouden, op het welk de Inspecteur van het onderwijs, de schoolopzieners van *Batavia* en de onderwijzer van het instituut genoodigd waren, stelde Zijne Excellentie een toast in voor den voortdurenden bloei van het instituut, welke met algemeene toejuiching werd gedronken. En Mevrouw de Baronesse *van der Capellen*, om een bewijs te geven, hoezeer Haar Hoog WelGeboren te vrede was geweest over de goede getuigenissen van deze schooljeugd, door de onderwijzeressen gegeven, en over het wel afloopen van dit openbaar examen, noodigde alle de meisjes met derzelver directrice en onderwijzeressen tot een bal, hetwelk op gisteren is gegeven. (*)

---

(1) Hoezeer de redacteur zich gaarne het genoegen zoude hebben gegeven om de namen te noemen van eenige en zelfs van niet weinige der meisjes, die bij het examen uitgemunt hebben, heeft hij het echter verkieslijk geoordeeld die vermelding achterwege te laten, vertrouwende, dat de redenen tot dit verzwijgen, ook door de naaste betrekkingen dier verdienstelijke leerlingen, niet alleen gevoeld, maar ook allezins gebillijkt zullen worden.

Bijlage VI.

VERGELIJKENDE STAAT

VAN

BATEN EN LASTEN

VAN

's Lands Instituut van Opvoeding.

VOOR

Jonge-Jufrouwen te Batavia,
sedert deszelfs oprigting in 1824 tot ultimo December 1826.

TIJDVAK.	Getal kweekelingen.	ONTVANGSTEN.		
		AARD DER ONTVANGSTEN.	pr. kwartl.	Totaal.
1824. 3e. kwartl.	26	Schoolgelden (daar onder mede begrepen *f* 120.—, wel eerst ontvangen in het 4e, doch behoorende tot het 3e kwartaal 1824).	*f* 4350 —	
		Stoelengeld (dat is, voor stoelen, die de kweekelingen anders zelve moesten fourneren).	„ 260 —	
				f 4610 —
„ 4 do.	30	Schoolgelden.	*f* 4830 —	
				„ 4830 —
1825. 1 do.	30	Idem.	*f* 5010 —	
				„ 5010 —
„ 2 do.	30	Idem.	*f* 4860 —	
				„ 4860 —
„ 3 do.	30	Idem.	*f* 5220 —	
				„ 5220 —
„ 4 do.	27	Idem.	*f* 4560 —	
				„ 4560 —

UITGAVEN.					Vergelijking.	
AARD DER UITGAVEN.	pr. kwartl.		Totaal.		Meer uitgegeven dan ontvangen.	
Aandeelen in de schoolgelden aan de onderwijzers en onderwijzeressen.	f 916	50				
Tractementen aan de Directrice en twee Secondanten.	„ 1950	—				
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4789	50				
Gekochte en aangemaakte meubelen.	„ 2012	80				
			f 9668	80	f 5058	80
Aandeelen in de schoolgelden als boven.	f 1072	50				
Tractementen.	„ 1950	—				
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4109	65				
			„ 7132	15	„ 2302	15
Aandeelen in de schoolgelden.	f 1085	50				
Tractementen.	„ 1950	—				
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4622	50				
Drie maanden non-activiteits tractement aan eene der Secondanten.	„ 150	—				
			„ 7808	—	„ 2798	—
Aandeelen in de schoolgelden als voren.	f 1053	—				
Tractementen.	„ 1950					
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4911	70				
			„ 7914	70	„ 3054	70
Aandeelen in de schoolgelden.	f 1131	—				
Tractementen.	„ 1950	—				
Huishoudelijke uitgaven.	„ 3981	—				
			„ 7062	—	„ 1842	—
Aandeelen in de schoolgelden.	f 988	—				
Tractementen.	„ 1950	—				
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4686	95				
			„ 7624	95	„ 3064	95

TIJDVAK.	Getal kweekelingen.	ONTVANGSTEN.				
		AARD DER ONTVANGSTEN.	pr. kwartl.		Totaal.	
1826 1e kwartl.	23	Schoolgelden.	f 3960	—		
		Stoelengeld van 3 kweekelingen (onder deze f 3990 zijn mede begrepen als ontvangen f 850, door de Directrice onder ultimo December 1826 per resto nog schuldig gebleven wegens over dit kwartl. te min verantwoorde f 2500).	„ 30	—		
					f 3990	—
„ 2 do.	20	Schoolgelden.	f 3480	—		
		Stoelengeld van 1 kweekeling.	„ 10	—		
					„ 3490	—
„ 3 do.	19	Schoolgelden.	f 3300	—		
		Stoelengeld van 1 kweekeling.	„ 10	—		
					„ 3310	—
„ 4 do.	19	Schoolgelden.	f 3360	—		
		Stoelengeld van 2 kweekelingen.	„ 20	—		
					„ 3380	—
					f 43260	—

UITGAVEN.						Ver-gelijking.	
AARD DER UITGAVEN.	pr. kwartl.		Totaal.			Meer uitgegeven dan ontvangen.	
Aandeelen in de schoolgelden.	f 858	—					
Tractementen.	„ 1950	—					
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4586	05					
			f 7394	05		f 3404	05
Aandeelen in de schoolgelden.	f 754	—					
Tractementen.	„ 1950	—					
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4296	30					
			„ 7000	30		„ 3510	30
Aandeelen in de schoolgelden.	f 715	—					
Tractementen.	„ 1950	—					
Huishoudelijke uitgaven.	„ 3803	35					
			„ 6468	35		„ 3158	35
Aandeelen in de schoolgelden.	f 728	—					
Tractementen.	„ 1950	—					
Huishoudelijke uitgaven.	„ 4385	70					
			„ 7063	70		„ 3683	70
			f 75137	—		f 31877	—

Bijlage VII.

REGLEMENT VAN ONDERWIJS EN PLAN VAN HUISELIJKE ORDE EN INRIGTING VOOR DE JONGE-JUFVROUWEN DAG- EN KOST-SCHOOL TE BATAVIA.

Hoofd-bedoeling.

Art. 1. Deze is om aan ouders en voogden in *Nederlandsch-Indië*, gelegenheid te verschaffen om hunne dochters of pupillen in eene afzonderlijke en alleen voor meisjes bestemde school onderwijs te kunnen doen genieten en tevens dezelve trapswijze opteleiden en met zoodanige kundigheden en wetenschappen, mitsgaders met die uiterlijke hoedanigheden en begaafdheden te verrijken en versieren, als welke, tot eene beschaafde opvoeding behoorende, dezelve tot nuttige leden der maatschappij en tot sieraden van haar geslacht vormen.

Opzigt.

Art. 2. Deze dag- en kostschool zal staan onder het toezigt en de leiding eener daartoe geschikte directrice, die daarin zal worden bijgestaan door eene secondante.

Art. 3. Bij ontstentenis eener secondante zal in hare plaats gesteld worden een onderwijzer van den tweeden of derden rang.

Zedelijke opvoeding.

Art. 4. De zedelijke opvoeding der leerlingen behoort aan de directrice, hare secondante of andere, aan deze school toegevoegde personen bijzonder ter harte te gaan en zullen ten dien einde de meeste zorg en tederste oplettendheid worden aangewend.

Art. 5. Mitsdien is het aan de directrice of andere onderwijsgevende personen niet geoorloofd de leerlingen één oogenblik aan zichzelven overtelaten, maar behoort een harer dezelve steeds gade te slaan.

Art. 6. De directrice zal echter de bevoegdheid hebben (om bij ontstentenis, door ziekte als anderzins van hare secondante), indien

het bestuur der huishouding eenige oogenblikken verwijdering vordert, dit toezigt over de leerlingen aan eene der oudste optedragen, zullende zij echter niet dan om gewigtige redenen van deze vergunning mogen gebruik maken.

Art. 7. Vooral behoort een naauw toeverzigt in het oog gehouden te worden in de uren, welke niet aan het eigenlijk gezegd onderwijs zijn gewijd, als bij het baden en het nemen van ligchaamsbeweging, in de uren van uitspanning, in de oogenblikken van eigene oefening, alsmede van rust en verpozing na het middagmaal, mitsgaders bij het opstaan en ter ruste gaan, voor zoo verre de inrigting der slaapkamers zulks toelaat, ten einde zorgvuldig te waken, dat gedurende al die tijden niets onbetamelijks plaats hebbe.

Art. 8. Het is aan de leerlingen niet geoorloofd eenige briefwisseling te houden met personen buiten de school, tenzij met hare ouders en voogden of andere naastbestaanden, ter verzekering waarvan de brieven bij de afzending en ontvangst altijd door de handen der directrice zullen behooren te gaan, die des verkiezende daarvan lecture zal nemen.

Art. 9. De verkering met de leerlingen in deze school wordt alleen aan ouders, voogden en bloedverwanten geoorloofd.

Art. 10. Alle geheime omgang en verstandhouding, van welken aard of onder welken naam, tusschen de leerlingen en slaven, vrijelieden, of hoe zij ook heeten mogen, als afgezondenen van deze of gene personen, zelfs van de ouders en voogden, wordt ten eenemale verboden; behoorende zulke zendelingen met hetgeen zij mogten te zeggen of te brengen hebben, zich regtstreeks te wenden tot de directrice, die, zulks noodig achtende, de leerlingen, die het aangaat, met de mededeeling of den inhoud daarvan bekend zal maken.

Art. 11. Ten einde meer en meer in de jeugdige harten der leerlingen godsdienstige gevoelens optewekken en levendig te houden behooren de directrice en secondante haar bij alle voegzame gelegenheden met de tederste zorgvuldigheid eerbied voor en dankbaarheid aan het hoogste wezen inteboezemen.

Art. 12. Tot bevordering daarvan behooren de directrice en de secondante te zorgen, dat het pligtmatig gebed bij het begin en einde van elken maaltijd nimmer verzuimd of door oneerbiedigheid en misbruik ontheiligd worde.

Art. 13. De directrice zal voorts bij alle gepaste gelegenheden, hetzij gedurende het onderwijs voordenmiddag, hetzij aan de kostkinderen nadenmiddag of des avonds, zoodanige regelen, voorschriften en onderwijzingen mededeelen, als de leerlingen tot meerdere beschaafdheid, godsdienstigheid en zedelijkheid kunnen opleiden en haar aan hare bestemming doen beantwoorden.

Art. 14. De directrice zal ook zorg behooren te dragen, dat het onderwijs in den godsdienst nimmer worde verzuimd, waartoe aan de leerlingen zal moeten worden vergund om op die dagen en uren, dat door de onderscheidene leeraars der Christelijke gezindheden onderwijs wordt gegeven, zoo lang dit onderwijs duurt, tot dat einde afwezend te mogen zijn.

Art. 15. De directrice en hare secondante behooren eindelijk zorgvuldig te letten op de onderscheidene karakters der leerlingen en daar in op te merken, wat elk karakter bijzonders heeft, en het goede en kwade daarin steeds naauwkeurig in het oog te houden, ten einde deszelfs gunstige zijde meer en meer te ontwikkelen en te beschaven en deszelfs gebreken door gepaste middelen te verbeteren.

Wetenschappelijke Opvoeding.

Art. 16. In het bijzonder rust op de directrice de verplichting om zorgvuldig te waken, dat bij al het tegeven wetenschappelijk onderwijs in het algemeen de aanwijzing der dag verdeeling en het geen verder in dit reglement volgt, stiptelijk in acht genomen en door de secondante of andere onderwijs gevende personen zonder eenige afwijking opgevolgd worde.

Art. 17. Ingeval echter van ziekte of andere wettige verhinderingen, waardoor in het een of ander vak, vermeld in de genoemde aanwijzing van dag verdeeling, het bepaalde onderwijs niet kan gegeven worden, voorziet de directrice daarin op de best mogelijke wijze door zoodanig uur met ander doelmatig onderwijs aantevullen.

Art. 18. De grondslag van het wetenschappelijk onderwijs zal zijn eene grondige en volledige kennis van de Nederduitsche taal en het goed en zuiver lezen, schrijven en spreken van dezelve, zullende zonder deze voorafgaande kennis tot geene vreemde taal worden overgegaan.

Art. 19. Het onderwijs in de Nederduitsche taal zal vergezeld gaan van een doelmatig en naauwkeurig onderrigt in de schrijf- en rekenkunst.

Art. 20. De leerlingen, welke de Nederduitsche taal naar vereischte kunnen spreken, lezen en schrijven, zullen tot het aanleeren van eene vreemde taal worden toegelaten, waarbij in deze school voornamelijk in aanmerking zal komen de kennis der Fransche en Engelsche talen.

Art. 21. De verdere takken van onderwijs zullen bestaan in:
- de aardrijkskunde;
- eene algemeene kennis van de oude en latere geschiedenis;
- eene meer bijzondere en naauwkeurige kennis van de Vaderlandsche en de Nederlandsch-Indische geschiedenissen.

Boven en behalven opgenoemde vakken, waarvan het onderwijs volstrekt vereischt wordt, zal hetzelve zich ook nog kunnen uitstrekken ter mededeeling aan zoodanige vlijtige en schrandere leerlingen, als daartoe door de directrice geschikt worden geacht, tot
- de natuurlijke historie;
- de natuurkunde;
- De fabelkunde, vooral voor zoo veel dezelve tot het regt verstand der oude geschiedenis en tot de uitlegging van de gewrochten der schilder- en beeldhouwkunst noodig en behulpzaam is.

Art. 22. De leerlingen zullen almede worden onderrigt in allerlei vrouwelijke handwerken en in de verschillende bijzonderheden, welke tot eene goede huishoudkunde betrekking hebben.

Art. 23. De leerlingen in deze school zullen worden verdeeld in twee klassen en deze klassen in zoo vele onderafdeelingen of ordes, als de omstandigheden en de meerdere of mindere gelijkstandige bekwaamheden of vorderingen der leerlingen zullen vereischen.

Art. 24. De beide klassen zullen van elkander afgezonderd geplaatst worden en in de verschillende gedeelten van het onderwijs, zoo mogelijk, op een bord worden onderwezen.

Art. 25. De overgang van de tweede tot de eerste klasse zal niet dan met voorkennis van de hoofdkommissie van onderwijs ieder halfjaar plaats vinden, behoudens de faculteit van de directrice om, uit aanmerking van uitstekende verdiensten, daartoe tusschentijds een voorstel aan de hoofd-kommissie te doen.

De overgang van de eene orde tot de andere zal echter tusschentijds met goedvinden van de directrice kunnen geschieden.

Art. 26. Op de directrice rust de verpligting naauwkeurig te zorgen, dat de lessen, voor het onderwijs bepaald bij art. 18, 19, 20, 21 en 22, behoorlijk doelmatig en geregeld, zoo wel door haar zelve als door de secondante of andere onderwijs gevende personen, aan de leerlingen gegeven worden.

Art. 27. Zij zal het onderwijs zoodanig regelen, dat er eene behoorlijke opklimming in de onderscheidene deelen van hetzelve naar gelang der klassen en van de onderdeelen van iedere klasse in acht worde genomen.

Art. 28. Al de leerlingen van dezelfde orde zullen steeds gezamelijk op denzelfden tijd en uit hetzelfde boek onderwezen worden.

Art. 29. De verdere regeling, leiding en schikking van al, wat het onderwijs betreft, blijft aan de directrice overgelaten, mits op hare verrigtingen ten deze de goedkeuring van de hoofd-kommissie van onderwijs verzoekende.

Art. 30. Op deze school zullen geene andere leerboeken worden gebezigd dan die, welke door de hoofd-kommissie van onderwijs zullen worden goedgekeurd, volgens eene daarvan aan de directrice uittereiken lijst.

Art. 31. Bij het onderwijs in de teekenkunst, de muziek en het dansen, hetwelk aan de leerlingen, wier ouders of voogden dit begeeren, in deze school zelve medegedeeld zal worden en waaraan ook zelfs de leerlingen, die noch in den halven of geheelen kost zijn, zullen mogen deelnemen, behoort altijd de directrice of hare secondante tegenwoordig te zijn.

Art. 32. De directrice zorgt, dat het onderwijs in allerlei vrouwelijk handwerk, zoo wel die tot genoegen en veraangenaming, als de zulke, welke bij meer gevorderde jaren tot bijzonder nut zouden kunnen dienen, volgens de aanwijzing der dagverdeeling geregeld aan de leerlingen gegeven en als een gedeelte der opvoeding in deze school beschouwd worden.

Onderwijs in uiterlijke beschaving en goede manieren.

Art. 33. Na de zedelijke en wetenschappelijke opvoeding zal de directrice ook bijzonderlijk toezien om aan de leerlingen die uiterlijke begaafdheden en hoedanigheden te doen verkrijgen, welke tot eene beschaafde opleiding behooren.

Art. 34. Door deze beschaving wordt voornamelijk bedoeld de zorg om zich op eene behoorlijke en welvoegelijke wijze voor te

doen, het talent om zich sierlijk uittedrukken, het verkrijgen van eene goede houding in het zitten, zoo wel als in het gaan, op welke houding vooral de directrice en secondante bij alle gelegenheden bijzonderlijk moeten acht geven, het aannemen van den ongedwongen en natuurlijken toon in de zamenleving, met zedigheid en ingetogenheid gepaard, met een woord al, hetgeen men onder den naam van welvoeglijkheid en goede manieren verstaat, verzeld van de zoo nuttige kunst van aan en met ieder, van welken stand ook, zich behoorlijk te kunnen voordoen en omgaan.

Art. 35. Ten einde het onderwijs in de uiterlijke beschaving en goede manieren door voorbeelden te ondersteunen zorgt de directrice, dat de oudere leerlingen de jongere in de regelen derzelve op eene bescheidene wijze voorgaan en haar bij misslagen daarvan in het minzame onderrigten.

Art. 36. Ten einde de leerlingen in den geheelen kost meer en meer tot orde en netheid aan te moedigen, zal eenmaal des weeks door de directrice de boeken en kleederkasten worden nagezien en in orde geschikt, de geringe gebreken aan het linnengoed en de kleederen door hare zorg hersteld en zindelijkheid ingeprent worden.

Ligchamelijke Opvoeding.

Art. 37. Niet minder gewigtig dan de zedelijke, wetenschappelijke en beschaafde opvoeding der leerlingen zal door de directrice en hare secondante ter harte genomen worden de bewaring van hare ligchaams gezondheid en de instandhouding van hare uitwendige welvaart.

Art. 38. De directrice en hare secondante zullen dien ten gevolge de ligchamelijke gesteldheid, gezondheid en alles, wat de uitwendige welvaart der leerlingen betreft, met de uiterste oplettendheid gadeslaan en die met alle zorgvuldigheid behandelen, moetende omtrent alle middelen, die dienen kunnen om dezelve te bewaren of te herstellen, de directrice met overleg van een geneesheer handelen en deszelfs voorschriften naauwkeurig opvolgen.

Art. 39. De directrice behoort vooral te letten op de zuiverheid der leerlingen, zoo wel ten aanzien van haar ligchaam als van hare kleeding, als een voornaam middel ter bewaring harer gezondheid.

Art. 40. De directrice behoort vooral en in het bijzonder te waken, dat aan de leerlingen geene andere spijzen of versnaperingen van buiten de school toekomen en dat door haar op geene

andere tijden voedzel genuttigd wordt dan zulks is bepaald bij art. 52, 53 en 57 van dit reglement, gevallen van ziekte hiervan uitgezonderd.

Art. 41. Ter bevordering van de gezondheid der leerlingen zorge de directrice, dat zij op den bepaalden tijd gepaste en doelmatige ligchaamsbeweging nemen.

Art. 42. De directrice en de secondante behooren ook met alle zorgvuldigheid te waken, dat de gezonde leerlingen zoo weinig mogelijk in aanraking of gemeenschap komen met de genen, die zich ziek bevinden.

Art. 43. Indien een of meerdere leerlingen, wier ouders of voogden op de hoofdplaats wonen, zich ongesteld mogten gevoelen, zal de directrice verpligt zijn dadelijk van die ongesteldheid aan hen kennis te geven, die alsdan zullen gehouden zijn hunne dochters of pupillen naar huis tenemen.

Art. 44. Ingeval leerlingen, wier ouders of voogden niet alhier woonachtig zijn, mogten ongesteld worden, zal de directrice gehouden zijn oogenblikkelijk een geneesheer te laten roepen en zijne bezoeken vervolgens zoo dikwijls te doen herhalen, als hij het noodig mogt oordeelen, zullende intusschen, indien de ziekte van een ernstigen aard mogt worden, de directrice daaromtrent aan de ouders of voogden der zieke leerling mededeeling moeten doen.

De kosten der geneeskundige behandeling, geleverde geneesmiddelen als anderzins komen ten laste der ouders of voogden.

Art. 45. De directrice is verpligt zorg te dragen, dat de zich onpasselijk gevoelende leerling, indien zulks noodig geoordeeld wordt, naar een daartoe met overleg van den geneesheer ingerigte kamer gebragt en aldaar behoorlijk verpleegd worde.

Art. 46. De directrice is verpligt de door den geneesheer voorgeschrevene geneesmiddelen onverwijld uit de apotheek te doen afhalen en zorgvuldig te waken, dat dezelve op de bepaalde tijden en uren aan de zieke leerlingen naauwkeurig en stiptelijk toegediend worden, daarbij op geene wijze, onder welk voorwenzel ook, veroorloovende, dat eenige andere geneesmiddelen, spijzen of dranken buiten die, welke de geneesheer goedkeurt, aan de zieke leerlingen worden toegediend.

Art. 47. Indien de geneesheer aan zieke of reconvalescente leerlingen eenige kostbare spijs of dranken voorschrijft, is de directrice verpligt dezelve dadelijk ten koste van hunne ouders of voogden aantekoopen.

Voeding en Leefwijze der Leerlingen in halve of geheele kost.

Art. 48. Het voedsel der leerlingen zal moeten bestaan in goede, gezonde, versche en wel toebereide spijzen.

Bij het middag- en avond-eeten zal aan iedere leerling, naar verkiezing der ouders, een gewone roemer goede roode wijn, met water gemengd, te drinken worden toegediend.

Het drinkwater zal moeten zijn zuiver en gefiltreerd.

Art. 49. De leerlingen in de halve kost zullen alleen het middagmaal in deze school genieten, doch zich op het bepaalde uur met de overige kostkinderen aan de thee tafel vereenigen.

Art. 50. Aan de leerlingen in de halve kost zal gelegenheid moeten worden gegeven om zich na afloop van het middagmaal eenigzins te kunnen verpozen en daarna te verkleeden om alzoo behoorlijk gekleed aan de theetafel te kunnen verschijnen.

Art. 51. De leerlingen in de geheele kost staan te 6 ure in den ochtend op; de geene, wier beurt het is zich te baden, verrigten zulks onder toezicht der secondante of eener oudere leerling, de overige kleeden zich in een zindelijk morgengewaad en nemen eene matige ligchaamsbeweging; om half zeven ure zal aan haar koffie en thee worden aangeboden.

Art. 52. Om half acht ure zullen dezelve gezamentlijk met de directrice en secondante ontbijten, waarbij, evenals bij het middagmaal, aan de leerlingen gelegenheid en aanleiding tot het voeren van gepaste gesprekken over verschillende onderwerpen zal gegeven worden.

Art. 53. Van twee tot drie ure zal het middagmaal gehouden worden; daarbij zal de directrice en secondante moeten toezien, dat de leerlingen bij het toedienen en gebruiken van spijs en drank de grootste welvoeglijkheid in acht nemen. Een onbetamelijk gedrag aan tafel wordt met verwijdering daarvan gestraft.

Art. 54. Van drie tot vier ure zal aan de leerlingen vergund worden om hare kleederkasten na te zien en in orde te schikken of eenige andere stille bezigheid op hare kamers te verrigten, mits te zorgen, dat zij om vier ure behoorlijk gekleed zijn.

Art. 55. Om vier ure verzamelen zich de leerlingen aan de theetafel, waarna aan degenen, wier ouders of voogden zulks begeeren, onderwijs in de muziek zal gegeven worden, terwijl de overige het in de dagverdeeling bepaalde onderwijs zullen erlangen.

Art. 56. Van zes tot half zeven ure nemen de leerlingen eene ligchaamsbeweging onder toezigt der directrice of secondante.

Art. 57. Des avonds van half negen tot negen ure zal aan de leerlingen het avond-eeten worden toegediend, waarna zij zich naar hare kamers begeven, zich ontkleeden en dadelijk te rust leggen.

Art. 58. Bij het ontbijt, middag- en avond-eeten zal stiptelijk moeten worden opgevolgd, hetgeen bij art. 12 van dit reglement is bepaald.

Schooltijden voor de Dagschool.

Art. 59. Ter bewaring van orde en vooral ter bevordering van een geregeld klassikaal onderwijs zullen de lessen juist te acht ure des morgens een aanvang nemen en ten half twee uren eindigen, zullende er met uitzondering van zon en feestdagen dagelijks school gehouden worden.

Art. 60. De leerlingen, die te laat ter school komen, zullen hier over ernstiglijk onderhouden worden, buiten de straf, nader hier onder bij art. 68 en 69 omschreven, waaraan zij zich wegens deze overtreding zullen blootstellen.

Art. 61. Leerlingen, die meer dan vijfmalen gedurende den loop van een halfjaar zonder wettige redenen het dagelijksch onderwijs verzuimd hebben, zullen in het zoogenaamde zwarte boek opgeteekend worden en bij het examen verstoken zijn van eenige belooning of prijs, wordende mitsdien den ouders of voogden in het belang hunner dochters of pupillen dringend aanbevolen om aan de voorschreven bepaling door het behoorlijk ter school zenden der leerlingen de hand te willen houden.

Art. 62. Voor half twee ure mag geen kind de school verlaten dan in zeer dringende gevallen en na verkregene toestemming van de directrice.

Art. 63. Te half twaalf ure zal een half uur uitspanning aan de leerlingen worden verleend.

Art. 64. De leerlingen in de halve of geheele kost zullen aan de bepalingen en verpligtingen, betrekkelijk de dagschool vastgesteld, zijn onderworpen, terwijl de overige uren, voor hun onderwijs bepaald, volgens de aanwijzing van dagverdeeling zijn geregeld en naauwkeurig zullen moeten worden opgevolgd.

OVER STRAFFEN, BELOONINGEN, EXAMENS EN VACANTIEN.

Art. 65. Indien onverhoopt de directrice, hare secondante of andere onderwijs gevende personen een der leerlingen op eenigerhande wijze mogt mishandelen, zal de zoodanige gestraft worden, voor de eerste maal met eene ernstige correctie voor de geheele vergadering der hoofdkommissie van onderwijs; voor de tweede maal met de inhouding van een gedeelte van haar of zijn tractement; en bij herhaling met ontslag uit hare of zijne betrekking.

Art. 66. Ingeval één der leerlingen zich misdraagt, behoort zij naar den aard harer overtreding door de directrice op eene liefderijke en zachtzinnige wijze daarover onderhouden en door gepaste middelen daarvoor gestraft te worden.

Art. 67. Alle min doelmatige straffen, als onthouding van voedsel, opsluiten in eene kamer, het van buiten leeren eener les, het maken van vertalingen, zoogenaamde conjugatien of rekenkundige voorstellen in de uren van rust en uitspanning, met een woord alle die kastijdigingen, waar door hardnekkigheid en ongevoeligheid te weeg kunnen gebragt worden, waar de ligchaamsgezondheid der leerlingen kan schade lijden en waaruit tegenzin of onwilligheid in het leeren geboren wordt, moeten allerzeldzaamst aangewend en als eene laatste toevlugt en proefmiddel tot verbetering, eer men tot verwijdering uit de school overgaat, dan alleen toegepast worden, nadat alle andere geschikte straffen bevonden zijn vruchteloos aangewend en zonder uitwerking te zijn.

Art. 68. Als doelmatige straffen worden aan de directrice opgegeven en aanbevolen vriendelijke, maar tevens nadrukkelijke vermaningen en berispingen, eerst afzonderlijk, maar bij herhaling der overtreding in de tegenwoordigheid van al de leerlingen; mitsgaders naar den aard van het bedreven kwaad of slecht gedrag achteruitzetting in de plaats aan tafel en in de klassen, het leeren en voedsel gebruiken aan eene afzonderlijke tafel, berooving van uitspanning en vermaken, met een woord, alle zoodanige bestraffingen, welke de ziel der kinderen gevoelig treffen, zonder haar nadeel toetebrengen.

Art. 69. Des zaturdags van elke week zal aan iedere leerling worden uitgereikt een wit kaartje, enkel beschreven met haren naam en de klasse, waartoe zij behoort, en geteekend door de directrice.

Van dit kaartje zal, bijaldien de leerling aan directrice of an-

dere onderwijs gevende personen, waaronder zij staat, in den loop dier week rede tot ongenoegen of bestraffing heeft gegeven, zoo uithoofde van onbehoorlijk gedrag als van luiheid, onverschilligheid, onoplettendheid of het slecht bewerken eener opgegeven taak, dan wel wegens ander pligtverzuim, een of meer hoekjes worden afgesneden; zullende ieder leerling verpligt zijn het ontvangen kaartje gedurende ieder volgende week bij zich te hebben, ten einde hetzelve, indien de kommissarissen der school zulks begeeren, te kunnen vertoonen; van deze kaartjes zal een register bij de directrice berusten, welk register tot eene contrôle van dezelve zal strekken.

De voorschreven kaartjes zullen ieder jaar, voor het examen, door de leerlingen teruggegeven worden en zal alsdan het getal gave hoekjes van deze kaartjes in berekening komen voor de uitdeeling der prijzen bij het examen; bij welke gelegenheid aan de hoofdkommissie van onderwijs een lijst zal worden ter hand gesteld, houdende den naam van iedere leerling en, naast denzelven, het getal gave hoekjes, door haar ingeleverd.

Art. 70. Ter opwekking van gepasten ijver zal er eenmaal 's jaars op vrijdag voor pinksteren een examen gehouden worden, bij welke gelegenheid aan de leerlingen, die daarop door haar goed gedrag en gemaakte vorderingen in nuttige kundigheden en wetenschappen de meeste aanspraak hebben, doelmatige eerprijzen of belooningen uitgereikt zullen worden.

Art. 71. Met den aanvang van elke maand zal door de directrice en secondante respectievelijk de rang geregeld worden, welke iedere leerling in iedere afdeeling gedurende die maand zal bekleeden. Het getal gave hoekjes van de verloopen week zal daarbij in aanmerking komen; wanneer eene leerling in rang zal worden terug gezet, zal haar daarvan door de directrice de reden kennelijk worden gemaakt. De directrice zal aan de hoofdkommissie van onderwijs de lijst der rangen voor iedere klasse maandelijks inzenden.

Art. 72. Onverminderd de belooningen, bij de voorgaande artikelen omschreven, zal aan zoodanige leerlingen, welke zich bij uitstek door hunne vaardigheid, hunne vorderingen of bekwaamheden zullen onderscheiden, tusschentijds een schriftelijk bewijs van bijzondere tevredenheid door de directrice worden gegeven en van hun loffelijke melding in een daartoe aan te leggen boek worden gemaakt.

Deze schriftelijke bewijzen zullen zij bij het teruggeven van hare kaartjes mede in rekening mogen brengen voor het getal gave

hoekjes, hetwelk door haar wordt ingediend, namelijk voor ieder zoodanig bewijs 4 gave hoekjes, zullende van de afgegeven bewijzen melding bij het register worden gemaakt.

Art. 73. Ter gelegenheid van het kersmisfeest en bij gelegenheid van het jaarlijksch examen zal er veertien dagen vacantie wezen.

Art. 74. Gedurende deze vacantie-tijden zal geen leerling, wier ouders of voogden op de hoofdplaats wonen, in de school mogen verblijven, tenzij zulks met toestemming van de directrice geschiede.

Algemeene bepalingen en verpligtingen der directrice en secondante.

Art. 75. De directrice is verantwoordelijk voor de goede orde, rust en tucht in de school, zoo wel in huis als buiten dezelve, voor zoo verre het geheele erf van het locaal betreft. Bij een of ander bezwaar of moeijelijkheid zal zij daarvan onverwijld kennis geven aan den president der hoofdkommissie van onderwijs.

Art. 76. Ter bevordering van deze goede orde, rust en tucht waakt de directrice met ijver voor de eensgezindheid en goede verstandhouding, zoo wel onder de leerlingen zelve als onder de overige tot deze school behoorende personen, daarbij zorgvuldig in het oog houdende om alles, wat kwalijk geplaatste ijver, twist en tweedragt zou kunnen doen ontstaan, voortekomen en tegentegaan.

Art. 77. De directrice zal naauwkeurig waken voor de reinheid en zindelijkheid van het huis, dat zij bewoont; zij zal zorgen, dat de slaapkamers der leerlingen behoorlijk gelucht worden, waartoe de vensters bijzonderlijk 's morgens en 's avonds, ten tijde, dat de leerlingen zich niet in dezelve bevinden, opengezet zullen worden; dat de bedden reingehouden en de waschtafeltjes behoorlijk van schoonwater worden voorzien en dat de schoolkamer steeds netjes en schoon zij.

Art. 78. Iedere slaapkamer en zoomede de bovengalerijen van de school behooren den geheelen nacht met licht voorzien te zijn.

Art. 79. De directrice zorgt des avonds naauwkeurig voor het sluiten van hekken, poorten, deuren en vensters, in het bijzonder van het benedenhuis.

Art. 80. De directrice zal ook toezien, dat de tafel steeds zindelijk gedekt en de spijzen met kieschheid en ordelijk opgedaan en op tafel geplaatst worden.

Art. 81. Zij is verpligt van tijd tot tijd aan de hoofdkommissie van onderwijs verslag te doen van den staat der school en van alles, wat daartoe betrekking heeft.

Art. 82. De directrice alleen houdt briefwisseling met de hoofdkommissie van onderwijs.

Art. 83. De directrice zal gedurende de uren, voor het onderwijs bepaald, zonder ophouden in de school tegenwoordig zijn en dezelve niet dan bij volstrekte noodzakelijkheid mogen verlaten.

Art. 84. Indien zij onverhoopt verpligt mogt worden zich gedurende dien tijd van huis te begeven, zal zij daarvan met openlegging der redenen onverwijld kennis geven aan den president der hoofdkommissie van onderwijs.

Art. 85. Zij zorgt ook, dat de secondante en, bij ontstentenis van dien, de toegevoegde onderwijzer behoorlijk en volgens de voorschriften van dit reglement aan derzelver verpligtingen beantwoorden en, ingeval van reden tot klagten, geeft zij daarvan aan den president der hoofdkommissie van onderwijs kennis.

Art. 86. De directrice vergunt aan de secondante of den toegevoegden onderwijzer niet om de school gedurende den bepaalden schooltijd te verlaten, tenzij om zeer dringende redenen.

Art. 87. Wanneer de secondante of onderwijzer, uithoofde van ziekte of andere wettige redenen, verhinderd mogt zijn om gedurende een of meer dagen onderwijs in de school te geven, zal de directrice daarvan dadelijk aan den president der hoofdkommissie mededeeling doen en voorziening verzoeken, ingeval de absentie van de secondante of onderwijzer van langen duur mogt zijn.

Art. 88. De directrice is verantwoordelijk aan de hoofdkommissie van onderwijs, terwijl hare secondante of andere onderwijs gevende personen in alles, wat den aard en verdeeling van het onderwijs, mitsgaders de huisselijke order en inrigting in de school betreft, dadelijk ondergeschikt aan de directrice zijn en zich behooren te onderwerpen aan hare bevelen.

Art. 89. De directrice verleent aan hare secondante eene vrije en kostelooze voeding en inwoning, zullende echter de secondante verpligt zijn om, behalve in het onderwijs, ook in de huisselijke bezigheden en toezigt over de kostkinderen de directrice behulpzaam te zijn.

Art. 90. De directrice zal de namen van alle de leerlingen, die in de school zijn opgenomen, als ook de namen van derzelver

ouders of voogden benevens derzelver woonplaatsen, in een behoorlijk register inschrijven.

Art. 91. Zoo menigwerf de directrice het noodig oordeelt, levert zij bij de hoofdkommissie van onderwijs een lijst in der benoodigde schoolboeken en andere noodwendigheden voor de school.

De aan de leerlingen verstrekte schoolboeken zullen door de ouders of voogden moeten worden betaald.

Art. 92. De directrice zorgt, dat de schoolmeubelen in een goeden staat blijven en, wanneer sommige daarvan moeten gerepareerd of nieuwe aangemaakt worden, doet zij daartoe aanvraag bij de hoofd-kommissie van onderwijs.

Art. 93. Niemand van het mannelijk geslacht zal in het schoolgebouw mogen wonen, noch in de daarbij behoorende gebouwen (met uitzondering der huisbedienden, voor zoo veel de bijgebouwen betreft) mogen vernachten; zullende almede in geen geval en onder geen voorwendsel, van welken aard ook, noch in de morgen, middag of avonduren aan jongelingen onderwijs in deze school mogen gegeven worden.

Art. 94. De secondante of de onderwijzer zal de directrice moeten behulpzaam zijn in het opmaken der verantwoordingsstaten of andere stukken, tot de administratie der school betrekking hebbende.

Schoolgelden en wijze van verantwoording.

Art. 95. Het schoolgeld van ieder kind op de dagschool is bepaald à *f* 20,— s' maands, ongerekend de schrijf- en schoolbehoeften.

Wanneer meer dan een kind uit hetzelfde huisgezin ter school mogt worden toegelâten, zal voor het tweede kind een verminderd schoolgeld van *f* 12,— en voor elk volgend slechts *f* 8,— 's maands worden gevorderd.

Art. 96. De directrice is verpligt te zorgen voor de ontvangst en verantwoording der schoolgelden.

Art. 97. Daartoe wordt de directrice aanbevolen om de rekeningen in het begin der maand, volgende op die, waar over de schoolgelden verschuldigd zijn, aan de respective debiteuren te doen aanbieden.

Art. 98. De directrice zal de ontvangen schoolgelden zoo spoedig doenlijk en wel uiterlijk voor of op den 25sten van ieder maand aan den thesaurier der hoofd-kommissie, vergezeld van een ver-

antwoording-staat en van een lijst der leerlingen, moeten toezenden. zullende zij alle maanden de hoofd-kommissie van onderwijs bekend maken met zoodanige debiteuren der school, welke in de betaling van het schoolgeld een of meer maanden ten achteren zijn.

Art. 99. Van de zuivere opbrengst der bij de sehool ontvangen wordende schoolgelden geniet de directrice 21 pCt. en hare secondante dan wel de onderwijzer 14 pCt.

Art. 100. De directrice verantwoordt na verloop van elk trimester aan den thesaurier der hoofd-kommissie de gelden voor de aan de leerlingen uitgereikte schoolbehoeften en, ingeval sommige ouders of voogden in de voldoening nalatig mogten zijn, geeft zij in het midden der volgende maand kennis aan de hoofd-kommissie.

Art. 101. Als eene tegemoetkoming in de kosten voor schrijfbehoeften ten dienste der leerlingen zal de directrice van ieder leerling *f* 1,— 's maands mogen vorderen.

Zij geniet bovendien eene som van *f* 50,— in het jaar voor schrijfbehoeften, uit de schoolgelden.

Art. 102. Van leerlingen, die in de halve kost worden geplaatst, zal de directrice, boven en behalve het bij art. 95 bepaalde schoolgeld, mogen vorderen van ieder kind *f* 17,— 's maands.

Art. 103. Van ieder kind, dat in de geheele kost zal worden opgenomen, zal voor voeding en huisvesting aan de directrice worden betaald *f* 32,— 's maands.

Art. 104. Het zal aan de keus der ouders of voogden staan om het linnengoed hunner dochters of pupillen zelve te laten bewasschen, dan wel de zorg daar van aan de directrice overtelaten; in het eerste geval zal het goed weekelijks afgehaald en teruggebragt moeten worden; in het tweede geval zal voor het wasschen en benaaijen, daar onder begrepen bediening, voor iedere leerling kunnen worden gevorderd *f* 10,— 's maands.

Art. 105. Ouders of voogden zullen, des verkiezende, hunne dochters of pupillen mogen voorzien van eene vrouwelijke bediende voor hare bediening, zullende voor het onderhoud van deze bediende 's maands kunnen worden gevorderd *f* 4.—

Art. 106. Van iedere leerling in de geheele kost zal de directrice bij hare intrede in de school mogen vorderen *f* 50,—, terwijl zij daarentegen zal gehouden zijn om zoodanige leerling gedurende haar verblijf in de school te voorzien van een ledikant en toebehooren, waschtafeltje, klederkastje, benovens het benoodigde

tafelgoed; zullende, hetzij dit verblijf van een korten of langen duur mogt wezen, in den vervolge niets meer daarvoor betaald of van de betaalde gelden iets behoeven teruggegeven te worden.

Art. 107. De verschuldigde school- en kost-gelden, zoowel als voor het onderwijs in de teekenkunst, muzijk of dansen, zullen voor of op den 15den der maand, volgende op die, in welke het onderwijs is genoten, aan de directrice voldaan moeten worden.

Art. 108. Zoo eene leerling de school verlaat voor het einde der maand, zal het volle school- en kost-geld moeten betaald worden, alware zelfs een kind slechts een dag van eene maand ter school geweest.

VAN DE LEERLINGEN.

Art. 109. Ten einde de ouders en voogden zoo vroegtijdig mogelijk in staat te stellen om hunne dochters of pupillen in de school te plaatsen, zullen de leerlingen, den ouderdom van zes jaren bereikt en gevaccineerd zijnde of de natuurlijke kinderziekte gehad hebbende, op de school toegelaten worden, maar aldaar niet langer mogen verblijven dan tot zij haar 16de jaar zullen hebben bereikt.

Zoo lang echter het getal der secondantes niet vermeerderd wordt, zullen provisioneel niet meer dan 40 leerlingen op de school geadmitteerd worden.

Art. 110. De aanneming der leerlingen zal gewoonlijk slechts viermaal in het jaar plaats hebben, namelijk op den eersten van de maanden januarij, april, julij en october.

Art. 111. Iemand, zijne dochter of pupil tusschentijds, namelijk op andere dan bij het voorenstaande artikel vastgestelde tijden, op deze school verlangende te plaatsen, zal tot de volle betaling van het ingegane trimester gehouden zijn.

Art. 112. Wanneer ouders of voogden zich aan de hoofkommissie van onderwijs mogten aanmelden om hunne kinderen of pupillen op de school toetelaten en het bepaalde getal leerlingen voltallig mogt zijn, zullen de namen van zoodanige kinderen of pupillen worden ingeschreven in een daar van bij de kommissie van onderwijs aanteleggen register, zullende de admissien naar de datums van inschrijving op gemeld register worden verleend.

Art. 113. De leerlingen behooren de onbeperkste gehoorzaamheid en eerbied te betonen aan de directrice, de secondante en de verder

aan deze school toegevoegde onderwijzers en onderwijzeressen, derzelver bevelen, vermaningen en berispingen in liefde en onderdanigheid aantehooren, ter harte te nemen en natekomen en zich in alles als regtschapene, wellevende en beminnelijke leerlingen gedragen.

Art. 114. De leerlingen behooren steeds naarstig en vlijtig de lessen in de school bijtewonen, zich onder geen voorwendsel daarvan zoeken te onttrekken, maar integendeel aandachtig en naauwkeurig naar de mededeeling van het onderwijs toeteluisteren, op eene bescheidene wijze de inlichting te vragen ten aanzien van datgene, wat zij minder begrepen hebben, het erlangde onderwijs zoo veel mogelijk bij zichzelve te herhalen om het diep in het geheugen te prenten, naauwkeurig de haar opgedragen taak aftewerken en met een woord datgene te doen, wat van naarstige en verdienstelijke leerlingen gevorderd wordt.

Art. 115. Aan iedere leerling in de halve of geheele kost wordt in daarvoor geschikte en in de schoolkamer tot dat einde zich bevindende kasten eene vaste plaats aangewezen waarin zij hare schoolboeken, handwerken en verdere schoolbehoeften, telken reize als het onderwijs geeindigd is, zullen behooren te bergen, zonder dezelve ooit ofte immer te laten slingeren, op de tafel te doen verblijven of met zich naar de slaapkamer te nemen.

Art. 116. De oudere leerlingen behooren de jongere in naarstigheid, gehoorzaamheid, vriendelijkheid en goede manieren voortegaan, haar in alles teregttehelpen en haar zoodanige dienstvaardigheid te bewijzen als trouwe, eensgezinde en liefhebbende vriendinnen in eene welgeregelde huishouding van elkander verwachten kunnen.

Toezigt.

Art. 117. Aan de hoofd-kommissie van onderwijs wordt de bevoegdheid toegekend om, zoo wel ter bevordering van den bloei dezer school, als ter verzekering der belangens van ouders, leerlingen en directrice, zoo dikwijls zij zulks noodig zal achten, een of meer dames dezer hoofdplaats uittenoodigen om deze school te bezoeken en daarbij nategaan of alle de verpligtingen en voorschriften van dit reglement naar behooren worden opgevolgd, of in het bijzonder dat geene, wat de hoofd-kommissie mogt dienstig oordeelen.

Van ouders en voogden.

Art. 118. Ouders of voogden, die hunne dochters of pupillen op de school wenschen te plaatsen, zullen zich tot dat einde adresseren aan de hoofd-kommissie van onderwijs.

Art. 119. Ouders of voogden, voornemen hebbende hunne dochters of pupillen van de school te nemen, zullen verpligt zijn daarvan acht dagen voor het einde der maand aan de directrice kennis te geven; dit niet geschiedende, zoo zullen de leerlingen op de schoolstaten van de volgende maand vermeld en de schoolgelden over dat tijdvak moeten betaald worden.

Art. 120. Behalven aan president, leden en secretaris der hoofd-kommissie van onderwijs is het aan geene particuliere personen, zelfs niet aan de ouders, voogden en bloedverwanten der leerlingen, vergund in de schoolkamer te komen en nog veel minder de mededeeling van eenig wetenschappelijke onderwijs bij te wonen, waaronder ook speciaal begrepen wordt het onderwijs in het dansen, de muzijk en de teekenkunst, tenzij in bijzondere gevallen, door de directrice te bepalen.

Art. 121. De ouders, voogden en naaste bloedverwanten der leerlingen, haar wenschende te ontmoeten, kunnen zulks doen in de uren van uitspanning en verpoozing, des voor- en namiddags, dan wel op de zondagen, na zich vooraf bij de directrice te hebben doen aanmelden; ouders en voogden zijn verpligt zorg te dragen, dat de bedienden, welke zij aan hunne dochters of pupillen in de school medegeven, betamelijk en rein gekleed te voorschijn komen.

Art. 122. De ouders en voogden, door toelating hunner dochters of pupillen op de school hunne volle toestemming hebbende gegeven aan alle de in dit reglement voorkomende bepalingen en voorschriften, zijn dien ten gevolge gehouden en verpligt alles aantewenden en geleidelijk mede te werken ter bereiking van de bedoelingen, beoogd bij onderscheidene artikels van dit reglement, en wordt dientengevolge van hen verwacht, dat zij in het algemeen alles zullen betrachten, wat met het heilzame oogmerk der oprigting van de school en de opvoeding der leerlingen in verband staat en dezelve bevordelijk kan wezen.

Over de bedienden.

Art. 123. De bedienden der leerlingen zijn aan de directrice ondergeschikt en gehouden hare bevelen stiptelijk natekomen.

Art. 124. Bedienden van leerlingen, de bevelen der directrice weigerende optevolgen, kunnen door haar oogenblikkelijk uit de school verwijderd worden.

Art. 125. Bedienden, het zij van de school, het zij van leerlingen, welke op eene geheime wijze zonder voorkennis der directrice het een of ander aan de leerlingen hebben gebragt of trachten te brengen, in het bijzonder zoogenaamde snoeperijen of versnaperingen, aan zieken zoowel als aan gezonden, alsmede die overbrengers zijn van geheime mondelinge boodschappen, kommissiën, brieven, enz., gelijk ook degenen, welke van de leerlingen zelve ongepaste en ongeoorloofde lastgevingen ontvangen en ten uitvoer gebragt hebben. zullen onverwijld uit de school weggejaagd en naar gelang van zaken gestraft worden.

Aldus, krachtens de daartoe verleende autorisatie bij resolutie van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal in Rade, dd. 5 Junij 1830 no 29, gearresteerd door de hoofd-kommissie van onderwijs bij besluit van den 28sten Junij 1830 no. 20.

De Secretaris der Hoofd-kommissie voornd.
HORA SICCAMA.

AANWIJZING

VAN

DAG-VERDEELING

VOOR DE

JONGE-JUFROUWEN DAG- EN KOST-SCHOOL.

Verdeeling der uren.	ZONDAG.	MAANDAG.	DINGSDAG.
's Morgens om 6 ure.	De leerlingen in de geheele kost		
Om half zeven ure.	Zal aan de leerlingen koffij of thee worden aange		
Van ½ 8 tot 8 ure.	Ontbijten, begonnen met gebed		
Van 8 tot 9 ure.	Onderzoek der kleederkasten.	Rekenkunde.	Rekenkunde.
Van 9 tot 11 ure.	Gepast gesprek met de leerlingen over den godsdienst en zedeleer.	Onderwijs in de Nederlandsche taal.	1ste klasse, onderwijs in de Fransche taal. 2de klasse, Ned. taal.
Van 11 tot 12 ure.	Gepaste lecture.	Schrijven en zingen	Schrijven en zingen.
Van 12 tot ½ 1 ure.	Eigene oefening in de muziek.	Uitspanning.	Uitspanning.
Van ½ 1 tot ½ 2 ure.		Vrouwelijke handwerken.	Vrouwelijke handwerken.
Van 2 tot 3 ure.	Middagmaal, even als bij het ontbijt, begon		
Van 3 tot 4 ure.	Tijd van rust		
Van 4 tot 6 ure.	Nuttige lecture.	Aardrijkskunde.	Onderwijs in de muziek of vrouwel. handwerken.
Van 6 tot ½ 7 ure.	Ligchaams beweging in den tuin		
Van ½ 7 tot 8 ure.	Nuttige en voor dien dag gepaste bezigheid en uitspanning.	Algemeene geschiedenis.	Onderwijs in het dansen of vrouwelijke handwerken.
Van ½ 9 tot 9 ure.	Avond-eeten. Men neme daarbij in acht, hetgeen bij het ontbijt en slaapkamers.		

De leerlingen die onderwijs in de teekenkunst genieten, zullen het uur van half werken zullen bezighouden.

Het onderwijs in vrouwelijke handwerken zal tevens vergezeld gaan van nuttige hetzij door de leerlingen.

De leerlingen, welke nog niet genoeg gevorderd zijn om onderwijs in de aardrijks- schiedenissen te kunnen erlangen, zullen de uren, voor het onderwijs in die vakken aanwijzing der directrice.

WOENSDAG.	DONDERDAG.	VRIJDAG.	ZATURDAG.
staan te zes ure in den ochtend op.			
boden; daarna nemen zij eenige ligchaams beweging.			
en geëindigd met dankzegging.			
Rekenkunde.	Rekenkunde.	Rekenkunde.	Rekenkunde.
Onderwijs in de Nederlandsche taal.	1ste klasse, onderwijs in de Fransche taal, 2de klasse, Ned. taal.	Onderwijs in de Nederlandsche taal.	1ste klasse, onderwijs in de Fransche taal, 2de klasse, Ned. taal.
Schrijven en zingen.	Schrijven en zingen.	Schrijven en zingen.	Schrijven en zingen.
Uitspanning.	Uitspanning.	Uitspanning.	Uitspanning.
Vrouwelijke handwerken.	Vronwelijke handwerken.	Vrouwelijke handwerken.	Vrouwelijke handwerken.
nen met gebed en geëindigd met dankzegging.			
en kleeden.			
Natuurkunde en natuurlijke historie.	Aardrijkskunde.	Muziek of vrouw. handwerken.	Fabelkunde.
of op het plein voor de school.			
Vaderlandsche en Nederlandsch-Indische geschiedenissen.	Fransche taal of vrouwelijke handwerken.	Dansen of vrouwelijke handwerken.	Fransche taal of vrouwelijke handwerken.
middagmaal bepaald is; tegen 9 ure begeven zich de leerlingen naar hare			

een tot half twee daartoe besteeden, terwijl de overige zich met vrouwelijke hand-

gesprekken of voorlezing uit een goed boek, hetzij door de directrice, secondante,

kunde, natuurkunde, natuurlijke historie, Vaderlandsche en Nederlandsch-Indische ge-
bepaald, besteden, in het leeren eener les, dan wel andere nuttige bezigheden, naar